

ΜΟΡΦΩΣΗ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΑΘΗΝΑ 10 του Φλεβάρη 1946

ΧΡΟΝΟΣ Α'. Αριθμ. Φύλλου 6

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α. ΣΤΑΛΙΝ: 'Ο Μαρξισμός και τὸ Ἔθνικὸ Ζήτημα	Σελ. 241
Μ. ΡΟΥΜΠΙΝΣΤΑΪΝ: Οἱ τελευταῖες ἀποκαλύψεις τοῦ στρατηγοῦ Φούλλερ	» 250
Ρ. ΓΚΑΡΟΝΤΥ: 'Ο Κομμουνισμὸς καὶ ἡ ἀναγέννηση τοῦ Γαλλικοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ	» 253
Μ. ΝΑΟΥΜΟΒΑ: Τσερνισέτσκι καὶ Φόερμπαχ	» 266
Γ. ΓΚΑΓΚ: Γιὰ τὸ ρόλο τῆς προσωπικότητος καὶ τῶν λαϊκῶν μαζῶν στὴν ἱστορία	Σελ. 271
Γ. ΑΛΕΞΑΝΤΡΩΦ: Μερικὰ προβλήματα τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν μέσα στὶς σημερινὲς συνθήκες	» 272
Μ. ΓΑΛΑΚΤΙΟΝΩΦ: 'Ο στρατηγικὸς σκοπὸς	» 287

Α. ΣΤΑΛΙΝ

Ο ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Ἔτος 1913.

Ἡ περίοδος τῆς ἀντεπανάστασης στὴ Ρωσία ἔφερε ὄχι μόνον τὸν «κεραυνὸ καὶ τὴν ἀστραπή», ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπογοήτευ-

1 Τὸ ἄρθρο «Ὁ Μαρξισμὸς καὶ τὸ Ἔθνικὸ Ζήτημα», ποὺ γράφτηκε στὸ τέλος τοῦ 1912—ἀρχῆς τοῦ 1913 στὴ Βιέννη, πρωτοτυπώθηκε μὲ τὴν ὑπογραφή Κ. Στάλιν στὸ μπολσεβίκικο περιοδικὸ «Προσβεστσένιε», Νο 3—5, 1913, μὲ τὸν τίτλο: «Τὸ Ἔθνικὸ Ζήτημα καὶ ἡ σοσιαλδημοκρατία». Τὸ 1914 ἐκδόθηκε σὲ ξεχωριστὴ μπουρούρα μὲ τὸν τίτλο «Τὸ Ἔθνικὸ Ζήτημα καὶ ὁ μαρξισμὸς», ἐκδόσει «Πρήμπον» (Πετερμπουργκ). Τὸ 1920 τὸ ἄρθρο ἐπανεκδόθηκε ἀπὸ τὸ «Μαρκομνάντ» (Κομιστ. τοῦ Λαοῦ ἐπὶ τῶν ἐθνότητων.—Σημ. Μεταφρ.) στὴ «Συλλογὴ ἁρθρῶν» τοῦ Στάλιν γιὰ τὸ ἐθνικὸ ζήτημα (Κρατικὴ ἐκδόσις, Τούλα). Ἀυτὴ ἡ ἐκδόσις εἶχε καὶ ξεχωριστὸ πρόλογον «Ἀπὸ τὸ συγγράφειον», ποὺ περιλάβαινε τὴν ἀκόλουθον παράγραφον, ποὺ σχετίζεται μ' αὐτὸ τὸ ἄρθρον:

«... Τὸ ἄρθρον ἀντικαθερβεῖ τὴν περίοδον συζητήσεων κατ' ἀρχὴν τὸ ἐθνικὸ ζήτημα μέσα στὶς γραμμὲς τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, στὴν ἐποχὴ τῆς φεουδαρχο-τσαρικῆς ἀντίδρασης, 1½ χρόνον προτὶ ἀρχίσαι ὁ ὑπερπαραπολεμικὸς πόλεμος, στὴν ἐποχὴ τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἀστικοδημοκρατικῆς ἐπανάστασης στὴ Ρωσία. Δύο θεωρίαι γιὰ τὸ ἔθνος ἀλληλοσυγκρούονταν τότες καὶ, σχετικὰ, δύο ἐθνικὰ προγράμματα: ἡ Αὐτοκρατορία καὶ ἡ Ρωσιστὴρ καὶ ὁ Μπολνὲ καὶ ὁ μενεβελικὸς καὶ ἡ Ρωσιστὴρ καὶ ὁ μπολσεβίκικος. Τὸ χαρακτηριστικὸν καὶ τῶν δύο τάσεων ὁ ἀναγνώστης θὰ τὸν βρῇ στὸ ἄρθρον. Τὰ γεγονότα ποὺ ἐπακολούθησαν, καὶ ἰδιαίτερα ὁ ὑπερπαραπολεμικὸς πόλεμος καὶ ἡ διάλυσις τῆς Αὐτοκρατορίας οὐγγαρίας σὲ ξεχωριστὰ ἐθνικὰ κράτη δείξαντες φῶς φανερὸν, ποῖος εἶχε δίκιον. Τώρα ποὺ ὁ Σπρίγγερ καὶ ὁ Μπάρουερ κάθονται δίπλα στὴ σπασμένη σκάφη τοῦ ἐθνικοῦ τους προγράμματος, εἶναι ζήτημα ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀμφισβallesti στὸ ὅτι ἡ ἱστορία καταδικάζει τὴν αὐτοκρατορικὴν σχολήν. Καὶ αὐτὸ τὸ Μπολνὲ ἀναγκάστηκε νὰ παραδεχθῇ πῶς ἡ ἐδικαίωσις γιὰ

ση μέσα στὸ κίνημα, τὴ δυσπιστία στὶς γενικὲς δυνάμεις. Πίστευαν στὸ «φωτεινὸ μέλλον», — καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀγωνίζονταν ἀπὸ κοινὸν ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἐθνικότητα: τὰ γενικὰ ζητήματα πρὸ παντός! Γλύττωσε μέσ' τὴν ψυχὴ ἡ ἀμφισβολία, — καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀρχισαν νὰ σκορπιέονται στὰ ἐθνικὰ τους διαμερίσματα: ἄς βασιζέται ὁ καθένας μόνον στὸν ἑαυτὸν του! «Τὸ ἐθνικὸ πρόβλημα» πρὸ παντός!

Ταυτόχρονα στὴ χώρα συντελοῦνταν μιὰ σοβαρὴ καμψὴ στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ. Τὸ 1905 δὲν πῆνε χαμένο: τὰ ὑπολείμματα τῶν φεουδαρχικῶν θεσμῶν στὴν ὑπαίθρῳ δέχτηκαν ἀκόμα ἓνα πλήγμα. Μιὰ σειρὰ ἀπὸ σοδειὲς ὑστερα ἀπὸ τὴν πείνα, καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἀνοδοὺ ποὺ ἐπακολούθησε προώθησαν τὸν καπιταλισμὸν.

Ἡ διαφοροποίησις στὴν ὑπαίθρῳ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν πόλεων, ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν μέσων συγκοινωνίας, ἔκαναν ἓνα μεγάλο βῆμα πρὸς τὰ μπρός. Αὐτὸ ἦταν ἰδιαίτερα σαφὸς δὲσὼν ἀφορὰ τὶς ἀπομακρυσμένες περιφέρειαι. Μὰ αὐ-

τὴν ἐθνικὴ-ἐκπολιτιστικὴ αὐτονομία (δηλ. τὸ αὐτοκρατορικὸ ἐθνικὸ πρόγραμμα — 1. Στάλιν), ποὺ εἶχε τεθεῖ μέσα στὰ πλαίσια τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος, χάνει τὸ νόημα τῆς μέσα στὶς συνθήκες τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης» (βλέπε «XII Συνδιάσκεψις τοῦ Μπολνὲ», τοῦ 1920). Τὸ Μπολνὲ οὐτε ὑποψιάζεται πῶς μ' αὐτὸ ἀναγνώρισε (τυχαῖα ἀναγνώρισε) τὴν ἀρεσκείαν τῶν τσαρικοῦ καὶ τῶν βιομηχανικῶν βάσεων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος, τὴν χρεωκοπία τῶν ἀντιταρικοῦ καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς θεωρίας γιὰ τὸ ἔθνος.

ΔΩΡΛΑ

ΗΜΕΡΟΝ.

ΑΡΙΘ.

Δρ. Κρίστ

4-6-92

45701

τὸ δὲν μποροῦσε νὰ μὴν ἐπιταχύνει τὸ πρό-
τσές τῆς οἰκονομικῆς παγίωσης τῶν ἐθνο-
τήτων στὴ Ρωσία. Αὐτὲς οἱ ἐθνότητες
τραβιόουνταν ἀναγκαστικά σὲ κίνημα...

Τὸ «συνταγματικὸ καθεστῶς» ποὺ εἶχε
ἐγκαθιδρυθεῖ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἐπέδρασε
πρὸς τὴν ἴδια κατεύθυνση γιὰ τὸ ἐγνῆμα
τῶν ἐθνότητων. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἐφημερί-
δων καὶ γενικὰ τῆς λογοτεχνίας, ὀρισμένη
ἐλευθερία στὸν τύπο καὶ στὰ ἐκπολιτιστι-
κὰ ἱδρύματα, ἡ ἀνάπτυξη τῶν λαϊκῶν θεά-
τρων κλπ. ἀναμφιβόλως συντέλεσανε στὴν
τόνωση τοῦ ἐθνικοῦ αἰσθήματος. Ἡ Δού-
μα μὲ τὴν ἐκλογικὴ τῆς καμπάνια καὶ τὶς
πολιτικὲς τῆς ομάδες ἔδωσε καινούργιες
δυνατότητες γιὰ τὴν ἀναζωογόνηση τῶν ἐ-
θνῶν, καινούργια πλατεῖα κονίστρα, γιὰ
τὴν κινητοποίησή τους.

Τὸ δὲ κύμα τοῦ μαχόμενου ἐθνικισμοῦ,
ποὺ ξεσηκώθηκε ἀπὸ τὰ πάνω, μιά ὁλό-
κληρη σειρά πιέσεων ἀπὸ μέρους τοῦ «κρά-
τους τῶν κρατούντων» ποὺ ἐκδικούνταν τὶς
ἀπομακρυσμένες περιοχὲς γιὰ τὸ «φιλελευ-
θερισμὸς τους» προκάλεσαν τὴν ἀπάντηση
τοῦ κύματος τοῦ ἐθνικισμοῦ ἀπ' τὰ κάτω,
ποὺ ἔφτανε φορὲς φορὲς στὸν ὠμὸ σάβι-
νισμῶ. Τὸ δυνάμειμα τοῦ σιωνισμοῦ 1 ἀνά-
μεσα στὸν «Εβραϊσμὸς» ὁ ἀναπτυσσόμενος
σέβινισμός στὴν Πολωνία, ὁ πανισλαμι-
σμός 2 ἀνάμεσα στὸν Τούρκους, τὸ δυνά-
μειμα τοῦ ἐθνικισμοῦ ἀνάμεσα στὸν «Αρ-
μενισμὸς», τὸν Γεωργιανισμὸς, τὸν Οὐκρα-
νισμὸς, ἡ γενικὴ τάση τοῦ μικροαστοῦ πρὸς
τὸν ἀντισιωνισμό, — ὅλα αὐτὰ εἶνε γεγο-
νότα καθίσταται.

Τὸ κύμα τοῦ σιωνισμοῦ φούσκωνε ὁλοέ-
να καὶ δυνατότερο, ἀπειλώντας νὰ παρα-
σύρει τὶς ἐργατικὲς μάζες. Καὶ ὅσο πιὸ
πολὺ ἔφευγε τὸ ἀπελευθερωτικὸ κίνημα,
τόσο πιὸ πλούσια ξεπρόβαλαν τὰ ἄνθη τοῦ
ἐθνικισμοῦ.

Στὴ δύσκολη αὐτὴ στιγμή, ἡ μεγάλη ἀ-
ποστολὴ τῆς ἀναχαίτισης τοῦ ἐθνικισμοῦ
καὶ τῆς προστασίας τῶν μαζῶν ἀπὸ τὴν
«ἐπιδημία», ἔφευγε στὴ σοσιαλδημοκρατία.
Γιατὶ ἡ σοσιαλδημοκρατία, καὶ μόνο αὐ-
τὴ, μποροῦσε νὰ τὸ κάνει αὐτό, ἀντιπαρ-
τάσσοντας στὸν ἐθνικισμὸ τὸ δοκιμασμένο
ὄπλο τοῦ διεθνισμοῦ, τὴν ἐνότητα καὶ τὸ
ἀδιάσπαστο τῆς ταξικῆς πάλης. Καὶ ὅσο
πιὸ δυνατὰ φούσκωνε τὸ κύμα τοῦ ἐθνικ-
ισμοῦ, τόσο πιὸ δυνατὰ ἔπρεπε νὰ ἀντηγή-
σει ἡ φωνὴ τῆς σοσιαλδημοκρατίας γιὰ
τὴν ἀδελφωσὴν καὶ τὴν ἐνότητα τῶν προ-

1 Ἀντιδραστικὸ - ἐθνικιστικὸ πολιτικὸ ρεύμα, ποὺ
εἶχε ὁπαδοὺς ἀνάμεσα στὴν ἐμπορικὴ καὶ ἐπαγγελ-
ματικὴ μικρὰ καὶ μέση ἐβραϊκὴ ἀστική τάξη, στοὺς
διανοούμενους, τοὺς ἐμποροπαλλήλους, τοὺς βιοτέ-
χνες καὶ τὰ πρὸ καθυστερημένα στρώματα τῶν Ἐ-
βραίων ἐργατῶν, ποὺ εἶχε σκοπὸ νὰ ὀργανώσει ἕνα
ἐβραϊκὸ ἀστικὸ κράτος στὴν Παλαιστίνη, καὶ ποὺ
ἐπιδίωκε νὰ ἀπομονώσει τὶς ἐβραϊκὲς ἐργατικὲς τά-
ξεις ἀπὸ τὴν γενικὴ πάλη τοῦ προλεταριάτου.

2 Πολιτικὴ ἰδεολογία τῶν Ἰβυνδῶν στρωμάτων
ἀνάμεσα στὸν Τούρκους, τοὺς Τάταρους κ. ἄ. (μπε-
δες, μουλλάδες, τοιφλικάδες, ἔμποροι κ. ἄ.), ποὺ
ἐπιδίωκαν τὴν ἑνωσὴν σὲ ἕνα σύνολο, ὅλων τῶν λαῶν
τοῦ Ἰσλάμ (μουσουλμανικὴ θρησκεία). Ὁ πανισλα-
μισμὸς συγγενεῖ μὲ τὸν παντουρκισμό, ποὺ ἐπιδίω-
κει τὴν ἑνωσὴν ὅλων τῶν τουρκο-μουσουλμανικῶν
ἐθνότητων κάτω ἀπ' τὴν ἰσχὺ τῶν Τούρκων.

λετάριων ὅλων τῶν ἐθνότητων τῆς Ρωσί-
ας. Στὸ ζήτημα αὐτὸ ἀπαιτοῦνταν μιὰ ἐ-
ξαιρετικὴ σταθερότητα ἀπὸ τοὺς σοσιαλ-
δημοκράτες τῶν ἀπομακρυσμένων περιφε-
ρειῶν ποὺ ἔρχονταν ἄμεσα σὲ ἐπαφὴ μὲ
τὸ ἐθνικιστικὸ κίνημα.

Ὅμως, δὲ στάθηκαν ὅλοι οἱ σοσιαλδη-
μοκράτες στὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς τους.
αὐτῆς, καὶ πρὸ παντός οἱ σοσιαλδημοκρά-
τες στὶς ἀπομακρυσμένες περιοχὲς. Τὸ
Μποῦντ 3 ποὺ ἄλλοτε ἐπέμενε στὰ γενικὰ
καθήκοντα, τώρα ἄρχισε νὰ βάζει στὸ πρῶ-
το πλάνο τοὺς ἰδιαιτέρους τοῦ σκοποῦς,
τοὺς καθαρὰ ἐθνικιστικούς, ἔφτασε μάλιστα
στὸ σημεῖο νὰ ἀνακηρύξει τὸ «γιορτασμὸ
τοῦ Σαββάτου» καὶ τὴν καθιέρωση τῆς ἐξ-
εθραϊκῆς διαλέχτου» σὰν μαχητικὸ σημεῖο.

3 Πανεβραϊκὴ Ἑργατικὴ Ἑνωσὴν στὴ Λιθουανία,
Πολωνία καὶ Ρωσία — ἱδρύθηκε τὸ Σεπτέμβριον τοῦ
1897 στὸ συνέδριον τῆς Βίλλας καὶ ἀνάπτυξε πλα-
τεῖα δράση κυρίως ἀνάμεσα στὶς μάζες τῶν Ἑβραίων
ἐπαγγελματιῶν. Τὸ Μποῦντ μῆκε στὸ Ρωσικὸ Σο-
σιαλδημοκρατικὸ Κόμμα (μπ.) τὸ 1898, στὸ πρῶτο
τοῦ συνέδριον, σὰν «αὐτόνομη ὀργάνωση, ἀνεξάρτητη
μόνο στὰ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦν εἰδικὰ τὸ ἐβραϊκὸ
προλεταριάτο». Ὡς τὸ 1901 τὸ Μποῦντ δὲν ἔθετε
ἀνάμεσα στὶς πολιτικὲς τοῦ διεκδικήσεις κυρίως παρὰ
τὸ αἷμα τῆς πολιτικῆς ἰσοτιμίας τῶν Ἑβραίων.
Στὸ δεύτερο συνέδριον τοῦ Ρωσικοῦ Σοσιαλδημοκρα-
τικοῦ Ἑργατικοῦ Κόμματος (μπ.), τὸ 1903, τὸ
Μποῦντ βῆκε ἀπὸ τὸ κόμμα, ὅταν τὸ συνέδριον ἀπόρ-
ριψε τὸ αἷμα γιὰ τὴν ἀναγνώριση τοῦ Μποῦντ σὰν
τοῦ μοναδικοῦ εκπροσώπου τοῦ ἐβραϊκοῦ προλετα-
ριάτου καὶ ἀρνήθηκε νὰ ἐγκρίνει τὴν οὐσία τοῦ
κόμματος πάνω σὲ δημοσυνδιακῆς ἀρχές. Στὸ ἔχτο
τοῦ συνέδριον, τὸ 1905, τὸ Μποῦντ βάζει τὸ αἷμα
τῆς «ἐκπολιτιστικῆς ἐθνικῆς αὐτονομίας» ποὺ ζητᾶ
νὰ ἀφαιρεθεῖ ἀπὸ τὸ κράτος καὶ ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς
τοπικῆς καὶ περιφερειακῆς αὐτοδιοίκησης ἡ ἀρμοδι-
ότητα πάνω σ' ὅλες τὶς λειτουργίες ποὺ σχετίζονται
μὲ τὰ ζητήματα τὰ ἐκπολιτιστικά (παιδεία κλπ.) καὶ
νὰ ἀνατεθεῖ αὐτὴ στὸ ἴδιο τὸ ἔθνος ποὺ θὰ ἐκπροσω-
πεῖται ἀπὸ εἰδικὰ ἱδρύματα, τοπικὰ καὶ κεντρικά,
ποὺ θὰ ἐκλέγονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη πάνω στὴ βάση
γενικῆς, ἰσοτιμίας, ἀμεσης καὶ μυστικῆς ψηφοφορίας.
Ἡ δεύτερη ἑνωσὴν τοῦ Μποῦντ μὲ τὸ Ρωσ. Σοσ.
Δημ. Ἑργ. Κόμμα (μπ.) ἔγινε ὕστερα ἀπὸ τὸ 4ο
συνέδριον (Στοκχόλμη), τὸ 1906. Τὸ συνέδριον δὲν
ἔξετασε τὸ ζήτημα τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος τοῦ
Μποῦντ καὶ τὸ ἄφησε ἀνοιχτό. Στὴν ἐσχατομνη-
μὴν τὸ Μποῦντ κρατοῦσε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δεξιὰ
θέση, ὑποστηρίζοντας τοὺς μενεζίκους, καὶ ἀπὸ τὸ
1912 μῆκε σὲ στενὲς ὀργανωτικὲς σχέσεις μὲ τοὺς
λικβινταριστὰς. Στὸ δίσταμα τοῦ πολέμου τὸ
Μποῦντ κράτησε ἀμυντικὴ θέση (ἐξαρουμένων με-
ρὶν διεθνιστικῶν στοιχείων), καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν
ἐπανάστασιν τοῦ Φλεβάρη ὑποστήριξε τὴν κυβέρνησιν
τοῦ συνασπισμοῦ καὶ ἔκανε πάλιν ἐνάντια στοὺς μπολ-
σεβίκους. Στὸ τέλος τοῦ 1918, στὸ Κίεβο ἔγινε ἡ
πρῶτη συνδιάσκεψιν τοῦ ἀποσχισθέντος «Κομμουνιστι-
κοῦ Μποῦντ» τῆς Οὐκρανίας, ὅπου τὸ Κομ. Μποῦντ
συγχωνεύθηκε μὲ τὸ «Ἐνωμένον Ἑβραϊκὸ Κομμουν-
ιστικὸ Κόμμα» σὲ μιὰ ἐνιαία «Ἑβραϊκὴ Κομμουν-
ιστικὴ Ἑνωσὴν» («Κόμφαρμπαντ»), ποὺ τὸν Αὐγούστο
τοῦ 1919 ἔγινε δεκτὴ στὸ Ρωσ. Σοσ. Δημ. Σοσ. Δημ.
Κόμμα (μπ.). Στὴ Λευκορωσία ἡ ἀριστερὴ πτέρυγα
τοῦ Μποῦντ, ποὺ ὀργανώθηκε σὲ «Ἑβραϊκὸ Κομμουν-
ιστικὸ Κόμμα», συγχωνεύθηκε ἐπίσης μὲ τὸ Ρωσ.
Σοσ. Δημ. Κομ. (μπ.). Τέλος, τὸ Μάρτιον τοῦ 1921
στὴ Συνδιάσκεψιν τοῦ Μίνσκ τὰ ὑπολείματα τοῦ
Μποῦντ πήραν ἀπόφασιν νὰ μποῦν ἐπίσημα στὸ Ρωσ.
Σοσ. Δημ. Ἑργ. Κόμμα (μπ.), ἀφίοντας ἐξ' αὐτοῦ
τὸ κόμμα μιὰ ἀσημαντὴ μερίδα τοῦ Μποῦντ, μὲ τὸν
Ἀμπανόβιτς ἐπὶ κεφαλῇ. Ἀκόμα πρὶν ἀπ' αὐτὸ
τὸ 1920, στὴ XII συνδιάσκεψιν τῶν, ποὺ ἀναγνώ-
ρισε τὴν ἀναγκαιότητα νὰ ἐγκαταλειφθεῖ ἡ ἀντιγώ-
λετική ταχικὴ πρὸς τὴν σοσιετικὴ ἀρχή, τὸ
Μποῦντ ἀναγνώρισε ἐπίσημα τὸ σκοπὸ τῆς κυρι-
τερῆς τοῦ διεκδικήσεως — τῆς «ἐκπολιτιστικῆς ἐθν-
ικῆς αὐτονομίας», δηλώνοντας πῶς τὸ σύνθημα τῆς
ἐκπολιτιστικῆς - ἐθνικῆς αὐτονομίας, ποὺ εἶχε ριχθεῖ
μέσα στὰ πλαίσια τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ καθεστώ-
τος, χάνει τὸ νόημά του στὶς συνθήκες τῆς σοσιαλ-
ιστικῆς ἐπανάστασης.

τῆς ἐκλογικῆς του καμπάνιας 1. Τὸ Μποῦντ
τὸ ἀκολούθησε ὁ Καύκασος. Ἐνα μέρος
ἀπὸ τοὺς σοσιαλδημοκράτες τοῦ Καυκάσου,
ποὺ ἄλλοτε ἀρνοῦνταν, μαζί μὲ τοὺς ὑπό-
λοιπους σοσιαλδημοκράτες τοῦ Καυκάσου,
τὴν «ἐκπολιτιστικὴ - ἐθνικὴ αὐτονομία» τώ-
ρα τὴ βάζει σὰ διεκδικήσιν στὴν ἡμερησία
διάταξιν 2. Δὲ λέμε πιά τίποτα γιὰ τὴ συν-
διάσκεψιν τῶν λικβινταριστῶν ποὺ ἐπικύ-
ρωσε διπλωματικὰ τὰ ἐθνικιστικὰ τρεκλί-
σματα (βλ. σημ. 1).

Ἀπ' αὐτὸ ὁμῶς βγαίνει πῶς οἱ ἀπό-
ψεις τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας πᾶ-
νω στὸ ἐθνικὸ ζήτημα δὲν εἶνε σαφείς
ἀκόμα γιὰ ὅλους τοὺς σοσιαλδημοκρά-
τες.

Εἶνε, καθὼς φαίνεται, ἀπαραίτητο νὰ
γίνει μιὰ σοβαρὴ καὶ ὁλόπλευρη συζήτη-
σι πάνω στὸ ἐθνικὸ ζήτημα. Χρειάζεται
φιλικὴ καὶ ἀκούραστη δουλειὰ τῶν συνε-
πῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐνάντια στὴν ἐ-
θνικιστικὴ καταχνιά, ἀπ' ὅπου κι' ἂν προ-
έρχεται.

1. ΤΟ ΕΘΝΟΣ

Τί εἶνε ἔθνος;
Ἐθνος εἶνε πρῶτ' ἀπ' ὅλα μιὰ κοινό-
τητα, μιὰ καθορισμένη κοινότητα ἀνθρώ-
πων.

Ἡ κοινότης αὕτη δὲν εἶνε φυλετικὴ,
οὔτε γενεαλογικὴ. Τὸ σημερινὸ Ἰταλικὸ
ἔθνος σχηματίστηκε ἀπὸ Ρωμαίους, ἀπὸ
Γερμανοὺς, ἀπὸ Ἑβραίους, ἀπὸ Ἑλ-
ληνές, ἀπὸ Ἀραβες κλπ. Τὸ Γαλλικὸ ἔ-
θνος συγκροτήθηκε ἀπὸ Γαλάτες, ἀπὸ
Ρωμαίους, ἀπὸ Βρεττανούς, ἀπὸ Γερμα-
νοὺς κλπ. Τὸ ἴδιο μποροῦμε νὰ ποῦμε γιὰ

τοὺς Ἀγγλους, γιὰ τοὺς Γερμανοὺς καὶ
ἄλλους ποὺ συγκροτήθηκαν σὲ ἔθνη ἀπὸ
ἀνθρώπους διαφορετικῶν φυλῶν καὶ γε-
νηῶν.

Καὶ ἔτσι, τὸ ἔθνος δὲν εἶνε κοινότητα
φυλετικὴ, οὔτε γενεαλογικὴ, ἀλλὰ κοινό-
τητα ἀνθρώπων ποὺ σχηματίστηκε ἱστο-
ρικά.

Ἀπ' τ' ἄλλο μέρος εἶνε ἀναμφίβολο πῶς
τὰ μεγάλα κράτη τοῦ Κόρου, ἢ τοῦ Ἀ-
λεξάνδρου, δὲν μποροῦν νὰ ὀνομασθοῦν
ἔθνη, ἂν καὶ σχηματίστηκαν ἱστορικά,
σχηματίστηκαν ὅμως ἀπὸ διαφορὰς γε-
νῆς καὶ φυλές. Αὐτὰ δὲν ἦταν ἔθνη, μὰ
τυχαῖες καὶ ἀρκετὰ ἀσύνδετες συμμείξεις
ὁμάδων, ποὺ σκορποῦνταν καὶ συνενώ-
νουνταν ἀνάλογα μὲ τὶς ἐπιτυχίες ἢ τὶς
ἡττὰς τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου κατακτητῆ.

Καὶ ἔτσι τὸ ἔθνος δὲν εἶνε τυχαία καὶ ἐ-
φήμερη σύμπυξιν, ἀλλὰ μιὰ σταθερὴ κοι-
νότητα ἀνθρώπων.

Μὰ δὲν πᾶει νὰ πεῖ πῶς κάθε σταθε-
ρὴ κοινότητα ἀνθρώπων ἀποτελεῖ ἔθνος.
Ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ρωσία εἶνε ἐπίσης στα-
θερὲς κοινότητες, ὅμως, κανεὶς δὲν τὶς
ὀνομάζει ἔθνη. Κατὰ τί διαφέρει ἡ ἐθνικὴ
κοινότητα ἀπὸ τὴν κρατικὴ κοινότητα;
Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, στὸ ὅτι ἡ ἐθνικὴ κοι-
νότητα δὲν νοεῖται δίχως κοινὴ γλῶσσα,
ἐνῶ γιὰ τὸ κράτος δὲν εἶνε ὑποχρεωτικὴ
ἡ κοινὴ γλῶσσα. Τὸ Τσεχικὸ ἔθνος στὴν
Αὐστρία καὶ τὸ Πολωνικὸ στὴ Ρωσία δὲ
θὰ μποροῦσαν νὰ ὑπάρχουν δίχως νάχαι
τὸ καθένα τὴν κοινὴν τοὺ γλῶσσα; ἐνῶ
ἡ ἀκεραιότητα τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐ-
στρίας δὲν παθαίνει τίποτα ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ-
πάρχει μέσα στοὺς κόλπους τους μιὰ ὁ-
λόκληρη σειρά γλῶσσας. Ἐδῶ, βέβαια,
πρόκειται γιὰ τὶς λαϊκὲς, καθολοιούμε-
νες γλῶσσες, καὶ ὄχι γιὰ τὶς ἐπίσημες
γλῶσσες τῶν γραφείων.

Κι' ἔτσι ἡ κοινότητα τῆς γλῶσ-
σας εἶνε ἕνα ἀπ' τὰ χαρακτηριστικὰ
στοιχεῖα τοῦ ἔθνους.

Αὐτὸ, βέβαια, δὲν σημαίνει, πῶς τὰ δια-
φορετικὰ ἔθνη μιλοῦν πάντα καὶ παντοῦ δια-
φορετικὲς γλῶσσες. ἢ πῶς ὅλοι ποὺ μι-
λοῦν τὴν ἴδια γλῶσσα ἀποτελοῦν ἀπα-
ραίτητα ἕνα ἔθνος. Κοινὴ γλῶσσα γιὰ
κάθε ἔθνος, ἀλλὰ ὄχι ἀναγκαστικὰ δια-
φορετικὲς γλῶσσες, γιὰ τὰ διάφορα ἔ-
θνη! Δὲν ὑπάρχει ἔθνος ποὺ νὰ μιλᾷ ταυ-
τόχρονα διαφορὰς γλῶσσας, μὰ αὐτὸ δὲ
σημαίνει πῶς δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρχουν
δύο ἔθνη ποὺ νὰ μιλοῦν μιὰ γλῶσσα! Οἱ
Ἀγγλοι καὶ οἱ Βορειοαμερικανοὶ μιλοῦν
τὴν ἴδια γλῶσσα, καὶ ὅμως δὲν ἀποτε-
λοῦν ἕνα ἔθνος. Τὸ ἴδιο μποροῦμε νὰ ποῦ-
με καὶ γιὰ τοὺς Νορβηγοὺς καὶ τοὺς Δα-
νοὺς, γιὰ τοὺς Ἀγγλους καὶ τοὺς Ἰρ-
λανδοὺς.

Μὰ, γιατί λόγου χάρι οἱ Ἀγγλοι καὶ
οἱ Βορειοαμερικανοὶ δὲν ἀποτελοῦν ἕνα
ἔθνος, παρ' ὅλο ποὺ ἔχουν κοινὴ γλῶσσα;

Πρῶτ' ἀπ' ὅλα γιατί δὲν ζοῦν μαζί, μὰ
σὲ διαφορετικὰ ἐδάφη. Τὸ ἔθνος σχηματί-
ζεται μόνο σὰν ἀποτελεσματὸς μακρόχρονης
καὶ κανονικῆς ἐπικοινωνίας, σὰν ἀποτελε-

1 Ἡ 9η Συνδιάσκεψιν τοῦ Μποῦντ ἔγινε τὸν Ἰού-
νιον τοῦ 1912 στὴ Βιέννη καὶ ἐξετάσε τὰ ζητήματα
ποὺ ἀφοροῦσαν τὶς ἐκλογὰς στὴν 4η Κρατικὴ Δοῦμα
καὶ τὴ συγκλήσιν τῆς Συνδιάσκεψιν τοῦ Αὐγούστου
(τῶν λικβινταριστῶν), στὴν ὁποία οἱ ὁπαδοὶ τοῦ
Μποῦντ, ὅπως εἶναι γνωστὸ, πήραν μέρος. Οἱ ἀπο-
φάσεις τῆς 9ης Συνδιάσκεψιν τοῦ Μποῦντ εἶχαν χα-
ραχτήρα ἄκρα ὀλιπορροιστικὸ καὶ λικβινταριστικὸ
(νὰ καταργηθεῖ τὸ σύνθημα τῆς δημοκρατίας, νὰ
μπεῖ σὲ δεύτερη μοῖρα ἡ παράνομη δουλειὰ, νὰ ἐξ-
εχαστοῦν τὰ ἐπαναστατικὰ καθήκοντα τοῦ προλετα-
ριάτου). Ἡ Συνδιάσκεψιν ψήφισε ἀνοιχτὴν συμμα-
χίαν τοῦ Μποῦντ μὲ τοὺς μενεζίκους - λικβινταριστὰς
καὶ τὸ Πολωνικὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα (Σημ. Ἐκδ.).

2 Ἡ Συνδιάσκεψιν τοῦ Αὐγούστου ὀργανώθηκε
ἀπὸ τὸν Τρότσκι καὶ τοὺς λικβινταριστὰς στὴ Βιέννη
στὶς 25 (12) Αὐγούστου 1912, σὰν ἀπάντησιν στὴ
μπολσεβίκικη Συνδιάσκεψιν τοῦ Παρισιῶ. Ὁ Τρό-
τσκι ποὺ μισοῦσε τοὺς μπολσεβίκους, ὑποστήριξε
τοὺς λικβινταριστὰς σὲ ὅλα τὰ ζητήματα καὶ βλέπον-
τας πῶς ἡ ἐργατικὴ τάξι ἀκολοῦθε τὸν μπολσεβί-
κους, ἀποφάσισε νὰ ὑποστηρίξει τοὺς λικβινταριστὰς
καὶ νὰ ἐνώσει ὅλες τὶς ἀντιμπολσεβίκικες ὁμάδες γιὰ
τὴν πάλιν ἐνάντια στοὺς μπολσεβίκους καὶ τὸν ἡγετὴ
τοῦ Λένιν. Στὴ Συνδ. τοῦ Αὐγούστου συγκρο-
τήθηκε ἀπ' ὅλες τὶς ἀντιμπολσεβίκικες ὁμάδες τὸ λε-
γόμενο «Αὐγουστιτικὸ Μπλόκ». Αὐτὸ ἦταν ἕνα τυ-
χῶδες «Αὐγουστιτικὸ Μπλόκ», δίχως ἀρχές, δίχως ἐνιαία κα-
τευθυνσὴν πάνω στὰ σπουδαιότερα ζητήματα τῆς
πάλιν ἐνάντια στὸν μπολσεβίκικον κόμμα καὶ
γιὰ τὴν πάλιν ἐνάντια στὸν μπολσεβίκικον κόμμα καὶ
τὴν ὁλοῖαν ἀξάνόμενῃ ἐπιπορρῇ τοῦ μπολσεβίκισμοῦ
μέσα στὶς ἐργατικὲς μάζες. Κατὰ τὸν ὅρισμό τοῦ σ.
Στάλιν, τὸ Αὐγουστιτικὸ Μπλόκ ποὺ δημιουργήθηκε
ἀπὸ τὸν Τρότσκι ἀποτελοῦσε τὸν «ἐπὶ τῶν κεν-
τρίσμων» στὴ Ρωσία. Κάτω ἀπὸ τὸ πλῆγμα τῶν
Μπολσεβίκων, τὸ Μπλόκ ὅποτε πᾶντοθεν καὶ δια-
λύθηκε ὀριστικὰ στὶς ἀρχὲς τοῦ 1914. (βλ. ἄρθρο
τοῦ Λένιν «Ἡ διδασχὴ τοῦ Αὐγουστιτικοῦ Μπλόκ»,
παρούσα ἐκδόσι, σελ. 10).

σμα της συμβίωσης ανθρώπων από γενεά σε γενεά. Και η μακρόχρονη συμβίωση είχε αδύνατη χωρίς κοινό έδαφος. Οι "Αγγλοι και οι "Αμερικάνοι κατοικούσαν πριν σε ένα έδαφος, την "Αγγλία, και αποτελούσαν έναν έθνος. "Επειτα, ένα μέρος απ' τους "Αγγλους μετόικησε απ' την "Αγγλία σε νέο έδαφος, στην "Αμερική, και δώ, στο νέο έδαφος, με τα χρόνια, διαμόρφωσε ένα νέο έθνος, το Βορειοαμερικάνικο. Διαφορετικά έδαφη οδήγησαν στη διαμόρφωση διαφορετικών εθνών.

Κι' έτσι, η κοινότητα του εδάφους είχε ένα από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του έθνους.

Αυτό, όμως, δε φτάνει. "Η κοινότητα του εδάφους, αυτή καθ' εαυτή, δε φτάνει ακόμα το έθνος. Για να γίνει αυτό χρειάζεται, εκτός απ' τ' άλλα μια έσωτερική οικονομική σύνδεση, που να σμίγει τα χωριστά μέρη του έθνους σ' ένα σύνολο.

Ανάμεσα στην "Αγγλία και τη Βόρεια "Αμερική δεν υπάρχει τέτοια σύνδεση, και γι' αυτό αποτελούν δυο διαφορετικά έθνη. Μά κ' οι ίδιοι οι Βορειοαμερικανοί δε θα μπορούσαν να ονομαστούν έθνος, αν οι διάφορες άκρες της Βόρειας "Αμερικής δε συνενώνονταν μεταξύ τους σ' ένα οικονομικό σύνολο, χάρη στον καταμερισμό της εργασίας ανάμεσά τους, στην ανάπτυξη των μέσων συγκοινωνίας κλπ.

"Ας πάρουμε έστω και τους Γεωργιανούς. Οι Γεωργιανοί πριν απ' τα χρόνια της μεταρρύθμισης, ζούσαν σ' ένα κοινό έδαφος και μιλούσαν την ίδια γλώσσα, κι' ωστόσο δεν αποτελούσαν, στην κυριολεξία, ένα έθνος, γιατί ήταν κομματιασμένοι σε μια ολόκληρη σειρά πριγκηπάτων, αποσπασμένα το ένα από τ' άλλο, δεν μπορούσαν να ζουν μια κοινή οικονομική ζωή, με τους αιώνες έκαναν πολέμους μεταξύ τους και άλληλοεχόντων, ρίχνοντας τον ένα ενάντια στον άλλο, τους Πέρσες και τους Τούρκους. "Η εφήμερη και τυχαία συνένωση των πριγκηπάτων, που πετύχαινε κάποτε κανέναν καταφερτζή — Τσάρος, άγκάλιαζε, στην καλύτερη περίπτωση, μόνο την επιφανειακά-διοικητική σφαίρα και τσακίζονταν γρήγορα πάνω στις ιδιοτροπίες των πριγκηπών και στην αδιαφορία των χωρικών. Μά και δε μπορούσε να γίνει διαφορετικά με το οικονομικό κομματάσιμα της Γεωργίας. "Η Γεωργία εμφανίστηκε σαν έθνος μόνο στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα, όταν η πτώση της φεουδαρχίας και η ανάπτυξη της οικονομικής ζωής της χώρας, η ανάπτυξη των μέσων συγκοινωνίας και η γέννηση του καπιταλισμού καθιέρωνε τον καταμερισμό της εργασίας ανάμεσα στις περιφέρειες της Γεωργίας και στο τέλος κλόνισαν την οικονομική απομόνωση των πριγκηπάτων και τα συνδέσανε σε ένα σύνολο.

Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τα άλλα έθνη, που πέρασαν το στάδιο της φεουδαρχίας και που αναπτύξανε στον τόπο τους τον καπιταλισμό.

Κι' έτσι, η κοινότητα της οικονομικής ζωής, ή οικονομική συνοχή αποτελεί μια από τις χαρακτηριστικές ιδιότητες του έθνους.

Μά κι' αυτό δε φτάνει. "Εχτός απ' όσα είπαμε, πρέπει ακόμα να πάρουμε υπ' όψη και τις ψυχικές ιδιότητες των ανθρώπων που είναι συνδεδεμένοι σ' ένα έθνος. Τα έθνη διαφέρουν το ένα από τ' άλλο όχι μόνο στις συνθήκες της ζωής τους, αλλά και στο ήθος, που εκδηλώνεται στις ιδιότητες του εθνικού πολιτισμού. "Αν η "Αγγλία, ή Βόρεια "Αμερική και η "Ιρλανδία, που μιλούν την ίδια γλώσσα αποτελούν παρ' όλα αυτά τρία διαφορετικά έθνη, σ' αυτό δεν παίζει μικρό ρόλο η ιδιόμορφη εκείνη ψυχοσύνθεση, που διαμορφώθηκαν μέσα τους από γενιά σε γενιά, σαν αποτέλεσμα των διαφορετικών όρων ύπαρξης.

Βέβαια, η ψυχοσύνθεση, ή όπως τη λένε αλλοιώς, «ο εθνικός χαρακτήρας»: αυτός καθ' εαυτόν, είναι κάτι το ασύλληπτο για τον παρατηρητή, μά ξφ' όσον εκδηλώνεται στην ιδιομορφία του πολιτισμού του κοινού έθνους, γίνεται αντιληπτός, και δεν μπορεί ν' αγνοηθεί.

Ούτε λόγος να γίνεται πως ο «εθνικός χαρακτήρας» δεν είναι κάτι το ώρισμένο μια για πάντα, μά αλλάζει μαζί με τις συνθήκες της ζωής. "Ομως ξφ' όσον υπάρχει, σε κάθε δοσμένη στιγμή θέτει στη φυσιογνωμία του έθνους τη σφραγίδα του.

Κι' έτσι η κοινότητα της ψυχοσύνθεσης, που εκδηλώνεται στην κοινότητα του πολιτισμού, αποτελεί ένα απ' τα χαρακτηριστικά στοιχεία του έθνους. "Ετσι εξαντλήσαμε όλα τα γνωρίσματα του έθνους.

Το έθνος είναι μια ιστορικά διαμορφωμένη, σταθερή κοινότητα γλώσσας, έδαφους, οικονομικής ζωής και ψυχοσύνθεσης, που εκδηλώνεται στην κοινότητα του πολιτισμού. "Ετσι, είναι αυτόνομο το έθνος, όπως και κάθε ιστορικό φαινόμενο, υπόκειται στους νόμους της αλλαγής, έχει την ιστορία του, την αρχή και το τέλος του.

Είναι απαραίτητο να υπογραμμίσει κανείς πως κανένα απ' τα γνωρίσματα, που αναφέρονται πιο πάνω, δεν είναι αρκετό, παρμένο χωριστά, για τον όρισμό του έθνους. "Ακόμα περισσότερο: φτάνει να λείπει έστω και ένα απ' αυτά τα γνωρίσματα για να πάψει το έθνος να είναι έθνος.

Μπορεί να φαντασθεί κανείς ανθρώπους με κοινό εθνικό χαρακτήρα και όμως δεν μπορεί να πεί, πως αποτελούν ένα έθνος, αν οικονομικά είναι χωρισμένοι, ζουν σε διαφορετικά έδαφη, μιλούν διαφορετικές γλώσσες κλπ. "Ετσι π.χ. είναι οι "Εβραίοι της Ρωσίας, της Γαλικίας, της "Αμερικής, της Γεωργίας, των όρεινων περιοχών, που δεν αποτελούν κατά τη γνώμη μας ένα ενιαίο έθνος.

Μπορεί να φαντασθεί κανείς ανθρώπους

με κοινότητα εδάφους και οικονομικής ζωής, και όμως να μην αποτελούν ένα έθνος χωρίς την κοινότητα γλώσσας και «εθνικού χαρακτήρα». Τέτοιο λ.χ. είναι οι Γερμανοί και οι Λεττονοί στην περιφέρεια της Βαλτικής.

Τέλος οι Νορβηγοί και οι Δανοί μιλάνε μια γλώσσα, δεν αποτελούν όμως ένα έθνος, γιατί τους λείπουν τα άλλα χαρακτηριστικά.

Μόνο η παρουσία όλων των γνωρισμάτων, παρμένων μαζί, μας δίνει το έθνος.

Μπορεί να φανεί, πως ο «εθνικός χαρακτήρας» δεν είναι ένα απ' τα γνωρίσματα, αλλά το μοναδικά ουσιαστικό γνώρισμα του έθνους, και πως όλα τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά αποτελούν κυρίως τους όρους της ανάπτυξης του έθνους, και όχι τα γνωρίσματά του. Πάνω σε μια τέτοια άποψη στέκονται, λόγου χάρη, οι γνωστοί θεωρητικοί της σοσιαλδημοκρατίας στην Αυστρία πάνω στο εθνικό ζήτημα, ο Ρ. Σπρίγκερ και κυρίως ο Ο. Μπάουερ.

"Ας εξετάσουμε τη θεωρία τους του έθνους.

Κατά το Σπρίγκερ, «το έθνος είναι σύνολο ανθρώπων που σκέπτονται ομοιόμορφα και μιλούν ομοιόμορφα». Είναι «κοινότητα πολιτισμού μιας ομάδας ανθρώπων που ζουν την ίδια εποχή, που δε συνδέεται σ' αυτόν το «γ» (υπογραμμίζεται από μας) 1.

Δηλαδή — «σύνολο» ανθρώπων που σκέφτονται και μιλούν ομοιόμορφα, όσο και να είναι χωρισμένοι ο ένας απ' τον άλλο, όπου και αν ζουν.

Ο Μπάουερ πάει παραπέρα.

«Τί είναι έθνος; ρωτάει. Είναι η κοινότητα γλώσσας που συνενώνει τους ανθρώπους σ' ένα έθνος; Μά οι "Αγγλοι και οι "Ιρλανδοί... μιλούν μια γλώσσα και όμως δεν αποτελούν έναν ενιαίο λαό. Οι "Εβραίοι δεν έχουν καθόλου μια κοινή γλώσσα και όμως αποτελούν ένα έθνος» 2.

Τότες τί είναι έθνος;

«Έθνος είναι μια σχετική κοινότητα χαρακτήρα» 3.

Μά τί είναι χαρακτήρας στη δοσμένη περίπτωση — εθνικός χαρακτήρας;

«Εθνικός χαρακτήρας είναι το «αθροίσμα των γνωρισμάτων, που ξεχωρίζουν τους ανθρώπους της μιας εθνικότητας απ' την άλλη, το σύμπλεγμα των σωματικών και ψυχικών ιδιοτήτων, που ξεχωρίζει το ένα έθνος από τ' άλλο» 4.

Ο Μπάουερ, βέβαια, ξέρει πως ο έθνος

κός χαρακτήρας δεν πέφτει απ' τον ούρανό και γι' αυτό προσθέτει:

«Ο χαρακτήρας των ανθρώπων δεν καθορίζεται από τίποτες άλλο, παρά απ' την τύχη τους», πως... «έθνος δεν είναι τίποτ' άλλο παρά κοινότητα τύχης», που καθορίζεται κι' αυτή με τη σειρά της, «απ' τις συνθήκες μέσα στις οποίες παράγουν οι άνθρωποι τα μέσα για τη ζωή τους και καταναλώνουν τα προϊόντα της εργασίας τους» 5.

"Ετσι, φτάσαμε στον πιο «πλήρη», όπως εκφράζεται ο Μπάουερ, όρισμό του έθνους.

«Έθνος είναι το σύνολο των ανθρώπων που συνδέονται με την κοινότητα του χαρακτήρα στη βάση της κοινότητας της τύχης» 6.

"Ετσι έχουμε την κοινότητα εθνικού χαρακτήρα πάνω στη βάση της κοινότητας της τύχης, παρμένη χωρίς υποχρεωτική σύνδεση με την κοινότητα του εδάφους, της γλώσσας και της οικονομικής ζωής.

Μά τί μένει στην περίπτωση αυτή από το έθνος; Για ποιά εθνική κοινότητα μπορεί να γίνεται λόγος για ανθρώπους, που οικονομικά είναι χωρισμένοι ο ένας απ' τον άλλο, που ζουν σε διαφορετικά έδαφη, κι' από γενιά σε γενιά μιλούν διαφορετικές γλώσσες;

Ο Μπάουερ μιλά για τους "Εβραίους σαν για έθνος, αν και «δεν έχουν καθόλου κοινή γλώσσα» 7, μά για ποιά «κοινότητα τύχης» και εθνική συνοχή μπορεί να γίνει λόγος λ. χ. προκειμένου για τους "Εβραίους της Γεωργίας, του Νταγκεστάν, της Ρωσίας και της "Αμερικής, που είναι ολόκληρα χωρισμένοι ο ένας απ' τον άλλο, που ζουν σε διαφορετικά έδαφη και μιλούν διαφορετικές γλώσσες;

Οι "Εβραίοι που αναφέραμε παραπάνω, χωρίς αμφιβολία ζουν μια κοινή οικονομική και πολιτική ζωή με τους Γεωργιανούς, τους Νταγκεστάνους, τους Ρώσους και τους "Αμερικανούς, σε μια κοινή μ' αυτούς ατμόσφαιρα πολιτισμού. Αυτό το γεγονός δε μπορεί να μη βάζει τη σφραγίδα του πάνω στον εθνικό τους χαρακτήρα. "Αν έμεινε κάτι κοινό μεταξύ τους, αυτό είναι η θρησκεία, ή κοινή κατανόηση και όρισμα υπολείμματα εθνικού χαρακτήρα. "Ολ' αυτά είναι αναμφισβήτητα. Μά πως μπορούμε να λέμε σοβαρά, πως οι αποσπασμένοι θρησκευτικοί τύποι και τα ψυχολογικά υπολείμματα που εξαπλώνονται επηρεάζουν πάνω στην «τύχη» των "Εβραίων αυτόν τον δυνατό απ' το ζωντανό κοινωνικο-οικονομικό και πνευματικό τους περιβάλλον; Και όμως μόνο με μια τέτοια προϋπόθεση μπορούμε να μιλούμε για τους "Εβραίους γενικά, σαν για ένα ενιαίο έθνος.

1 Βλ. «Το Έθνικό Πρόβλημα», Ρ. Σπρίγκερ, σελ. 43, έκδ. «Κοινωνική Ωφέλεια», 1909. (Σημ. Έκδ.).

2 Βλ. «Το Έθνικό Ζήτημα και η Σοσιαλδημοκρατία», Ο. Μπάουερ, έκδ. «Δρεπάνι», 1909, σελ. 1-2.

3 Βλ. «Το Έθνικό Ζήτημα και η Σοσιαλδημοκρατία», Ο. Μπάουερ, έκδ. «Δρεπάνι», 1909, σελ. 6.

4 Βλ. «Το Έθν. Ζήτημα και η Σοσιαλδημοκρ.», Ο. Μπάουερ, έκδ. «Δρεπάνι», 1909, σελ. 2.

5 Βλ. «Το Έθνικό Ζήτημα και η Σοσιαλδημοκρατία», Ο. Μπάουερ, έκδ. «Δρεπάνι», 1909, σελ. 24-25.

6 Βλ. ίδιο, σελ. 139.

7 Βλ. «Το Έθνικό Ζήτημα και η Σοσιαλδημοκρατία», Ο. Μπάουερ, έκδ. «Δρεπάνι», 1909, σελ. 2.

Κατά τί λοιπόν διαφέρει το έθνος του Μπάουερ από το μυστικιστικό αυτότελες «έθνικό πνεύμα» των σπιριτουαλιστών;

Ο Μπάουερ βάζει ανυπέροχτα δρια άνάμεσα στη «χαρακτηριστική γραμμή» το έθνους (έθνικός χαρακτήρας) και τις «συνθήκες» της ζωής τους, αποσπώντας τα το ένα από το άλλο. Μά τί σημαίνει έθνικός χαρακτήρας, άν όχι άντανάκλαση των συνθηκών της ζωής, άν όχι πλέγμα έντυπώσεων, που παίρνουνται άπ' το περιβάλλον; Πώς μπορεί να περιοριστεί κανείς μόνο στον έθνικό χαρακτήρα, απομονώνοντας τον και αποσπώντας τον από το περιβάλλον που τον γέννησε;

Έπειτα, σέ τί κυρίως διέφερε το άγγλικό έθνος από το βορειοαμερικανικό έθνος στο τέλος του 18ου αιώνα και στις άρχες του 19ου αιώνα, όταν ή Βόρεια Αμερική όνομαζόταν ακόμα «Νέα Άγγλία»;

Όχι βέβαια κατά τον έθνικό χαρακτήρα, γιατί οι βορειοαμερικάνοι κατάγονται άπ' την Άγγλία και πήραν μαζί τους στην Αμερική, έκτός άπ' την άγγλική γλώσσα ακόμα και τον άγγλικό έθνικό χαρακτήρα και, δέν μπορούσαν βέβαια τόσο γρήγορα να τον χάσουν, άν και κάτω άπ' την επίδραση νέων συνθηκών στον τόπο τους θα διαμορφώσανε τον ξεχωριστό τους χαρακτήρα. Καί ωστόσο, παρά τη μεγαλύτερη ή μικρότερη κοινότητα χαρακτήρα, από τότε κιόλας αποτελούσαν ένα έθνος ξεχωριστό άπ' την Άγγλία! Είνε φανερό πως ή «Νέα Άγγλία», σάν έθνος, διέφερε τότε από την Άγγλία, σάν τά έθνη που διαφέρουν όχι με τον ιδιαίτερό τους χαρακτήρα, ή όχι τόσο με τον έθνικό τους χαρακτήρα, όσο με ένα ιδιαίτερο περιβάλλον, με ιδιαίτερες συνθήκες ζωής.

Έτσι, είνε φανερό, πως στην πραγματικότητα δέν υπάρχει κανένα μοναδικό χαρακτηριστικό γνώρισμα του έθνους. Υπάρχει μόνο το άθροισμα των γνωρισμάτων άπ' όπου, όταν συγκρίνουμε τά έθνη, ξεχωρίζουν πιο άνάγλυφα πότε το ένα (έθνικός χαρακτήρας) πότε το άλλο (γλώσσα), πότε το τρίτο (έδαφος, οικονομικές συνθήκες). Το έθνος αποτελεί συνδυασμό όλων των γνωρισμάτων παρμένων μαζί.

Η άποψη του Μπάουερ, που συνταυτίζει το έθνος με τον έθνικό χαρακτήρα, αποσπά το έθνος από το έδαφος και το μετατρέπει σε μία άόρατη αυτότελη δύναμη. Καταντά να μην είνε έθνος ζωντανό και δρών, αλλά κάτι το μυστικιστικό, το ασύλληπτο και το υπερκόσμιο. Γιατί, επαναλαμβάνω, τί είδους έθραϊκό έθνος είνε λ. χ. εκείνο, που αποτελείται από Γεωργιανούς, Νταγκεστάνους, Ρώσους, Αμερικάνους και άλλους Έθραίους, που τά μέλη του δέν καταλαβαίνουν το ένα τ' άλλο (μιλούν διαφορετικές γλώσσες), ζούνε σε διαφορετικά μέρη της ύφης, δέ βλέπουν ποτέ ο ένας τον άλλο, ποτέ δέ θα έκδηλωθούν μαζί ούτε σέ καιρό ειρήνης ούτε σέ καιρό πολέμου; Ι Όχι δέν είνε για τά τέτοια «έθνη» των χαρτιών που ή σοσιαλδημοκρατία καταρτίζει το έθνικό της πρό-

γραμμα. Η σοσιαλδημοκρατία δέν μπορεί να έχει ύπ' όφει παρά μόνο τά πραγματικά έθνη, που δρούν και κινούνται και έπομένως, υποχρεώνουν τον άλλο να τά λογαριάζει.

Ο Μπάουερ, όπως είνε φανερό, συγχέει το έθνος που αποτελεί μία ιστορική κατηγορία, με τη γεγεα, που είνε μία κατηγορία έθνογραφική.

Άλλωστε και ο ίδιος ο Μπάουερ, κατά τά φαινόμενα, νοιώθει πως είνε αδύνατες οι θέσεις του. Ένώ στην άρχή του βιβλίου του μιλά όριστικά για τους Έθραίους σάν έθνος Ι, στο τέλος του βιβλίου του διορθώνει τον έαυτό του ισχυριζόμενος πως «ή καπιταλιστική κοινωνία δέν τους άφίνει (τους Έθραίους) να διατηρηθούν σάν έθνος» 2 και τους άφομοιώνει με τά άλλα έθνη. Η αίτία, τάχα, είνε πως «οι Έθραίοι δέν έχουν καθορισμένη άποικιακή περιοχή» 3 ενώ τέτοια περιοχή έχουν π. χ. οι Τσέχοι, που κατά το Μπάουερ, πρέπει να διατηρηθούν σάν έθνος. Κοντολογής ή αίτία βρίσκεται στην έλλειψη έδάφους.

Μ' αυτούς τους συλλογισμούς ο Μπάουερ ήθελε να άποδείξει πως ή έθνική αυτόνομία δέ μπορεί να είνε διεκδίκηση των Έθραίων ένοχών 4 αλλά έτσι ο ίδιος άνατρέπει άθελά του την ίδια του τη θεωρία, που άρνείται την κοινότητα έδάφους σάν ένα από τά γνωρίσματα του έθνους.

Μά ο Μπάουερ προχωρεί και πάρα πέρα. Στην άρχή του βιβλίου του δηλώνει άποφασιστικά πως οι Έθραίοι δέν έχουν διόλου κοινή γλώσσα και μολαταύτα αποτελούν έθνος» 5. Μά δέν πρόφτασε να φτάσει στην έκάτοστη τριακοστή σελίδα και άμέσως αλλάζει πρόσωπο δηλώνοντας έξ ίσου άποφασιστικά: «Δέν υπάρχει άμφιβολία πως δέν είνε δυνατό να υπάρχει έθνος χωρίς κοινή γλώσσα» 6 (υπογράμμιση δική μας).

Ο Μπάουερ έδω ήθελε να άποδείξει πως ή γλώσσα είνε σπουδαιότατο μέσον επικοινωνίας των ανθρώπων» 7, μά ταυτόχρονα άπόδειξε τυχαία και κείνο που δέν είχε σκοπό να άποδείξει, δηλαδή, το άθάσιμο της ίδιας του της θεωρίας περί έθνους, που άρνείται τη σημασία της κοινότητας της γλώσσας.

Έτσι, ή θεωρία του, που ράφτηκε με ιδεαλιστικά νήματα, άνατρέπει ή ίδια τον έαυτό της.

II. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Το έθνος δέν αποτελεί απλά ιστορική κατηγορία, μά ιστορική κατηγορία μιας συγκεκριμένης εποχής, της εποχής του άναπτυσόμενου καπιταλισμού. Η πορεία

1 Βλ. «Το Έθνικό Ζήτημα και ή Σοσιαλδημοκρατία», Ο. Μπάουερ, έκδ. «Δρεπάνι», 1909, σελ. 2.

2 Βλ. το ίδιο, σελ. 389.

3 Βλ. το ίδιο, σελ. 388.

4 Βλ. το ίδιο, σελ. 396.

5 Βλ. «Το Έθνικό Ζήτημα και ή Σοσιαλδημοκρατία», Ο. Μπάουερ, έκδ. «Δρεπάνι», 1909, σελ. 2.

6 Βλ. το ίδιο, σελ. 130.

7 Βλ. το ίδιο, σελ. 130.

της διάλυσης της φεουδαρχίας και της άκαπτης του καπιταλισμού είνε ταυτόχρονα και πορεία της συγκρότησης των ανθρώπων σε έθνη. Έτσι, π.χ., στη Δυτική Εύρώπη, οι Άγγλοι, οι Γάλλοι, οι Γερμανοί, οι Ιταλοί και άλλοι συγκροτήθηκαν σε έθνη με τη νικηφόρα πορεία του καπιταλισμού, που θριάμβευε πάνω στο φεουδαρχικό κομμάτιασμα της οίκονομίας.

Μά ο σχηματισμός των έθνων σημαίνει εκεί συγχρόνως και τη μετατροπή τους σε ανεξάρτητα έθνικά κράτη. Το άγγλικό, το γαλλικό και τά άλλα έθνη είνε ταυτόχρονα το άγγλικό και τά λοιπά κράτη. Η Ιρλανδία, που έμεινε έξω άπ' αυτό το προσές, δέν αλλάζει τη γενική εικόνα.

Κάπως διαφορετικά συμβαίνει στην Ανατολική Εύρώπη. Τη στιγμή που στη Δύση τά έθνη εξέλιχτηκαν σε κράτη, στην Ανατολή σχηματίστηκαν πολυεθνή κράτη — κράτη αποτελούμενα από πολλές έθνότητες. Τέτοια είνε ή Αύστρο-Ούγγαρία και ή Ρωσία. Στην Αύστρια οι πιο εξέλιγμένοι από πολιτική άποψη άποδείχτηκαν οι Γερμανοί — αυτοί άνάλαβαν το έργο της συνένωσης των αύστριακών έθνοτήτων σε κράτος. Στην Ούγγαρία πιο ίκανοί για την κρατική συγκρότηση άποδείχτηκαν οι Μαγυάροι — οι πυρήνες των ούγγαρέζικων έθνοτήτων, και αυτοί είνε εκείνοι που ένώνσανε την Ούγγαρία. Στη Ρωσία το ρόλο του συνενωτή των έθνοτήτων τον άνέλαβαν οι Μεγαλωρωσσοί, που είχαν επί κεφαλής μία ιστορικά δημιουργημένη, δυνατή και οργανωμένη άριστοκρατική στρατιωτική γραφειοκρατία.

Έτσι συνέβαιναν τά πράγματα στην Ανατολή.

Αυτός ο ιδιόμορφος τρόπος του σχηματισμού κρατών μπορούσε να γίνει μόνο μέσα σε συνθήκες μη διαλυμένου ακόμα φεουδαλισμού, σε συνθήκες μικρής άναπτύξης του καπιταλισμού, όταν οι παραρριγμένες σε δεύτερη μοίρα έθνότητες, δέν πρόφτασαν ακόμα να έθραιωθούν οίκονομικά σε ολοκληρωμένα έθνη.

Μά ο καπιταλισμός άρχίζει να άναπτύσσεται και στα άνατολικά κράτη. Άναπτύσσεται το έμποριο και τά μέσα επικοινωνίας. Χτίζονται μεγάλες πόλεις. Τά έθνη έθραιώνονται οίκονομικά. Ο καπιταλισμός που εισορμά μέσα στην ήσυχη ζωή των στριμωγμένων έθνοτήτων τις άναρχλείες και τις βάζει σε κίνηση. Η άνάπτυξη του τύπου και του θεάτρου, ή δράση του Ράιχσαρτ (στην Αύστρια) και της Δούμας (στη Ρωσία) συντελούν στην τόνωση «των έθνικών αισθημάτων». Η τάξη των διανοούμενων που γεννιέται έμψυχώνεται με την «έθνική ιδέα» και δρώ προς αυτή την κατεύθυνση...

Μά τα στριμωγμένα έθνη που έύνησαν σε μία ανεξάρτητη ζωή, δέ συγκροτούνται πλέον σε ανεξάρτητα έθνικά κράτη. Στο δρόμο τους συναντούν την πιο ισχυρή αντίσταση από μέρους των ιθυνόντων στρωμάτων των έθνων που επεβλήθηκαν και

που από καιρό μπηκαν επί κεφαλής του κράτους. Άργήσανε!

Έτσι συγκροτούνται σε έθνη οι Τσέχοι, οι Πολωνοί, κλπ. στην Αύστρια, οι Χορβάτες, κλπ. στην Ούγγαρία, οι Λεττονοί, οι Λιθουανοί, οι Ούκρανοί, οι Γεωργιανοί, οι Αρμένιοι κλπ. στην Ρωσία. Έκείνο που άποτελούσε εξαίρεση στη Δυτική Εύρώπη (Ιρλανδία), στην Ανατολή έγινε κανόνας.

Στη Δύση ή Ιρλανδία άπάντησε στην εξαίρετική αυτή κατάσταση με το έθνικό κίνημα. Στην Ανατολή τά έθνη που έύνησαν θα άπαντούσαν με τον ίδιο τρόπο.

Έτσι διαμορφώνονταν οι περιστάσεις, που έσπρωχναν τά νέα έθνη της άνατολικής Εύρώπης στην πάλη.

Η πάλη άρχισε και φούντωσε, κυρίως όχι άνάμεσα στα έθνη στο σύνολό τους, αλλά άνάμεσα στις άρχουσες τάξεις των κυρίαρχων έθνων και των υποτελών έθνων. Την πάλη τη διεξάγουν συνήθως, ή ή μικροαστική τάξη των πόλεων του καταπιεζόμενου έθνους ενάντια στη μεγαλοαστική τάξη του κυρίαρχου έθνους (Τσέχοι και Γερμανοί), ή ή άστική τάξη της υπαίθρου του καταπιεζόμενου έθνους; ενάντια στους τοιφλικάδες του κυρίαρχου έθνους (Ούκρανοί στην Πολωνία), ή όλη ή «έθνική» άστική τάξη των καταπιεζόμενων έθνων ενάντια στην ιθύνουσα άριστοκρατία του κυρίαρχου έθνους (Πολωνία, Λεττονία, Ούκρανία, Ρωσία).

Η άστική τάξη είνε το κύριο δρών πρόσωπο.

Το βασικό ζήτημα για τη νεαρή άστική τάξη είνε ή άγορά. Το να πουλήσει τά έμπορεύματά της και να βγει νικήτρια στο συναγωνισμό με την άστική τάξη του άλλου έθνους — αυτός είνε ο σκοπός της. Άπό δω και ή επιθυμία της να έξασφαλίσει για τον έαυτό της την «δικιά της» άγορά, την άγορά «της πατρίδας της». Η άγορά είνε το πρώτο σχολείο όπου ή άστική τάξη μαθαίνει τον έθνικισμό.

Μά ή υπόθεση συνήθως δέν περιορίζεται στην άγορά. Στην πάλη άνακατεύεται ή μισοφεουδαρχική και μισοαστική γραφειοκρατία του έθνους που διοικεί με τις μεθόδους της να «τραβά» και να μην άφίνει». Η άστική τάξη του έθνους που κυβερνά, — άσχετα άν είνε μικροαστική ή μεγαλοαστική, — έχει τη δυνατότητα να αντιμετώπισει «γρηγορότερα» κατ' άποφασιστικότερα τους συναγωνιστές της. Ένώνονται οι «δυνάμεις» και άρχίζει μία σειρά περιοριστικών μέτρων ενάντια στην «ετερόφυλη» άστική τάξη, που έξελίσσεται σε καταπιεστικά μέτρα. Η πάλη μεταφέρεται άπ' την οίκονομική σφαίρα στην πολιτική. Ο περιορισμός της έλευθερίας στη μετακίνηση, ο περιορισμός της γλώσσας, ο περιορισμός στα έκλογικά δικαιώματα, το κλεισμο των σχολείων, θρησκευτικοί περιορισμοί κλπ. πέφτουν το ένα ύστερα άπ' το άλλο στο κεφάλι του «άνταγωνιστή». Βέβαια, τά τέτοια μέτρα έξυπηρετούν όχι μόνο τά συμφέροντα των άστι-

κῶν τάξεων τῶν ἐθνῶν ποὺ κυβερνοῦν ἀλλὰ καὶ τοὺς εἰδικούς, σὰ νὰ λέμε, ταξικούς (de caste. — Σημ. Μεταφρ.) σκοποὺς τῆς γραφειοκρατίας ποὺ κυβερνᾷ. Μὰ ἀπὸ τὴν ἀποψη ἀποτελεσμάτων αὐτὸ εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορο. Οἱ ἀστικές τάξεις καὶ ἡ γραφειοκρατία στὴν περίπτωση αὐτὴ βαδίζουν χέρι μὲ χέρι, ἀσχετα ἀν πρόκειται γιὰ τὴν Αὐστρο-Οὐγγαρία, ἢ γιὰ τὴ Ρωσία.

Στριμωγμένη ἀπὸ παντοῦ ἡ ἀστική τάξη τοῦ καταπιεζόμενου ἔθνους ἀρχίζει φυσικὰ νὰ κινεῖται. Κάνει ἔκκληση στὰ «κατώτερα ὁμοεθνῆ λαϊκά στρώματα» καὶ ἀρχίζει νὰ φωνάζει γιὰ τὴν «πατρίδα» παρουσιάζοντας τὴ δικαίαν τῆς ὑπόθεσης, σὰν ὑπόθεση ὅλων τοῦ ἔθνους. Στρατολογεῖ στρατὸ ἀπὸ τοὺς «συμπatriώτες» τῆς, γιὰ τὰ συμφέροντα. «τῆς πατρίδας». Καὶ «τὰ κατώτερα λαϊκά στρώματα» δὲ μένουν πάντα ἀμέτοχα στὶς ἐκκλήσεις συγκεντρωνόμενα γύρω ἀπ' τὴ σημαία τῆς, — ἡ καταπίεση ἀπὸ τὰ πάνω τὰ θίγει κι' αὐτά, προκαλώντας τὴ δυσαρέσκειά τους.

Ἔτσι, ἀρχίζει τὸ ἐθνικὸ κίνημα.

Ἡ δύναμη τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος καθορίζεται ἀπὸ τὸ βαθμὸ τῆς συμμετοχῆς σ' αὐτὸ πλατειῶν στρωμάτων τοῦ ἔθνους, τοῦ προλεταριάτου καὶ τῆς ἀγροτιάς.

Ἄν τὸ προλεταριάτο θὰ συνταχθεῖ κάτω ἀπ' τὴ σημαία τοῦ ἀστικοῦ ἐθνικισμοῦ, αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸ βαθμὸ τῆς ἀνάπτυξης τῶν ταξικῶν ἀντιθέσεων, ἀπ' τὸ βαθμὸ τῆς συνειδητοποίησης καὶ ὀργανωτικότητος τοῦ προλεταριάτου. Τὸ συνειδητὸ προλεταριάτο ἔχει τὴ δικαίαν του τὴ δοκιμασμένη σημαία καὶ δὲν ἔχει λόγον νὰ μπεῖ κάτω ἀπ' τὴν σημαία τῆς ἀστικῆς τάξης.

Ὅσο γιὰ τοὺς χωρικούς, ἡ συμμετοχὴ τους στὸ ἐθνικὸ κίνημα ἐξαρτᾶται κυρίως ἀπ' τὸ χαρακτῆρα τῆς καταπίεσης. Ἄν ἡ καταπίεση θίγει τὰ ζητήματα τῆς «γῆς», ὅπως συνέβηκε στὴν Ἰρλανδία, τότε πλατεῖες μάζες ἀγροτῶν τάσσονται ἀμέσως κάτω ἀπ' τὴ σημαία τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος.

Ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος, ἂν λόγου χάριν, στὴ Γεωργία δὲν ὑπάρχει σοβαρὸς ἀντιρωσικὸς ἐθνικισμός, αὐτὸ ὀφείλεται κυρίως στὸ ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐκεῖ Ρῶσοι τσιφλικάδες, ἢ ρωσικὴ μεγαλοαστικὴ τάξη, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ τροφοδοτήσουν τὸν τέτοιο ἐθνικισμὸ μέσα στὶς μάζες. Στὴ Γεωργία ὑπάρχει ἀντιαρμενικὸς ἐθνικισμός, αὐτὸ ὅμως γίνεται, γιὰτὶ ἐκεῖ ὑπάρχει ἀκόμα ἡ ἀρμενικὴ μεγαλοαστικὴ τάξη, ποὺ γτυπώντας τὴ μικροαστικὴ γεωργικὴ τάξη, ποὺ δὲν πρόφτασε ἀκόμα νὰ δυναιώσει, τὴ σπρώχνει στὸν ἀντιαρμενικὸ ἐθνικισμὸ.

Ἀνάλογα μ' αὐτοὺς τοὺς παράγοντες, τὸ ἐθνικὸ κίνημα παίρνει, ἢ μαζικὸ χαρακτῆρα, ἀναπτυσσόμενο ὁλοένα καὶ περισσότερο (Ἰρλανδία, Γαλλία), ἢ μετατρέπεται σὲ μιά ἀλυσίδα ἀπὸ μικροσυγκρούσεις, ποὺ ἐκφυλίζεται σὲ σκάνδαλα καὶ «πάλη» γιὰ τὶς ταμπέλες (μερικὲς μικρὲς πόλεις στὴ Βοημία).

Τὸ περιεχόμενο τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος δὲ μπορεῖ βέβαια νὰ εἶνε παντοῦ τὸ ἴδιο. Καθορίζεται ὁλοκληρωτικὰ ἀπὸ τὶς κοινολόμορφες διεκδικήσεις ποὺ βάζει τὸ κίνημα. Στὴν Ἰρλανδία τὸ κίνημα ἔχει ἀγροτικὸ χαρακτῆρα, στὴ Βοημία «γλωσσικὸ», ἐδῶ ζητοῦν ἰσοπολιτεία καὶ ἐλευθερία θρησκείας, ἐκεῖ, «τοὺς δικούς τους» κρατικούς ὑπαλλήλους καὶ τὸ σέιμ τους¹. Ἀνάμεσα στὶς ποικιλόμορφες διεκδικήσεις συχνὰ φεγγαρίζουν τὰ ποικιλόμορφα γνωρίσματα ποὺ χαρακτηρίζουν τὸ ἔθνος γενικά (γλῶσσα, ἔθνος κλπ.). Εἶνε ἀξιοπρόσεχτο πὼς ποῦθεν δὲ συναντᾶς διεκδικήσεις γιὰ τὸν «ἐθνικὸ χαρακτῆρα» τοῦ Μπάουερ, ποὺ ἀγκαλιάζει τὸ πᾶν. Αὐτὸ εἶνε εὐκολονόητο: «ὁ ἐθνικὸς χαρακτῆρας» αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν εἶνε ἀσύλληπτος, καὶ, ὅπως σωστά παρατήρησε ὁ I. Στράσερ, «εἶνε περιττὸ νὰ κάνει κανεὶς πολιτικὴ μ' αὐτόν»².

Τέτοιες εἶνε γενικά οἱ μορφές καὶ ὁ χαρακτῆρας τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος.

Ἀπ' ὅτι εἴπαμε βγαίνει καθαρά πὼς ἡ ἐθνικὴ πάλη μέσα στὶς συνθήκες τοῦ καπιταλισμοῦ ποὺ ἀνεβαίνει, εἶνε πάλι τῶν ἀστικῶν τάξεων ἀναμεταξύ τους. Καμμιὰ φορὰ ἡ μπουρζουαζία κατορθώνει νὰ τραβήξει στὸ ἐθνικὸ κίνημα καὶ τὸ προλεταριάτο, καὶ τότες ἡ ἐθνικὴ πάλη στὴν ἐξωτερικὴ τῆς ἐμφάνιση παίρνει «παλλαϊκὸ» χαρακτῆρα, αὐτὸ ὅμως μόνο σὰν ἐμφάνιση. Στὴν οὐσία τῆς μένει πάντα ἀστική, γιὰ τὸ συμφέρον καὶ τὴν ἐξυπηρέτηση κυρίως τῆς μπουρζουαζίας.

Μὰ ἀπ' αὐτὸ δὲ βγαίνει καθόλου τὰ συμπεράσματα πὼς τὸ προλεταριάτο δὲν πρέπει νὰ παλαίει ἐναντία στὴν πολιτικὴ τῆς καταπίεσης τῶν ἐθνοτήτων.

Ὁ περιορισμὸς στὴν ἐλεύθερη μετακίνηση, ἡ στέρηση τῶν ἐκλονικῶν δικαιωμάτων, οἱ περιορισμοὶ στὸ ζήτημα τῆς γλώσσας, τῶν σχολειῶν κλπ., οἱ καταπίεσεις θίγουν τοὺς ἐργάτες ὀχι λιγώτερο, ἀν ὀχι καὶ περισσότερο, ἀπ' τὴν ἀστικὴ τάξη. Μιά τέτοια κατάσταση δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ φρενάρει τὸ ἔργο τῆς ἐλεύθερης ἀνάπτυξης τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ προλεταριάτου στὰ ὑποτελῆ ἔθνη. Δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ μιλεῖ σοβαρὰ γιὰ πλείρια ἀνάπτυξη τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων τοῦ Γάταρου ἢ τοῦ Ἑβραίου ἐργάτη, ὅταν δὲν τὸν ἀφίνουν ἐλεύθερο νὰ χρησιμοποιεῖ τὴ μητρικὴ του γλῶσσα στὶς συγκεντρώσεις καὶ τὶς διαλέξεις του, ὅταν τοῦ κλείνουν τὰ σχολειὰ του.

Ὅμως ἡ πολιτικὴ τῶν ἐθνικῶν καταπίεσεων εἶνε ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ προλεταριάτου καὶ ἀπὸ μιά ἄλλη πλευρά. Ἀποσπᾶ τὴν προσοχὴ τῶν πλατειῶν μαζῶν ἀπὸ τὰ κοινωνικὰ ζητήματα, τὰ ζητήματα τῆς ταξικῆς πάλης, καὶ τὰ στρέφει πρὸς τὰ ἐθνικά, σὲ ζητήματα «κοινὰ» γιὰ τὸ προλεταριάτο καὶ τὴν ἀ-

στική τάξη. Καὶ αὐτὸ δημιουργεῖ εὐνοϊκὸ ἔδαφος γιὰ τὰ ψεύτικα κηρύγματα περὶ «ἀρμονίας συμφερόντων», γιὰ τὸ πνίξιμο τῶν ταξικῶν συμφερόντων τοῦ προλεταριάτου, γιὰ τὴν πνευματικὴ ὑποδούλωση τῶν ἐργατῶν. Ἔτσι μπαίνει σοβαρὸς φραγμὸς στὴν ὑπόθεση τῆς συνένωσης τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνοτήτων. Ἄν ἓνα σημαντικό μέρος τῶν Πολωνῶν ἐργατῶν βρίσκεται ὡς τώρα πνευματικὰ ὑποδουλωμένο στοὺς ἀστούς ἐθνικιστές, ἂν αὐτὸ ἔσασκε τώρα μένει ἀκόμα ἐξω ἀπὸ τὸ διεθνὲς ἐργατικὸ κίνημα, αὐτὸ ὀφείλεται κυρίως στὸ ὅτι ἡ πατροπαράδοτη ἀντιπολιτικὴ πολιτικὴ «τὸ κράτος τῶν πλουσίων» δημιουργεῖ τὸ ἔδαφος γιὰ μιά τέτοια ὑποδούλωση, δυσκολεύει τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ἐργατῶν ἀπὸ μιά τέτοια σκλαβιά.

Μὰ ἡ πολιτικὴ τῶν πιέσεων δὲν σταματᾷ ἐκεῖ. Ἀπὸ τὸ «σύστημα» τῆς καταπίεσης περνᾷ συχνὰ στὸ «σύστημα» τοῦ ἐξερεισμοῦ τῶν ἐθνῶν, στὸ «σύστημα» τῶν σφαγῶν καὶ τῶν πογκρόμ. Βέβαια τὸ τελευταῖο δὲν εἶνε παντοῦ καὶ πάντα δυνατό, μὰ ἐκεῖ ποὺ εἶνε δυνατό, — σὲ συνθήκες ὅπου λείπουν οἱ στοιχειώδεις ἐλευθερίες — ἐκεῖ συχνὰ παίρνει τρομακτικὲς διαστάσεις, ἀπειλώντας νὰ καταπνίξει τὴν ὑπόθεση τῆς συσπειρώσεως τῶν ἐργατῶν, στὸ αἶμα καὶ στὰ δάκρυα. Ὁ Καύκασος καὶ ἡ Νότια Ρωσία μᾶς δίνουν ἀρκετὰ παραδείγματα. «Διαιρεῖ καὶ βασιλεύει», αὐτὸς εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐξερεισμοῦ. Καὶ ἐφ' ὅσο πετυχαίνει αὐτὴ ἡ πολιτικὴ, ἀποτελεῖ τεράστιο κακὸ γιὰ τὸ προλεταριάτο καὶ σοβαρὸ ἐμπόδιο στὴν ὑπόθεση τῆς συσπειρώσεως τῶν ἐργατῶν ὅλων τῶν ἐθνοτήτων τοῦ κράτους.

Οἱ ἐργάτες ὅμως ἔχουν συμφέρον νὰ συγχωνεύωνται πλείρια ὅλοι οἱ σύντροφοί τους σὲ μιά ἐνιασίαν διεθνή στρατιά, γιὰ μιά γρήγορη καὶ τελειωτικὴ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὸν πνευματικὸ ζυγὸ τῆς μπουρζουαζίας, γιὰ μιά πλείρια καὶ ἐλεύθερη ἐξέλιξη τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῶν συναδέλφων τους, σὲ ὅποιοδήποτε ἔθνος καὶ ἂν ἀνήκουν αὐτοί.

Γι' αὐτὸ οἱ ἐργάτες παλεύουν καὶ θὰ παλεύουν ἐναντία στὴν πολιτικὴ τῆς καταπίεσης τῶν ἐθνῶν σὲ ὅλες τὶς μορφές, ἀπὸ τὶς λεπτότερες καὶ τὶς χυδαϊότερες, καθὼς καὶ ἐναντία στὴν πολιτικὴ τοῦ ἐξερεισμοῦ σὲ ὅλες τὶς μορφές.

Γι' αὐτὸ ἡ σοσιαλδημοκρατία ὅλων τῶν χωρῶν διακηρύττει τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης ὅλων τῶν ἐθνῶν.

Τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης, δηλαδὴ μόνο τὸ ἴδιο τὸ ἔθνος ἔχει δικαίωμα νὰ καθορίζει τὴν τύχη του, κανεὶς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀνακατεῖται μὲ τὴ βία στὴ ζωὴ ἐνὸς ἔθνους, νὰ καταστρέφει τὰ σχολειὰ του καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ ἱδρύματός, νὰ τσακίζει τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμά του, νὰ περιορίζει τὴ γλῶσσα του, νὰ ἀφαιρεῖ τὰ δικαιώματά του.

Αὐτὸ, βέβαια, δὲ σημαίνει πὼς ἡ σοσιαλδημοκρατία θὰ ὑποστηρίξει ὅποιαδήποτε ἔθνη καὶ κάθε εἶδους ἔθνος καὶ θεσμὸ

ἐνὸς ἔθνους. Στὴν πάλη ἐναντία στὴν καταπίεση τῶν ἐθνῶν, ἡ σοσιαλδημοκρατία θὰ ὑποστηρίξει μόνο τὸ δικαίωμα τοῦ ἔθνους νὰ καθορίζει μόνο του τὴν τύχη του, διεξάγοντας ταυτόχρονα καμπάνια ἐναντία στὰ βλαβερὰ ἔθιμα καὶ τοὺς βλαβεροὺς θεσμοὺς αὐτοῦ τοῦ ἔθνους μὲ σκοπὸ νὰ δώσει τὴ δυνατότητα στὰ ἐργαζόμενα στρώματα αὐτοῦ τοῦ ἔθνους νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπ' αὐτά.

Τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης, δηλαδὴ τὸ ἔθνος νὰ μπορεῖ νὰ ζεῖ ὅπως θέλει. Τὸ ἔθνος ἔχει δικαίωμα νὰ κανονίσει τὴ ζωὴ του πάνω στὶς ἀρχές τῆς αὐτονομίας. Ἐχει τὸ δικαίωμα νὰ συνάψει ὁμοσπονδιακὲς σχέσεις μὲ ἄλλα ἔθνη. Ἐχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀποχωρήσει ἐντελῶς. Τὸ ἔθνος εἶνε κυρίαρχο, καὶ ὅλα τὰ ἔθνη εἶνε ἰσότιμα.

Αὐτὸ, βέβαια, δὲ σημαίνει πὼς ἡ σοσιαλδημοκρατία θὰ ὑποστηρίξει ὅποιαδήποτε διεκδίκηση ἐνὸς ἔθνους. Τὸ ἔθνος ἔχει δικαίωμα ἀκόμα νὰ γυρίσει στὴν παλιὰ τάξη πραγμάτων, μὰ αὐτὸ δὲν πᾶει νὰ πεί πὼς ἡ σοσιαλδημοκρατία θὰ ὑπογράψει μιά τέτοια ἀπόφαση τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου, θεσπίσματος αὐτοῦ τοῦ ἔθνους. Οἱ ὑποχρεώσεις τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ποὺ ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντα τοῦ προλεταριάτου, καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἔθνους, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ διαφορετικὲς τάξεις, εἶνε δυὸ διαφορετικὰ πράγματα.

Στὴν πάλη τῆς γιὰ τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν ἐθνῶν, ἡ σοσιαλδημοκρατία βάζει γιὰ σκοπὸ τῆς νὰ θέσει τέρμα στὴν πολιτικὴ τῆς καταπίεσης τοῦ ἔθνους, νὰ τὴν καταστήσει ἀδύνατη, καὶ ἔτσι νὰ ὑποσκάψει τὴν πάλη ἐναντία στὰ ἔθνη, νὰ τὴν ἀμβλύνει, νὰ τὴν περιορίσει στὸ ἐλάχιστο.

Ἀπ' αὐτὸ διακρίνεται οὐσιαστικὰ ἡ πολιτικὴ τοῦ συνειδητοῦ προλεταριάτου ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῆς ἀστικῆς τάξης, ποὺ προσπαθεῖ νὰ ἐμβαθύνει καὶ νὰ καλλιεργήσει τὴν ἐθνικὴ πάλη, νὰ συνεχίσει καὶ νὰ ἐξυμνεῖ τὸ ἐθνικὸ κίνημα.

Ἀκριβῶς γι' αὐτὸ τὸ λόγον δὲν μπορεῖ νὰ συνειδητοποιηθεῖ τὸ προλεταριάτο κάτω ἀπ' τὴν «ἐθνικὴ» σημαία τῆς μπουρζουαζίας.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ λεγόμενη «ἐξελικτικὴ-ἐθνικὴ» πολιτικὴ, ποὺ προτείνει ὁ Μπάουερ, δὲ μπορεῖ νὰ γίνῃ πολιτικὴ τοῦ προλεταριάτου. Ἡ προσπάθεια τοῦ Μπάουερ νὰ συνταχτοῦν τὴν «ἐξελικτικὴ-ἐθνικὴ» πολιτικὴ του μὲ τὴν πολιτικὴ «τῆς σύγκλης» τῆς ταξικῆς πάλης¹ εἶνε προσπάθεια νὰ προσαρμόσει τὴν ταξικὴ πάλη τῶν ἐργατῶν στὴν πάλη τῶν ἐθνῶν.

Τὰ πεπρωμένα τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος, ποὺ στὴν οὐσία του εἶνε ἀστικὸ, συνδέονται φυσικὰ, μὲ τὴν τύχη τῆς μπουρζουαζίας. Ἡ τελειωτικὴ ἐξάλειψη τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος εἶνε δυνατὴ μόνο μὲ τὸ πείσιμο τῆς ἀστικῆς τάξης. Μόνο στὸ ρηγάτο τοῦ

¹ Σέιμ—Βουλή. (Σημ. μεταφρ.).

² Βλ. I. Στράσερ, «Der Arbeiter und die Nation» («Ὁ Ἐργάτης καὶ τὸ ἔθνος»), 1912, σελ. 33.

¹ Βλ. «Τὸ ἔθνος καὶ τὸ ζήτημα καὶ ἡ σοσιαλδημοκρατία», Ο. Μπάουερ, ἐκδ. «Δρεπάνι», 1909, σελ. 166.

Μ. ΡΟΥΜΠΙΝΣΤΑΪΝ

ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΦΟΥΛΛΕΡ

Πολλοί αναγνώστες θα ξέρουν το όνομα του Άγγλου στρατάρχη Φούλλερ. Ήταν πασίγνωστος μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Τότε ο στρατηγός είχε συστήσει να απομακρυνθούν από την αρχή οι πολυάριθμοι στρατοί και να μηχανοποιηθεί ο πόλεμος, έτσι, που να γίνεται με ολιγάριθμα εκλεκτά στρατεύματα εφωδιασμένα με το πιο τελειοποιημένο υλικό και αρκετά σίγουρα για να μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε περίπτωση εσωτερικών ταραχών, ενάντια στις μάζες των άοπλων εργαζομένων.

Αυτή η ρετσέτα έρμήνευε τις αντιλήψεις των αντιδραστικών κύκλων που προέβλεπαν τις συνέπειες του πρώτου παγκόσμιου πολέμου, έβλεπαν πως είναι εξαιρετικά επικίνδυνο να παίρνουν όπλα στα χέρια τους οι λαϊκές μάζες. Η ιστορική δοκιμή του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου γκρέμισε συθέμελα τη θεωρία του Φούλλερ. Άλλα ο στρατηγός που δεν τὰ βάζει εύκολα κάτω, εξακολουθούσε την έντονη δράση του, αν όχι στα πεδία των μαχών, τουλάχιστον στις στήλες του αντιδραστικού τύπου.

Όντας στρατιωτικός συνεργάτης του Evening Standard του Μπήνερμπρουκ, ο Φούλλερ έγραψε με προθυμία και για τον αμερικανικό τύπο. Έτσι, αυτή τη φορά το «Army Ordnance» επίσημο όργανο της αμερικανικής εταιρείας πυροβόλων, άνοιξε τις στήλες του στο στρατηγό. Στά 1944 και 1945 αυτό το όργανο των αμερικανών βιομηχάνων πολεμοφοδίων δημοσίευσε μια σειρά άρθρα του Φούλλερ με το γενικό τίτλο: «Επίδραση των εξοπλισμών στην παγκόσμια ιστορία». Η επιθεώρηση αυτή παρουσιάζει το Φούλλερ σά γνωστό Άγγλο στρατιώτη και συγγραφέα, έναν απ' τους εξέχοντες στρατιωτικούς αναλυτές και ιστορικούς του καιρού μας, ιππότη του λουτρού της βρετανικής

σοσιαλισμού μπορεί να αποκατασταθεί πλέρια ειρήνη. Άλλα τὸ νὰ περιορίσει κανείς την εθνική πάλη στο ελάχιστο, νὰ την υπονομεύσει στη ρίζα της, νὰ την κάνει ὅσο τὸ δυνατό πιο ἀβλαβή για τὸ προλεταριάτο, αὐτὸ εἶνε δυνατό καί μέσα στὰ πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ. Γι' αὐτὸ μαρτυροῦν ἀκόμα καί τὰ παραδείγματα τῆς Ἑλβετίας καί τῆς Ἀμερικής. Γι' αὐτὸ χρειάζεται νὰ δημοκρατικοποιηθεῖ ἡ χώρα καί νὰ δοθεῖ στὰ ἔθνη ἡ δυνατότητα τῆς ἐλεύθερης ἐξέλιξης.

(Συνέχεια στὸ ἐρχόμενο)

(Μετάφραση ἀπ' τὰ ρωσικά Μ. Ι.)

αυτοκρατορίας» κλπ. κλπ. Οι αναγνώστες ειδοποιούνται διακριτικώτατα πως σε λίγο τὰ άρθρα τοῦ Φούλλερ θὰ κυκλοφορῶν σὲ τόμο ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ οἶκο «Scraper's Sons» τῆς Νέας Ὑόρκης. Αὐτὰ τὰ ἀρθρα ἔχουν πομπώδεις τίτλους ποὺ εἶναι χαρακτηριστικοὶ γιὰ τὸ συγγραφέα: «Οἱ ἐξοπλισμοὶ καὶ ἡ παγκόσμια ἱστορία», «Ὁ αἰώνας τῆς ἀνδρείας», «Ὁ αἰώνας τοῦ ἱπποτισμοῦ», «Ὁ αἰώνας τῆς πυρίτιδος», «Ὁ αἰώνας τοῦ αἵμου», «Ὁ αἰώνας τοῦ πετρελαίου». Δίχως περὶ τῆς μετριοφροσύνης ὁ Φούλλερ πᾶει νὰ ξαναγράψει ὅλη τὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας.

Ὁ πόλεμος καὶ ἡ ἐξέλιξη τῶν ἐξοπλισμῶν εἶναι γι' αὐτὸν ἡ βάση αὐτῆς τῆς ἱστορίας. Στὸ τελευταῖο τοῦ ἀρθρο με τὸν τίτλο «Ὁ αἰώνας τῆς μηχανοποίησης», ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ τεῦχος Ἰουλίου Αὐγούστου 1945 αὐτῆς τῆς ἐπιθεώρησης, ὁ Φούλλερ συνοψίζει τὶς ἱστορικές του ἀναζητήσεις.

Ποιὰ εἶναι λοιπὸν τὰ βασικὰ συμπεράσματα αὐτῆς τοῦ τῆς «φιλοσοφίας τοῦ πολέμου»;

Αναμασώντας, σὲ μιὰ καινούργια παραλλαγή, τὶς ἀντιδραστικὲς ἰδέες τοῦ Χέγκελ πάνω στὸ ρόλο τοῦ πολέμου γιὰ τὴ «διατήρηση τῆς ἡθικῆς ὕλης τῶν λαῶν», ὁ Φούλλερ βεβαιώνει πως «ὁ πόλεμος ἔγινε ἀποφασιστικὸς παράγοντας γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ». Καί, κατὰ συνέπεια, «ὁ πόλεμος εἶναι ἀπόλυτα ἀναγκαῖος γιὰ τὴν ὕγεια αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ».

Βλέπει κανεὶς πως ὁ Φούλλερ δὲν ξεχωρίζει με τὴν πρωτοτυπία του. Ὁ Μπερνάρντι, πρόδρομος τῶν χιτλερικῶν καὶ κήρυκας τοῦ γερμανικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, εἶχε γράψει ἕνα βιβλίο ὅπου ἐξυμνοῦσε τὸν καταχτητικὸ πόλεμο, ποὺ γι' αὐτόν, εἶναι ἡ «ὕψιλότερη ἐκδήλωση τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητας, πηγὴ γιὰ κάθε ἡθικὸ ἰδεῶδες καὶ πηγὴ γιὰ τὴν καλύτερη προκοπὴ τῆς ἀνθρωπότητας». Οἱ χιτλερικοὶ σὲν προσπάθειά τους νὰ δικαιώσουν τὸν ἀρπαχτικὸ πόλεμο, ἔφτασαν στὰ ὅρια μιᾶς κανιβαλικῆς φρενιτιδας. Π. χ. κάποιος χιτλερόδουλος δόκτωρ Ἔρνεστ Μπέργκσμ, πρὶν ἀκόμα ἀπ' τὸν πόλεμο προφήτευε πως «ἡ βόρεια φυλὴ θὰ στήσει τὴ σημαία τῆς πάνω στὰ ἐρείπια δόλοκληρου τοῦ κόσμου καὶ θὰ μεταβάλλει τὸ πολιτισμὸν σύμπαν σὲ στάχτες καὶ κάπνῳ».

Ἡ παραποίηση τῆς ἱστορίας με τὴ θεοποίηση τῶν ἐπιθετικῶν πολέμων, τὸ μῖσος τῆς ἀνθρωπότητας, ἡ ὀπαία φυλετικὴ παραφροσύνη, ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενο τῶν ἀκαταλόγιστων γραφτῶν τοῦ Ρόζεμπεργκ, τοῦ Γκαίμπελς, τοῦ Νταρῆ

καὶ τῶν ἄλλων προπαγανδιστῶν τῆς φασιστικῆς πανούκλας — ὅλων αὐτῶν ποὺ ἀναπαύσανε τὴ «θέση» τοῦ Χίτλερ κατὰ τὴν ὁποία «ὁ πόλεμος εἶναι ἡ φυσικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου».

Θάλεγε κανεὶς πως οἱ χιτλερικοὶ ἔσπασαν ὅλα τὰ ρεκόρ στὴν ἐξόμνηση τῶν πολεμικῶν περιπετειῶν καὶ τὸ δηλητηρίασμα τῆς ἀνθρώπινης συνείδησης με κανιβαλισμούς. Ὅμως θ' ἀδικοῦσε τότε τὸ στρατηγὸ Φούλλερ. Ὅχι μονάχα δὲν ἄφησε νὰ τὸν περάσουν, μὰ καὶ ξεπέρασε σημαντικὰ τὰ πνευματικὰ ἀδέρφια τοῦ τῆς Γερμανίας. Ἀπορρίπτει τὸν ἡλίθιο μυστικισμὸ τῶν ὁσπδῶν τῆς φυλετικότητος καὶ ἀνάγει τὸ ζήτημα στὴ σφαῖρα ἑνὸς ψυχροῦ καὶ ἀπλοῦ ὑπολογισμού.

Στὸ ὄργανο τῶν κανονοβιομηχανῶν ὁ Φούλλερ μιλάει γιὰ γλῶσσα κατανοητὴ στοὺς ἀνθρώπους, ποὺ εἶναι πράχτοράς τους. Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδραση τοῦ πολέμου πηγάζει προπάντων ἀπ' τὸ ὅτι:

«Ἡ προπαρασκευὴ τοῦ πολέμου ἀπορροφᾷ μιὰ μεγάλη προσπάθεια ἐργασίας καὶ ὁ πόλεμος ὁ ἴδιος προκαλεῖ μιὰ χρησιμοποίηση τῶν ἀνέργων ἐνσωματώνοντάς τους στοὺς στρατοὺς ποὺ ἀλληλοκαταστρέφονται».

Ἔτσι λοιπὸν ἡ ὁργανωμένη ἐξόντωση τῶν ἀνθρώπων προτείνεται σὰν ἡ καλύτερη καὶ ἐν πάσει περιπτώσει, ριζικώτερη λύση τοῦ δύσκολου καὶ δυσάρεστου προβλήματος τῆς ἀνεργίας. Ἐξάλειψη τῆς ἀνεργίας με τὸν ἀφανισμὸ τῶν ἀνέργων. Ὁ Φούλλερ ἐκθέτει με λεπτομέρειες αὐτὴ τὴν κυνικὴ ἀποψη. Ἀπευθυνόμενος στοὺς businessmen υπογραμμίζει, πως, ὅχι μονάχα ἡ προπαρασκευὴ καὶ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ πολέμου, μὰ κι' οἱ συνέπειές του εἶναι ἐπιχειρήσεις με σημαντικό ἐνδιαφέρον.

«Ὁ πόλεμος, ἐρημώνοντας δόλοκληρες χώρες καὶ μεταβάλλοντάς τις πόλεις σὲ σωρούς ἀπὸ ἐρείπια, δημιουργεῖ αὐτόματα ζήτηση ἐργατικῶν χερῶν μόλις τελειώσῃ».

Ὁ Φούλλερ βεβαιώνει πως:

«Αὐτὴ ἡ διαφορά — δηλ. ὁ πόλεμος γιὰ νὰ λύσουμε τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας καὶ νὰ προφυλαχτοῦμε ἀπ' τὴν ἐσωτερικὴ ἀναρχία, κι' ὅχι μονάχα ὁ πόλεμος γιὰ τὴν υπεράσπιση τῶν ἀπασχολημένων ἐργατῶν ἐνάντια στὴν ξενικὴ ἐπίθεση — ἀνύψωσε τὸ πρόβλημα τῶν ἐξοπλισμῶν σὲ βασικὸ πρόβλημα τοῦ πολιτισμοῦ μας». Ὡστε τὸ στρατηγὸ Φούλλερ δὲν τὸν ἐνδιαφέρει ἡ ἀμυνα ἐνάντια στὴν ξενικὴ ἐπίθεση, ἀλλὰ ἕνας διαφορετικὸς πόλεμος: «ὁ πόλεμος γιὰ νὰ λύσουμε τὸ πρόβλημα τῆς ἀνεργίας καὶ νὰ προφυλαχτοῦμε ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴ ἀναρχία».

Δὲν θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἐκφραστεῖ καθαρώτερα. Οἱ χιτλερικοὶ ληστές καμουφλάριζαν τὶς ἱμπεριαλιστικὲς τοὺς ἐρείξεις με τὴ συνηθισμένη ἐκφραση τοῦ «ζωτικὸ ὅριον». Ὁ Φούλλερ ἐκδηλώνεται ἀνοιχτὰ γιὰ ἕναν ὁποιοδήποτε ἱμπεριαλιστικὸ πόλεμο ἵκανὸ νὰ «ἐξαφανίσει»

τὴν ἀνεργία στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας καὶ νὰ προλάβει τὴν ἐξέγερση τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Αὐτὸς ὁ πόλεμος νὰ κρατῇσαι ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο. Εὐχῆς ἔργο μάλιστα θὰ ἦταν νὰ μὴ τελειώσει ποτέ. Ἀλλὰ γιὰ νὰ προπαρασκευάσουμε καὶ νὰ κάνομε ἕναν τέτοιο πόλεμο, εἶναι ἀπαραίτητοι μερικοὶ συλλογισμοί. Πρὶν ἀπ' ὅλα χρειάζεται ἕνας ὀρισμένος τύπος κρατικῆς ὁργάνωσης. Κι' ὁ Φούλλερ κηρύχνει τὸ ἰδεῶδες τοῦ γιὰ «ἕνα στρατιωτικὸ κράτος» βέβαιος πως θὰ τὸν νοιώσουν οἱ ἔμποροι τοῦ θανάτου. Γράφει:

«Γιὰ τὸ σημερινὸ οἰκονομικὸ μας σύστημα, ἡ ἐξάρτηση τῆς βιομηχανίας ἀπὸ τὸν πόλεμο ἔγινε πρὶ ζωτικὴ παρὰ ἡ ἐξάρτηση τοῦ πολέμου ἀπὸ τὴν βιομηχανία. Κι' ἀφοῦ ὁ πόλεμος ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸ ἀπορροφητικὸ τῆς υπερπαραγωγῆς σ' ἕνα οἰκονομικὸ σύστημα ὅπου κυριαρχεῖ ἡ ὑποκατανάλωση, ἡ στρατιωτικὴ ὁργάνωση δόλοκληρων ἐθνῶν, ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ειρήνης, εἶναι ἀναγκαῖα, ὅχι μονάχα γιὰ τὴν πλῆρια προπαρασκευὴ τοῦ πολέμου, ἀλλὰ ἀκόμα, καὶ προπάντων, γιὰ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ἐσωτερικῆς ειρήνης. Ἔτσι φάνομε στὸ στρατιωτικὸ κράτος ποὺ, ἀπ' τὴν ὀψὲς του, διαφέρει ριζικά με τὸ ἐξοπλισμένο ἔθνος. Γιατὶ ἐνῶ τὸ δεύτερο εἶναι ἡ στρατιωτικὴ ἀποψη τοῦ κολλεκτιβισμοῦ (σοσιαλισμοῦ)... τὸ πρῶτο ὑποθέτει μιὰ διαρκὴ ἀπειλὴ πολέμου».

Τὸ στρατιωτικὸ κράτος, ποὺ ὁ Φούλλερ ἱκνῶνται τὸ ἰδεῶδες του, πρέπει νὰ εἶναι κατὰ τὴ γνώμη τοῦ «ἕνα κράτος δεσποτικὸ, ἀντιδημοκρατικὸ». Προφανῶς ὁ Φούλλερ εἶναι ἄνθρωπος με κρίση. Καταλαβαίνει γιὰ νὰ πραγματοποιήσει τὰ ἱμπεριαλιστικὰ του σχέδια τῆς μαζικῆς ἐξόντωσης ποῖπει προηγουμένα νὰ στραγγαλίσει τὴ δημοκρατία.

Ἐκδηλώνεται εἰλικρινέστατα γιὰ ἕνα καθεστῶς «δεσποτικὸ». Στὴν ἱμπεριαλιστικὴ του φύρρα ἐκφράζει τὴ βεβαιότητα πως θὰ δεῖ τις Ἐνωμένες Πολιτείες, καὶ θὰς καὶ τὴν Ἀγγλία, «νὰ γίνουν σιγὰ σιγὰ δλοκληρωτικὰ κράτη». Τὸ πρόγραμμά λοιπὸν τοῦ Φούλλερ συνίσταται στὴν πᾶλη ἐνάντια στὴ δημοκρατία, γιὰ τὴν παλινδρόμηση ἐνδὸς φασιστικοῦ καθεστώτος. Κατὰ τὴ γνώμη τοῦ ὅμως μονάχα με τὴν προοπτικὴ τοῦ πολέμου μπορεῖ ἡ κοινωνία νὰ διοικιέται γιὰ προκαθορισμένο σχέδιο. Συνεπῶς «ἀν δὲν ὑπάρχει ἐχθρὸς πρέπει νὰ τὸν δημιουργήσουμε».

Ὁ Φούλλερ προσπαθεῖ νὰ παρουσιάσει τὶς ἱμπεριαλιστικὲς του διαθέσεις σὰ φυσικὸ νόμο τῆς ἐποχῆς μας, ὅπου διαγράφεται, καθὼς ἱσχυρίζεται, ἕνας μοιραῖος κύκλος: «Ἡ ἐξέλιξη τῆς μηχανῆς δημιουργεῖ τὴν ἀνεργία. Ἡ ἀνεργία αὐξάνει τὴ στρατιωτικὴ δύναμη. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμη ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἕναν ἐχθρὸ γιὰ νὰ ἀξιοποιήσει τὴν ὑπαρξὴ της. Ἡ πολιτικὴ δημιουργεῖ τὸν ἐχθρὸ. Ἀκολουθεῖ αὐτόματα ὁ πόλεμος καὶ λύνει, γιὰ ἕνα χρονικὸ διάστημα, τὰ προβλήματα τῆς ἀνεργίας». Σ' αὐτὸ τὸ

συλλογισμό δεν παρουσιάζεται ο Ιμπεριαλιστικός πόλεμος σαν αποτέλεσμα της ακόρεστης πλεονεξίας των μονοπωλίων, αλλά σαν «αυτόματη» συνέπεια της σύγχρονης εποχής. Ο Φοϋλλερ μ' όλα ταύτα, μὴν ἀντέχοντας στὸν πειρασμό, προδίδεται ἀπὸ μιὰ ἐνθουσιώδη περιγραφή τῶν καλλόνων τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου ποὺ «σπάζει τὴ μονοτονία μιᾶς μηχανοποιημένης κοινωνίας, ἐπιβεβαιώνει τὰ πρωτόνονα ἔνστικτα καὶ παράλληλα θεοποιεῖ καὶ τὴ μηχανική». Ο Φοϋλλερ ἐνῶ εἶναι γιομάτος ἐνθουσιασμό σαν σκέφτεται τὶς πολεμικὲς καταστροφές, κάνει, ὑποκριτικά, πὼς λυπάται γιὰ «τὴν ἡθικὴ κατὰπτωση ποὺ συνοδεύει τὴν προοδὸ τῶν ἐξοπλισμῶν». Γράφει:

«Ὅπως οἱ πολεμικὲς μηχανὲς κινούνται μὲ τὸ πετρέλαιο ἔτσι κεντρίζεται κι' ἡ πολεμικὴ βούληση στὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ ψέμμα. Ἄλλοτε ὁ ὑπέρτατος κανὼνας ἦταν: «Ἡ ἀλήθεια θὰ σὲ κάνει λεύτερο». Σήμερα πρέπει νὰ δικηρύξουμε τ' ἀντίθετο: «Τὸ ψέμμα θὰ σὲ κάνει μαχητή». Οἱ συνθήκες γίνανε κουρολόγημα. Οἱ πολεμικοὶ σκοποὶ εἶναι ἀνεμοδείχτες ποὺ περιστρέφονται ἀνάλογα μὲ τοὺς ἀέρηδες τῆς πολιτικῆς. Οἱ ἀνελιγμένες ὑποχρεώσεις;

Ψέμμα εἰπωμένο μὲ χρυσὰ λόγια. Ἡ χρηστότητα στὶς συμμαχικὲς σχέσεις; Ἀπάτη καυοφλαρισμένη. Οἱ ὑποχρεώσεις στοὺς οὐδέτερους; Ὅργανα προδοσίας. Οἱ σύμμαχοι ἀλλάζουν στρατόπεδο: Οἱ ἐχθροὶ γίνονται φίλοι, οἱ φίλοι γίνονται ἐχθροί.

Θὰ παρατηρήσει κανεὶς πὼς ὁ Φοϋλλερ κάτω ἀπ' τὴ μάσκα φαρισαϊκῶν θλίψεων ἐκθέτει ἐδῶ μιὰ «ἡθικὴ» ποὺ, δίχως ντροπή, πρεσβεύει: αὐτὸς καὶ τὸ πολιτικὸ σὺνάφι τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ στρατόπεδου. Ἀλλὰ αὐτὴ δὲν εἶναι καὶ ἡθικὴ τῶν λαῶν ποὺ ποθοῦν τὴν ἀσφάλεια καὶ μιὰ διαρκὴ εἰρήνη. Ο Φοϋλλερ ὀνειρεύεται μιὰ καινούργια «φρουδοαρχία» ἕνα καθεστῶς προστατευμένο, ὄχι ἀπὸ ἵππότες, μὲ πανοπλία, ἀλλὰ:

«Ἀπ' τὶς θωρακισμένες μηχανὲς ποὺ θὰ κάνουν ἀδύνατες τὶς ἐξεγέρσεις τοῦ λαοῦ. Ἔτσι, ὅστερα ἀπὸ 500 χρόνια ὁ θώρακας ξαναγίνεται οὐσιώδης παράγοντας τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος».

Ὑστερα ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀντιδραστικὲς οὐτοπίες γιὰ μιὰ «καινούργια φρουδοαρχία» καὶ μιὰ «θωρακισμένη γροθιά» ποὺ θὰ ὑπερασπίζει τὸ «αὐταρχικὸ» καὶ «δολοκληρωτικὸ» καθεστῶς ἀπὸ τὴν ἀγανάχτηση τοῦ λαοῦ, ὁ Φοϋλλερ ἐκθέτει τὶς ἰδέες του πᾶν ὅτι σημερινὴ διεθνὴ κατάσταση. Κάνει μιὰ ἀνακεφαλalaίωση τῆς σύγχρονης ἐποχῆς:

Ο 19ος αἰώνας κύλησε μὲ «βρεταννικὴ εἰρήνη». Γι' αὐτὸ ὑπῆρξε αἰώνας σχετικὰ εἰρηνικός (ἀπὸ τὸ 1815 μέχρι τὸ 1914). Ἡ Μεγάλὴ Βρεταννία ἐδέσποζε στὶς θάλασσες καὶ μὲ μόνιμη τὴ ναυτικὴ τὴ δύναμη μποροῦσε νὰ ἐντοπίσει τὶς εὐρωπαϊκὲς συγκρούσεις καὶ νὰ μὴν ἐπιτρέψει τὴν ἐ-

ξάπλωσή τους σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο.

Ἡ «βρεταννικὴ εἰρήνη» βασιζότανε στὴ δύναμη τοῦ αἵμου. Κράτησε μέχρι τὴν ἔναρξη τοῦ αἰῶνα τοῦ πετρελαίου, ποὺ ἐπέφερε τὴν παρακμὴ τῆς βρεταννικῆς ναυτικῆς δυνάμεως. Στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα ἡ Γερμανία διέπραξε τὴν ἀνοησίαν νὰ προκαλέσει τὴ ναυτικὴ δύναμη τῆς Ἀγγλίας. Ο Φοϋλλερ λυπάται κατὰκαρδὰ γι' αὐτό, γιατί: «Ἄν ὁ Γουλιέλμος δὲν τὸ εἶχε κάνει αὐτό, εἶναι πολὺ πιθανὸ ἡ Ἀγγλία νὰ μὴν ἐκήρυνε τὸν πόλεμο κατὰ τῆς Γερμανίας στὰ 1914 καὶ ὁ γαλλογερμανικὸς πόλεμος, παρὰ τὴ συμμετοχὴ τῆς Ρωσίας, θὰ μποροῦσε νὰ ἐντοπιστεῖ, ὅπως ἔγινε καὶ στὰ 1870».

Τώρα ποὺ ἡ «βρεταννικὴ εἰρήνη» δὲν ὑπάρχει πιά εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν ἀναπληρώσουμε. Ο Φοϋλλερ, ὅπως εἶναι εὐνόητο, οὐθε θέλει ν' ἀκούσει γιὰ διεθνὴ συνεργασία, γιὰ ὀργάνωση ἐνωμένων ἔθνων κλπ. Γι' αὐτὸν αὐτὰ εἶναι παραμυθία γιὰ μικρὰ παιδιά. Ο Φοϋλλερ μονάχα δυὸ δυνατότητες διαβλέπει: «Σοβιετικὴ εἰρήνη» ἢ «Ἀμερικανικὴ εἰρήνη». Ποιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ εἶναι πιθανότερη; Ἡ ἀπάντηση, κατὰ τὴ γνώμη του, «ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἐξοπλισμούς».

Ἐκπληρώνοντας τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἐμπρηστή τῆς εἰρήνης, ποὺ τοῦ ἀναθέσανε τὰ ἀμερικανικὰ τρᾶστ κανονίων, ὁ Φοϋλλερ ἀγωνίζεται μὲ χέρι καὶ μὲ πόδια νὰ ρίξει τὶς ἑνωμένες Πολιτεῖες ἐναντίον τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης.

Ξεχνώντας τοὺς θρήνους του γιὰ τὴν «ἡθικὴ κατὰπτωση» κι' ἀκολουθώντας τὸν κανόνα του, («τὸ ψέμμα κάνει τὸν ἀγωνιστὴ»), ὁ Φοϋλλερ χρησιμοποιεῖ πλατεῖα: τὸ δοκιμασμένο ὄπλο τῆς συκοφαντίας:

«Ἡ Πολωνία, τὰ Βαλτικά καὶ τὰ Βαλκάνια ἀποροφήθηκαν ἀπὸ τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση. Ἀπ' αὐτὸ προήλθε ὄχι μονάχα μιὰ αὐξηση τῆς δυνάμεως τῶν Σοβιετ, μὰ καὶ ἡ ἀνικανότητα ὁλόκληρης τῆς Εὐρώπης νὰ πολεμήσει μὲ τὴ Ρωσία».

Ο Φοϋλλερ προσπαθεῖ νὰ τρομάξει τοὺς Ἀμερικάνους μὲ τὴν αὐξανόμενη δύναμη τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Δὲν εἶναι παράξενο πὼς αὐτὸς ὁ στρατηγός, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι κήρυκες τῶν ἱμπεριαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων, μισεῖ περισσότερο ἀπὸ κάθε τι στὸν κόσμο, τὴ χώρα τῶν Σοβιετ. Καταλαβαίνει πὼς ἡ Σοβιετικὴ Ἐνωση εἶναι τὸ σοβαρότερο ἐμπόδιο γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν ἱμπεριαλιστικῶν καὶ φασιστικῶν του σκοπῶν. Τὸ πάρα κάτω ἀπόσπασμα θὰ δώσει μιὰ ἰδέαν γιὰ τὸν τρόπο ποὺ γράφει γιὰ τὴ χώρα μας: «Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Δαρείου καὶ τοῦ Ξέρξη ἡ πόλη ἀνάμεσα στὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀσία ὑπῆρξε τὸ βασικὸ πρόβλημα τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων στὸν παλῶν κόσμο. Μέχρι τοῦ 1917 ἡ Ρωσία ἦταν πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀνατολικὴ δύναμη μὲ μιὰ αὐτοκρατορία στὴν Ἀσία. Ἀπὸ τότε ἔγινε σιγά-σιγά ὄλο καὶ περισσότερο ἀσιατικὴ δύναμη, δηλ. ἀνατολική. Ο ὑπολοεβικισμὸς εἶναι μιὰ ἀσιατικὴ θρησκεία ποὺ πηγάζει ἀπ' τὶς Ἀσιατικὲς στέπ-

P. ΓΚΑΡΟΝΤΥ

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Τὸ Κόμμα μας ἐμφανίζεται σήμερα σ' ὅλους τοὺς γάλλους μὲ τὴν οἰκοδομητικὴ καὶ δημιουργικὴ του μορφή. Εἶναι, σ' ὅλους τοὺς τομεῖς, ὁ συσσωρευτὴς τῶν ἐθνικῶν δραστηριοτήτων καὶ ὁ ἐμφυωτὴς τῆς ἀνοικοδόμησης. Μὲ τὴ φωτεινὴ του ἐπαγρύπνηση πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμο, μὲ τὸ βαρὺ φόρο τοῦ ἥρωϊσμοῦ καὶ θυσίας ποὺ πρόσφερε στὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀπελευθέρωσης, σὰν κόμμα στρατιωτῶν καὶ σὰν κόμμα δημιουργικῶν ἀνθρώπων, κατὰκτησε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ. Γιὰ κείνους ποὺ δὲν ἐγκαρτεροῦν τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, τὴν ἀγάπην τῆς ἐπιστήμης καὶ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδας, ὁ κομμουνισμὸς δὲν εἶναι μονάχα μιὰ δύναμη. Εἶναι μιὰ ἀλήθεια. Ο κομμουνισμὸς, μέσα σ' αὐτὸ τὸν ἀναρχομένο κόσμο, εἶναι φορέας τοῦ ἀνθρώπινου πεπρωμένου. Στὴ Γαλλία εἶναι φορέας τοῦ πεπρωμένου τῆς πατρίδας. Ἐχοντας συνείδησιν τῆς ἱστορικῆς του εὐθύνης δὲν ἐπιθυμεῖ ν' ἀπογοητεύσει τὴ Γαλλία ἀπὸ καμμία πνευματικὴ τῆς πλευρᾶς. Μόνο κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐννοεῖ ν' ἀκαλᾷ τὸν καθῆκο τοῦ ἐμφυωτῆ τῆς ἀναγέννησης τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τώρα κι-όλας βρίσκονται κοντὰ μας οἱ σοφοὶ καὶ καλλιτέχνες ποὺ σαλπίζουν σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, τὴ δόξα

αὐτοῦ τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀπὸ τώρα κιόλας στρέφονται σὲ μᾶς ἑκατοντάδες καὶ χιλιάδες διανοούμενοι καὶ τεχνικοί. Τὸ κόμμα μας ἐξασκεῖ σ' ὅλους μιὰ ἰσχυρὴ ἐλπίδα, γιατί ὁ κομμουνισμὸς ἐμφανίζεται σήμερα σὰν τὴ μεγαλύτερη πνευματικὴ δύναμη, γιατί ἱκανοποιεῖ πνευματικὰ αἰτήματα, γιατί δίνει λύσεις στὸ ἀνθρώπινο πρόβλημα. Μονάχα αὐτὸ μπορεῖ νὰ δώσει σήμερα στὸν κόσμο ἕναν οὐμανισμό, ποὺ νὰ μὴν εἶναι καινούργια μέθοδος γιὰ τὴν «κατανόηση» τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καινούργιος τύπος ἀνθρώπου.

ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΟ ΛΑΙΕΞΟΔΟ

Στὸ σπασμένο καπιταλισμὸ ποὺ ἡ μακρὰ του ἀγωνία κρατᾷ τώρα μισὸν αἰῶνα καὶ παρατείνεται ἀκόμα, τὸ δράμα τοῦ διανοούμενου εἶναι πολλαπλό: Ὁ διανοούμενος κατατρύγεται ἀπ' τὴν ἀμφιβολία, τὴ μόνωση καὶ τὴν ἀπελπισία. Ἡ ἀμφιβολία γίνεται σκεπτικισμὸς καὶ ἀδυναμία μονάχα ὅταν ἐκφράζει τὸ φόβο γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἀπιστοχόρηση μπροστὰ στὶς συνέπειες — χαρὰχρηστικὰ μιὰς τάξης ποὺ βρίσκεται σὲ παρακμὴ. Ὅταν ἡ ἀστική

πες, βαθύτατα ἀντιδυτικὴ. Ἐν τούτοις στὰ 1941 δυὸ μεγάλες ναυτικὲς δυνάμεις τῆς Δύσης, ἡ Ἀγγλία καὶ οἱ ἑνωμένες Πολιτεῖες, ἀναλαμβάνοντας τὴν ὑποχρέωση νὰ παρᾶσχουν πλήρη ὑποστήριξη στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση (ἂν καὶ τώρα πιά δὲν ἔχουν καμιά ὑποχρέωση νὰ τὸ κάνουν) ἀνοίξαν τὴν πόρτα τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης στὶς ρωσσικὲς ὁρδές. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἀπασιό-τερο γεγονός ποὺ σημειώθηκε στὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὶς 24 Αὐγούστου τοῦ 410 — δότταν τὸ χέρι κάποιου ἀγνωστοῦ προδότη, ἀνοίξε στὸν Ἀδόλφον καὶ τὶς ὁρδές του τὶς πύλες τῆς «Αἰωνίας Πόλης». Ἔτσι λοιπὸν ἡ πραγμάτωση τῆς ἀντιχιτλερικής συμμαχίας παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν Φοϋλλερ σὰν γεγονός «ποὺ ἀνοίγει τὴν πύλη τῆς Εὐρώπης στὶς ρωσσικὲς ὁρδές».

Θὰ μποροῦσε νὰ ὑποθέσει κανεὶς πὼς ὁ Φοϋλλερ δὲν θὰ προχωροῦσε περὶ αὐτό. Λάθος. Αὐτὴ τὴ φορά ξεπερνᾷ ὅλα τὰ δυνατὰ ρεκόρ, ποὺ θὰ φανταζότανε κανεὶς. Ὑστερα ἀπ' τὴν Ἀσία καὶ τὴν Εὐρώπην ἐκχωρεῖ στὰ «Σοβιετ» κι' ὁλόκληρη τὴν Ἀφρική καὶ παρουσιάζει στοὺς Ἀμερικανούς τὸ μπαμπούλα μιᾶς «Σοβιετικῆς αὐτοκρατορίας» ποὺ «θ' ἀπλώνεται ἀπ' τὸν Εἰρηνικὸ μέχρι τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ ἀπ' τὸ ἄκρωτήριο Τσελιουσκιν μέχρι τὸ ἄκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδας» ἀγκαλιάζοντας ἔτσι τὰ τρία τέταρτα τῶν πολεμικῶν πηγῶν ὁλόκληρου τοῦ κόσμου.

Τοὺς θυμίζει πὼς «τὸ στενὸ ποῦ χωρίζει τὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση καὶ τὶς ἑνωμένες Πολιτεῖες εἶναι μονάχα δυὸ φορές ἢ κατὰ παραπάνω, πλατύτερο ἀπ' τὸ στενότερο σημεῖο τῆς Μάγχης». Καὶ βάζει τὸ προκλητικὸ ἐρώτημα: «Εἶναι δυνατὴ ἡ εἰρήνη μὲ τέτοιες προϋποθέσεις»;

Δὲν μποροῦμε ν' ἀντιπαρέλθουμε τὴν

ταπεινὴ πολυλογία αὐτοῦ τοῦ παράφρονου ἱμπεριαλιστῆ, γιατί ὁ Φοϋλλερ ἐρμηνεύει τὰ συμφέροντα ὀρισμένων κύκλων ποὺ ἔχουνε μεγάλη ἐπιρροή. Ἐκεῖνο ποὺ αὐτὸς λέει, ἄλλοι ἀντιδραστικοί, πιδὸ προνοητικοί, τὸ σκέφτονται μόνο. Ὁ πόλεμος εἶναι σὰν τὸν ἀέρα ἀναγκαῖος γιὰ τοὺς βασιλᾶδες τῶν κανονίων, τῶν χημικῶν προ-όντων καὶ τοῦ πετρελαίου. Φοβοῦνται τὴν εἰρηνικὴ συνεργασία τῶν λαῶν. Δὲν χωρεῖ ἄλλη ἐξήγηση στὸ γεγονός πὼς μιὰ σοβαρὴ ἀμερικανικὴ ἐπιθεώρηση, δημοσιεύει τοὺς τυχοδιωκτικὸς συλλογισμούς ἑνὸς ἀγγλοῦ στρατηγοῦ, ποὺ στὴν πραγματικότητα εἶναι μιὰ καταπληκτικὴ εἰλικρινὴς προπαγάνδα γιὰ ἕναν καινούργιο ἱμπεριαλιστικὸ πόλεμο. Κι' αὐτό, λίγο μετὰ τὴν συνδιάσκεψη τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου, ἔπου, μὲ τὴν πρωτοβουλία τῆς ἀγγλο-σοβιετο-ἀμερικανικῆς συμμαχίας, ρίχτηκαν τὰ θεμέλια τοῦ ὀργανισμοῦ τῶν ἑνωμένων ἔθνων γιὰ μιὰ διεθνὴ ἀσφάλεια καὶ μιὰ διαρκὴ εἰρήνη. Τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποδείχνει γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά πὼς «οἱ ρίζες τοῦ φασισμοῦ καὶ τῆς ἱμπεριαλιστικῆς ἐπίθεσης δὲν βγήκανε τελειωτικά». (Μολότωφ).

Ο Σοβιετικὸς λαὸς καταλαβαίνει τὴν ἔννοια καὶ τὴ σημασία τῶν ἐλιγμῶν ποὺ κάνουν οἱ ὑποκινητὲς ἑνὸς καινούργιου πολέμου. Οἱ ζηλωτὲς τῆς ἱμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς δὲν παραδέχονται τὴν ἡττὰ τους. Οἱ προκλητικὲς τοὺς πράξεις, ἕνα παράδειγμα εἶναι ὁ τερατώδης κυνισμὸς στὰ γραφόμενα τοῦ Φοϋλλερ, ρίχνουν καινούργιο φῶς σ' ὀρισμένους πλατύτερες τάσεις, ποὺ ἐκδηλώνονται στὶς διεθνεῖς σχέσεις ποὺ εἶναι ἀσυμβίβαστες μὲ τὰ συμφέροντα τῆς διαρκούς εἰρήνης καὶ τῆς παγκόσμιας ἀσφάλειας.

ράς να χρησιμοποιήσουν το ταλέντο τους για τη διαίρεση του λαού και για την προδοσία της πατρίδας. Ξεχνόντας προπάντων ότι δίπλα σ' αυτές τις εξαχρείες, όλοι οι σοφοί και καλλιτέχνες της Γαλλίας δεν ξεχωρίζουν την αγάπη της πατρίδας και της τέχνης από την αγάπη του λαού και της πατρίδας. Ο αδερφός του Αντρέ Ζενιέ ο Μαρλ-Ζοφρέ-Ζενιέ έγραψε μαζί με το συνθέτη Μέηλ, το περίφημο τραγούδι του ξεκινήματος, που ύστερα βπό ενάμιση αιώνα ενθουσιάζει ακόμα τους Γάλλους πατριώτες. Ένας μαθητής του Λαβουαζιέ ο κημικός Γουίγκου ανακάλυψε μέθοδο για να ξεχωρίζει από το μπρούτζο της καμπίνας το χαλκό που ήταν ανανκαίος για το πυροβόλο της Δημοκρατίας. Ο σοφός Κανό, γνωστός από το βιβλίο του Δοκίμιο πάνω στις μηχανές που είχε εκδοθεί δέκα χρόνια πριν, ανακάλυψε, αναδιοργανώσε τη στρατιωτική τεχνική και τις πολεμικές βιομηχανίες. Ο μεγάλος ζωγράφος Νταβίντ, που λύτρωσε τη ζωγραφική από το μανιερισμό του 18ου αιώνα δίνοντάς της τη ρωμαιοσύνη των στρατιωτών του 1792, υπήρξε αντιπροσώπος στην Έθνοσυνέλευση. Ο μαθητής του Μόντ. Ιδρυτής του Πολυτεχνείου, εσύναθε έγγχειρίδιο για την τέχνη της κατασκευής κατινών. Ο μηχανικός Σαπ έπληρωσε τον όπτικο τηλέγραφο για τις στρατιωτικές διαβιβάσεις. Όλοι οι σοφοί, μηχανικοί και χημικοί που είχαν εγκατασταθεί στο Σατάν ντυ Πι-Μεντόν για να κάνουν πειράματα πάνω στην πυριτιδα και τα πρώτα αερόστατα. Όταν αυτά τ' αερόστατα άρχισαν να πετούν πάνω απ' τα πεδία των μεγάλων του Φλερύ και του Ζεαύ, συνόδεσαν την επιστήμη με τις θραυότερες νίκες της Γαλλίας και της Δημοκρατίας. Τότε είναι οι γαλλικές παραδόσεις που συνεχίζουν οι μεγάλοι διανοούμενοι του Κόσμου μας: Ο Ρομάν Ρολλάν, συνειδητός καθοδηγητής έκτακτων Γάλλων και ελευθέρων ανθρώπων όλων των εθνών, που έδωσε μες στο έργο του τις παθητικότερες στιγμές της γαλλικής ψυχής και που ποτέ δεν έβρισκαμε να παλεύει — ακόμα κι όταν ήταν απομονωμένος. Ο Άνρ Μπαρμπύς, που έζησε με τις φωνές και σίμλε ανθρώπους, και που τόσο μαχητές μας του χροσάνατε το ότι βρήκαμε στο Κομμουνιστικό Κόμμα το νόημα και την ομορφιά της ζωής τους. Ο Πάν Βεζιάν-Κουτουριέ, φλογερός ανθρωπιστής, που η ζωή του στάθηκε ένας μακρύς αγώνας και που υπηρετώντας το κόμμα υπηρετήσε τη Γαλλία και το πνεύμα. Σήμερα έχουμε τον Άραγκνόν που μέσα στην παράνομη πάλι έγινε ο ποιητής της Γαλλίας και της όργης της. Έχουμε τον συνάδελφό του Έλνάρ που πέσσε στις γραμμές μας και βρήκε καινούργιο χυμό ριζώνοντας την τέχνη του μέσα στη ζωή του λαού και της πατρίδας. Έχουμε το Ζολιέ-Κιουρί που προσπαθεί με τη διάσπαση των ατόμων να προικίσει τη χώρα του με φοβερές και ανεξάντλητες πηγές κινητηρίων δυναμειών. Έχουμε τον Πάλ Λανχέδεν που ο μελετής του για το ύπερηχητικά κύματα εφαρμόζοντας σε ειδικά μηχανήματα λήψης των υπερηχητικών επιτρεψαν στους Άγγλο-Αμερικανούς συμμάχους μας να κερδίσουν τη μάχη του Ατλαντικού και αναδίδουν τον αγαπτό και μεγάλο μας φυσικό έναν από τους ένδοξότερους νικητές αυτού του πολέμου.

Αλλά σ' εμάς η επιστήμη δεν είναι προνόμιο για μερικές μεμονωμένες ιδιοφυΐες. Είναι η ίδια η ψυχή του Κόσμου μας που βασίζεται τη δράση του στην επιστημονική γνώση της ιστορίας και των νόμων της. Το δνειρο του παλιού σοφοφού να γίνει Ικανός να γνωρίζει και να υποτάσσει το πόν δεν πραγματοποιείται σε μία ατομικότητα, όσο Ισχυρή κι' αν είναι, αλλά σε μία ομάδα ανθρώπων. Στην Κεντρική μας Έπιτροπή. Αυτή ένοσρκώνει τη σοφία του Κόσμου μας. Αποτελείται, πραγματικά, από τους συνειδητότερους αντιπροσώπους των διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων και των διαφόρων περιοχών τ' Γαλλίας. Ένωμένοι απ' την ίδια μέθοδο, το διαλεκτικό όλισμο, που είναι η εφαρμογή σ' όλες τις εκφάνσεις της ζωής, των πιο αποτελεσματικών μεθόδων της επιστήμης, η ίδια η μορφή του επιστημονικού πνεύματος. Οι άνθρωποι αυτοί είναι συμπληρωματικοί σε σχέση με τη μέθοδο, γιατί καθένας τους είναι φορέας της πείρας εκατοντάδων χιλιάδων Γάλλων. Αμπελουργοί του Λαγκεντόκ ή μεταλλωρύχοι του Βορρά, ορεινοί των Άλπεων ή Βρετάνων ψαράδες, καθηγητές ή μεταλλωρύχοι του Παρισιού.

Η γραμμή του Κόσμου μας είναι χτισμένη με την πείρα των χιλιάδων Γάλλων που αντιπροσω-

πεύονται απ' αυτούς και με την επιστήμη που είναι κοινή σε όλους. Απ' αυτή τη διπλή πηγή: Την επιστημονική σκέψη και την πείρα του λαού, οι καθοδηγητές του Κόσμου μας αντλούν τη δύναμη να διασαλπίζουν καθαρά και δυνατά τη φωνή της Γαλλίας σε κάθε στροφή της Ιστορίας μας σ' αυτά τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Ένας Άντρέ Μαρτύ που έχοντας μία τέλεια σταθερότητα κρίσης αναδείχτηκε υπερασπιστής της ανεξαρτησίας και της γαλλικής τιμής: Στη Μαύρη Θάλασσα πρωταγωνιστής της Γαλλο-Σοβιετικής συναδέλφωσης. Στη Μαύρη Θάλασσα υπερασπιστής των μετώπων του μέλλοντος της Γαλλίας κατά του χιτλερισμού. Ένας Ζάκ Ντυκλός που στά προθύρα του πολέμου καθώρισε με σαφήνεια αντίθετα από τους οικονομολόγους της παρακμής και της προδοσίας, τις προϋποθέσεις της γαλλικής οικονομικής Ισορροπίας. Που διευθύνει το μεγαλύτερο επιτελείο της αντίστασης, κατά των ναζιδών και των λακδόων τους και που, στην αγωγή της απελευθέρωσης, χαράζει τη μορφή του κομμουνιστή, τη μορφή του καινούργιου ανθρώπου. Ένας Μωρίς Τορέζ, συγκεντρωτής των γαλλικών ένεργειών κατά του φασισμού, αμέσως μετά τις 6 Φεβρουαρίου, καθώς κι' αμέσως μετά το Μόναχο έπλησε κι' αμέσως μετά το Σεντάν που ζήτησε το μαζικό ξεσηκώμα, κι' αμέσως μετά την ανακωχή που κέλεσε τους Γάλλους στην ένωσή που τους απελευθέρωσε, κι' αμέσως στην αντίσταση που στάθηκε. Ένας από τους πρωταγωνιστές της, κι' αμέσως μετά την απελευθέρωση, σήμερα, που μας χαράζει την πορεία: Ένωσή, πάλι, δουλειά. Οι καθοδηγητές αυτοί του Κόσμου μας έγιναν συνείδηση και οδηγός του Έθνους και συνεχίζουν κι' αυτοί την παράδοση του κριτικού και δημιουργικού γαλλικού πνεύματος που σπύρνει αλάνα του Βολταίρου και του Ντιντερό ανάδειξη τη Γαλλία σε φάρο των εθνών. Αλλά η μεγαλύτερη πνευματική αξία του Κομμουνιστικού Κόσμου μας δεν είναι μονάχα το ότι κρτάσσει τις παραδόσεις σκέψης και ιδανικού. Είναι το ότι μπέρδεσε να έμφυσησει αότη τη σκέψη κι' αυτό το ιδανικό στην καθμερινή δουλειά του καθένα Γάλλου. Το Κ. Κ. καλώντας τους Γάλλους στην παλαική προσπάθεια άλλαξε την πνευματική σημασία της δουλειάς τους: Οι δχτά κι' έννη άρε δουλειάς μπορεί βέβαια να φαίνονται πολύ στον αναρχούμενο αυτό κόσμο — όπως κι' η καθημερινή μερίδα του ψωμιού και το δελτίο του σεξουαλικού κινηματογράφου όπου ξεχνάει κανείς για δυό ώρες τις αθλιότητες της βδομάδας. Είναι προς τιμή του Κ. Κ. που έδωσε στον καθένα να καταλάβει πως αυτή η δουλειά είναι η προσωπική του ελσφορά στη νίκη και πως στη δουλειά του όσο ταπεινός κι' αν είναι παραμένει συνεργάτης της νίκης, δημιουργός της λευτεριάς και της ζωής έκτακτων Γάλλων. Είναι προς τιμή του Κ. Κ. που θέλησε να κάνει τον κάθε Γάλλο εργάτη έναν τεχνίτη κι' ένα διανοούμενο.

Γιατί η σκέψη, η αληθινή σκέψη, που είναι ενσάρκωμένη μέσα στις μάζες, αποτελεί τη μεγαλύτερη δύναμη. Είναι η ψυχή της εθνικής αναγέννησης. Η πείρα έδειξε πως οι τάξεις που είναι καταδικασμένες από την Ιστορία ξεφεύγουν από το Έθνος και περνάνε στην υπηρεσία του έχθρου για να διατηρήσουν τα προνόμια τους σε βάρος του Έθνους. Παράδειγμα οι προδότες της Κομπιέννης, των Βερσαλλιών του 71 και των Γάλλων χιτλερικών του Βισύ. Η πείρα έδειξε επίσης πως αυτές οι τάξεις μισούν την επιστήμη και την ελευθέρη σκέψη και γυρεύουν να τις καταστρέψουν. Οι φεουδάρχες στο 17ο αιώνα απαγόρευαν στη Σορβόνη τη διδασκαλία της φιλοσοφίας του Καρτέσιου και οι φασίστες σήμερα δειχτηκαν έμπροσθέν των βιβλίων κι' έχθροί του πνεύματος. Το κριτικό πνεύμα είναι επικίνδυνο μονάχα για έναν αναρχούμενο κόσμο, και για τις τάξεις που ελρσκοονται σε παρακμή. Η πνευματική συσκότιση ήταν, στο 17ο αιώνα, έργο της φεουδαρχίας ενάντια στους φιλόσοφους της οπτικής τάξης. Σήμερα είναι έργο του φασισμού και της ολιγαρχίας των τράκ ενάντια στο λαό που τα συμφέροντά του ταυτίζονται με τα συμφέροντα της επιστήμης και της αλήθειας όπως και με τα συμφέροντα του Έθνους. Μονάχα μεις μπορούμε να φωνάξουμε σήμερα: Κάθε τι που είναι έθνικό είναι δικό μας. Και να προσθέσουμε: Είναι δικό μας κάθε τι που είναι επιστημονικό και αληθινό. Είναι δικό μας κάθε τι που είναι

να είναι ανθρώπινο. Ζητάμε από τους Γάλλους να είναι εικοσιτέσσερες ώρες την ημέρα Γάλλοι. Ζητάμε από τη σκέψη του σοφού να είναι αληθινή. Ζητάμε από το έργο του καλλιτέχνη να είναι ανθρώπινο. Το Κ. Κ. αναπτύσσει επίσης άφοβα την πρωτοβουλία των μαχητών του καθώς και όλων των Γάλλων. Η πρωτοβουλία, περισσότερο από κάθε τι, αναπτύσσει το κριτικό πνεύμα και την αίσθηση της εθύνης, την αγάπη της ελευθέρης έρευνας και της δημιουργίας. Το Κ. Κ. κάνει έκκληση σ' όλους τους έρευνητές και στο δημιουργικό ένθουσιασμό των μαζών που δίχως αυτόν το γαλλικό πνεύμα θα έμεινε άγονο. Πριν απ' τον πόλεμο οι γαλλικές μεταφορές είχαν μέση απόδοση καλύτερη από το μισό σε σχέση με τις άλλες μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες. Αίτια του κακού ήταν η συστηματική καλλιέργεια του έλλειμματος απ' τις μεγάλες εταιρείες. Οι μηχανικοί μας μελετούν αυτό το πρόβλημα: Χιλιάδες σιδηροδρομικοί, είμαστε βέβαιοι γι' αυτό, θα τους συνδράμουν με την πείρα τους και τις υποδείξεις τους για να εκπληρώσουν αυτό το καθήκο που είναι προϋπόθεση της νίκης και της ανόρθωσης μας. Τα παιδιά μας που υποσιτίζονται έχουν πάνω στο σώμα τους τα σημάδια των στερήσεων που υπέφεραν. Η έπιστροφή των έκτακτων αιχμαλώτων και όμηρων που έχουν καταβληθεί, κάνει ακόμα πιο όξυ το πρόβλημα. Οι γιατροί μας που στο διάστημα του πολέμου πέτυχαν τις τόσες νίκες των σουλφονιδών, της πενικιλίνης, της αναζωογόνησης, πρέπει να είναι έτοιμοι να προφυλάξουν μαζικά με καινούργιες προσπαθειές έρευνας, την ίδια σάρκα του Έθνους. Δεκάδες πόλεις μας καταστράφηκαν. Οι αρχιτέκτονες μας πρέπει να συλλογιστούν τα έρπειτα μας και να κάνουν έκκληση στην εργατική πρωτοβουλία που τόσο συνετέλεσε στην αποκατάσταση των γεφυρών μας. Τα τέσσερα χρόνια που πέρασαν με σκαμπότα, λαμπρές απεργίες, αναγκαστική άργια στο στρατόπεδο και τις φυλακές, έμαθαν απ' τη δουλειά χιλιάδες, έκτακτοι Ισούς νέων. Ψυχολόγοι, γιατροί, συνδικαλιστικοί ηγέτες πρέπει να ένωσουν τις σκέψεις τους και τις προσπάθειές τους και να δημιουργήσουν τις μεθόδους και τα κέντρα του νέου προσανατολισμού και της γρήγορης μετεκπαίδευσης που να απαιτείται για να τεθεί σε κίνηση η οικονομία μας. Οι δημοσιογράφοι μας πρέπει να αποκτήσουν συνείδηση του έπαγγέλματος τους, που δεν είναι επάγγελμα κοφύβου άρβυρογράφου, άγύρτη ή δημαγωγού αλλά μηχανικό των ψυχών. Πρέπει να έχουν τη συναίσθηση πως έχουν να εκπληρώσουν τομή την αποστολή: Ν' απευθύνουν κάθε πρωί σ' εκατό χιλιάδες Γάλλους το έρώτημα: «Τι έκανες εσύ για τη νίκη;». Οι δάσκαλοι και οι καθηγητές μας πρέπει να αρχίζουν να επεξεργάζονται για την προσεχή σχολική περίοδο νέα σχολικά βιβλία σαρώγοντας απ' τα σχολεία μας τα φυλετικά και σκοταδερικά μιάσματα του φασισμού. Οι γεωπόνοι μας σπριζόμενοι στην πείρα των αγροτών και συγκεντρώνοντας τις υποδείξεις όλων πρέπει να προσαρμόσουν να σώσουν τα γαλλικά χωράφια που είναι εξαντλημένα από την έλλειψη λιπασμάτων. Οι μηχανικοί μας πρέπει να καταλάβουν πως αντίθετα από τις αποχτηνωτικές μεθόδους του Τάιλορ, η δουλειά του συνειδητού εργάτη είναι η πιο αποδοτική — όπως και ο στρατός με τους συνειδητούς στρατιώτες αποδείχτηκε ο πιο Ισχυρός. Πρέπει να προσανατολιστούν και να συνδέσουν την προσπάθεια των χεριών και των μυών όλων μες στις μικτές έπιτροπές παραγωγής. Οι συγγραφείς κι' οι καλλιτέχνες μας που θα γνώρισαν τις μορφές του καινούργιου ανθρώπου που σφυρηλατήθηκε μέσα στην πάλη, πρέπει να αποφασίσουν να τις εκφράσουν σ' όλες τους τις διαστάσεις. Έξωτερικά από την πλευρά των ολοκληρωμένων σκέψεων και των τελειωμένων πράξεων. Έσωτερικά απ' την πλευρά της ψυχής, απ' την πλευρά του διαταγμού και της όργης, της αγωνίας και της έλπίδας. Αν αυτές οι σκέψεις κι' αυτές οι δημιουργικές προσπάθειες που βγήκαν από τα βάθη του λαού μας, δεν συνδεθούν και δεν προσανατολιστούν, η γαλλική ελσφυία θα μείνει ακαλλιέργητη κι' έτσι θα χαθεί άδυσχετα το πολυτιμότερο αγαθό μας. Το Κόμμα μας το πολυτιμότερο συνείδηση των Ιστορικών των ελρικών του ελθόντος, προκαλώντας όλες τις πνευματικές δυνάμεις είναι πρόθυμο να αναλάβει μαζί με όλους τους λογικούς ερευνητές, μαζί με τα έκτακτα μέρη των λογικών και δημιουργικών Γάλλων, το καθήκο να συνδύσει τις σκέψεις και να προσανατολίσει τις προσπάθειες. Είναι

στε συνεχιστές της Γαλλίας δίχως να την απογυμνώσουμε από καμία πνευματική της πλευρά. Θα βοηθήσουμε να διατηρηθεί ανέπαφο το Ιδανικό της, όπως αγωνιστήκαμε για να υπερασπίσουμε και ανακτήσουμε τα αγαθά της, την ελευθερία της και το μεγαλείο της. Ξαίρουμε τι όφειλε το γαλλικό πνεύμα στο παρελθόν και δεν διατίθουμε να δεχτούμε ολοκληρή την κληρονομιά του. Από το χριστιανισμό το γαλλικό πνεύμα παίρνει τη μέριμνα να μεταβάλει τη ζωή του σε πρόβλημα υποτάσσοντάς τη σ' ένα Ιδανικό που βρίσκεται πάνω απ' αυτή: Αυτό το ρεύμα της ευγενικής ανθρωπίνης ανσυχίας διαποτίζει τα «chansons de geste» με τους ήρωες τους που να πιστοί στην αποστολή τους για τη δικαιοσύνη. Αυτό το ρεύμα έμπνέει τους ήρωες του Κορνήλιου και τις αγωνίες του Πασκάλ, και καρποφορεί σήμερα ξανά με τον Πέγγιν, το Μπερνάνος και το Μωριάκι.

Στη ρωμαϊκή παράδοση χροσάει το γαλλικό πνεύμα την πνευματική αρχιτεκτονική του Πανειστημίου του Παρισιού που στο 12ο αιώνα στάθηκε ο φάρος της Δύσης. Της χροσάει την Ισορροπία του κλασικού λόγου και τ' αλύγιστα κοινωνικό μαθηματικό του Μοντεσκιέ και του Ρουσσό. Απ' αυτή τη διπλή, χριστιανική και ρωμαϊκή, πηγή ξεπήδησε το μεγάλο ρεύμα κριτικού πνεύματος και ελρνεσίας άκονομένης απ' την πάλη αλάνων της άστικής τάξης κι' ολοκληρω του λαού κατά της φεουδαρχίας. Η χαρακτηριστικότερη και ζωριότερη παράδοση του γαλλικού πνεύματος είναι πως επιτίθεται άφοβα και διαμφισθτεί το κάθε τι με το θάρρος του δυνατό που είναι σίγουρος για την αναδιοργανωτική του Ικανότητα. Η παράδοση αυτή εκδηλώνεται με τις «fances» και τα «romans» και τ' έμμετρα διηγήματα στα πρώτα βήματα της άστικής φιλολογίας, άθιχέ με το Ραμπτελαί, εκλεπνύεται με το Μονταίν, ταξιδεύει με το Μολιέρο, θριαμβεύει με το Βολταίρο και διαγράφει το τελευταίο της χαμόγελο με τον Άνατόλ Φράνς, χαυρεψίζοντας, πρώτο πεδνάει, τις καινούργιες δυνάμεις: Στη Γαλλία τον κομμουνισμό που γεννιέται και στην Ανατολική Ευρώπη τη νέα δημοκρατία των Σοβιέτ. Όταν συναντώνται και ένωγονται σε μία σκέψη ή ένα έργο, ή ευγενικά ανθρώπινη ανσυχία που γεννιέται απ' το χριστιανισμό και η ρωμαϊκή μέριμνα για την κατάταξη και τη δημιουργική κριτική του λαού που στάθηκε έμψυχωτής σ' όλες τις επαναστάσεις της Δύσης, τότε το γαλλικό πνεύμα φτάνει στον κολσφόν του. Ο Καρτέσιος κι' ο Ντιντερό είναι στο παρελθόν μας. Οι μορφές της πνευματικής συμπεκνώσης που εξασφάλισαν το γόντρο και τη λάμψη του πνευματικού μας πολιτισμού. Η μελέτη του έργου τους μας επιτρέπει να προσδιορίσουμε τις προϋποθέσεις της πνευματικής υγείας της Γαλλίας. Ο Καρτέσιος κι' ο Ντιντερό είναι οι αυθεντικότεροι φάροι του γαλλικού πνεύματος γιατί, αρμονίζοντας όλο τον περασμένο γαλλικό πολιτισμό, μπορούσαν να τον αναεώσουν με τη φωτεινότερη, συνεπότερη, φλογερότερη και δημιουργικότερη συνειδητοποίηση των κινητήριων δυνάμεων της γαλλικής Ιστορίας της εποχής τους. Σήμερα, με την καινούργια και θαυμαστή πρόοδο της επιστήμης και της τεχνικής, με την άνοδο της εργατικής τάξης που αναπτύσσεται συνεχώς σε δύναμη, σε οργάνωση, σε συνείδηση των ελθόντων της και των Ιστορικών της καθηκόντων, διαγράφεται ένας καινούργιος κολσφόνος του γαλλικού πνεύματος, θρεμμένος με την κληρονομιά του παρελθόντος και αναεωμένος απ' τη συνείδηση των σημερινών ζωντανών δυνάμεων του μέλλοντος που γεννιέται. Ο κομμουνισμός είναι η συνειδητοποίηση αυτού του καινούργιου ούμανισμού και γι' αυτό είναι Ικανός να προκαλέσει μία νέα άθιση του γαλλικού πνεύματος. Νά λοιπόν η συμβολή του Κόσμου μας στην ανανέωση του γαλλικού πνεύματος. Όλοι οι διανοούμενοι μπορούν να περιμένουν απ' αυτό:

— Μία μέθοδο επιστημονικής σκέψης.
— Μία άνάκληση των σκέψεων τους στη γή, στη αγή των φαινομένων, άνάκληση που οι χριστιανοί θα την αναγνωρίσουν σαν αυθεντική θεία ένοσρκωση.
— Τη δυνατότητα να πάρουν μέρος στην άνοικεδομή της Γαλλίας με τις δικές τους δυνάμεις: Με τις σκέψεις ο σοφός, με τα αίσθηματά και τα άνερα ο καλλιτέχνης. Όλες οι πνευματικές αλκονέιες έχουν τη θέση τους σ' αυτή την ανανέωση. Θα επαναλαμβάνουμε πάντα πως δεν ένοσούμε να απογυμνώσουμε τη Γαλλία από καμία πνευματική της πλευρά. Γι' αυτό δεν περιφρονούμε ούτε κοροϊδεύουμε ποτέ το χριστιανό για την πίστη του, την αγαπή του, τα άνερά του και τις έλπίδες του. Γιατί τη καταλαβαίνουμε την αθλιότητα και την αγωνία. Γιατί

M. ΝΑΟΥΜΟΒΑ

ΤΣΕΡΝΙΣΕΒΣΚΥ ΚΑΙ ΦΟΪΕΡΜΠΑΧ

Οι μεγαλύτεροι εκπρόσωποι της ρωσικής κοινωνικής σκέψης στο XIX αιώνα, οι ιδιοφυείς πρόδρομοι του μαρξισμού. — Μπλίνσκυ, Γκέρτσεν, Τσερνισέβσκυ, Ντομπρολιούμποφ. — Αγριώνονται με αυτοθυσία για την προοδευτική επαναστατική θεωρία. «Ο Λένιν έγραψε: «Το μαρξισμό, σαν τη μόνη όρθη επαναστατική θεωρία, η Ρωσία τον έζησε σε μία πενήταχρονη ιστορία ανήκουστων μαρτυριών και θυσιών, πρωτόφαντου επαναστατικού ηρωισμού, άπιστευτης δραστηριότητας και αδιάκοπης έρυνας, μελέτης πειραματισμού. Την θολοποίηση, εξέλεξη, παραλληλισμό με την περίοδο της Εύρωπης» (Έργα του. XXV, σελ. 175).

Για τη νίκη του μαρξισμού στη Ρωσία συνέτεινε σε μεγάλο βαθμό το ότι η προηγμένη κοινωνική σκέψη της Ρωσίας είχε καλύτερα υλιστική παράδοση (Λένιν). Ο Ν. Γ. Τσερνισέβσκυ έκανε πάρα πολλά για την επικύρωση αυτής της παράδοσης. «Ο Τσερνισέβσκυ — όποια ράβδος ο Λένιν — ήταν ο μόνος άληθινα μεγάλος Ρώσος συγγραφέας, που κατόρθωσε περίπου από τα 1850 ως τα 1888 να κρατήσει στο επίπεδο του γνήσιου φιλοσοφικού υλισμού και να αποκλείσει τις θλιβερές επινοήσεις των νεοκαντιανών, των θετικιστών, των μαχιστών και των λοιπών περιπλοκοποιών» (Έργα του. XIII, σελ. 295).

Ο μεγάλος επαναστάτης δημοκράτης, ο Τσερνισέβσκυ καλούσε τις μάζες των χωρικών στην πάλη με τη φεουδαρχία. Στα ζοφερά χρόνια της κυριαρχίας των φεουδαρχών κατόρθωσε να βρει μέσα στο ρωσικό λαό το χτυπημένο και ταπεινωμένο, ωραία χαρακτηριστικά ανδρείας, ηρωισμού, πατριωτισμού.

Στην ιστορικο-φιλοσοφική φιλολογία μπορούσε κανείς συχνά να συναντήσει τον Ισχυρισμό, πως οι φιλοσοφικές θεωρίες του Τσερνισέβσκυ δεν είναι παρά η άποψη των θεωριών του Φοιερμπαχ. Ο σκοπός αυτού του άρθρου είναι να ξεκαθαρίσει την πραγματική σχέση ανάμεσα στις φιλοσοφικές απόψεις του Φοιερμπαχ και του Τσερνισέβσκυ.

Ο Τσερνισέβσκυ, σαν προηγμένος εκπρόσωπος της ρωσικής κοινωνικής σκέψης έπαινε μέρος σε κάθε τι καινούργιο που είχε σχέση με την εξέλιξη της επαναστατικής κίνησης στη Δύση, παρακολουθούσε κάθε καινούργια φιλοσοφική κατεύθυνση. Φυσικά ήταν καλά καταπονημένος πάνω σ' όλες τις καινούργιες κατευθύνσεις στο πεδίο της φιλοσοφίας, της φιλολογίας, της τέχνης, που παρουσιάζονταν στο εξωτερικό. Δε μπορούσαν να του διαφύγουν και δεν του διέφυγαν τα έργα του Φοιερμπαχ. Ο Φοιερμπαχ τράβηξε την προσοχή του με το νεωτερισμό και με την τολμηρή επεξεργασία του υλισμού. Είναι γνωστά τα τόσα άποφθέγματα του Τσερνισέβσκυ για το Φοιερμπαχ, όπου δίνει μία άψιλη έχτιμηση για τη φιλοσοφία του.

καταλαβαίνουμε επίσης πως στις σκοτεινές στιγμές που η ανθρωπότητα ένιωθε πως είχε πέσει στο αδιέξοδο, ήταν για τον άνθρωπο αναπόφευκτο και άρωμα μαζι, να διεισρεύεται και να έπιθιμει, πέρα από την κοιλάδα των δακρύων τη δικαιοσύνη και την αγνή αγάπη. Έχουμε βάσει σαν καθήκον να δουλεύουμε και ν' αγωνιστούμε για να ξαναφέρουμε σ' επαφή τον άνθρωπο με τα άρτια δεινότερα δεινά του και τις μεγαλύτερες ελπίδες του, να τον φέρουμε σ' επαφή πραγματικά και πρακτικά έτσι που και οι χριστιανοί ακόμα να βολικούν στη γη και την άρχη του οδράνου τους. Στη χειρότερη δοκιμασία της ιστορίας μας, η Γαλλία υπόφερε να ξαναζήσει κατόρθωσε να γίνει η αναταραχτή Γαλλία της αντίστασης και των παρτίζανων. Η Γαλλία του κομμουνιστή μεταλλωρύχου Σαρλ Ντεμπαρζ και του καθολικού φοιτητή Μαρσέλ Βενέν, η Γαλλία του «Εστιέν ντ' Ορβ και του Γκαμπριέλ Περί, γιατί ποτέ δεν έπαψε να είναι, για και σκατάδελτη, η Γαλλία του Πασκάλ και του Ντιντερό, του Ροβερτιέρου και της «Αγίας Άννας».

Το Κάμμα μας κατάλαβε βαθειά το νόημα των δοκιμασιών και της ιστορίας μας. Γι' αυτό έχει τις πόρτες του ανοιχτές σε καθέναν που αγαπάει το μέλλον. Το Κ. Κ. είναι το κόμμα της ναιλικής διανόησης.

(Μετάφρ. Πατ.)

Αναπτύσσοντας την υλιστική φιλοσοφία ο Τσερνισέβσκυ συχνά στηρίζεται στο Φοιερμπαχ. Το ότι γνωρίζουμε με τα έργα του Φοιερμπαχ αυτό αναμφισβήτως έπαιξε το ρόλο του στη διαμόρφωση των φιλοσοφικών θεωριών του Τσερνισέβσκυ. Αλλά από δα δεν έπεται καθόλου πως ο υλισμός του Τσερνισέβσκυ είναι ταυτόσημος με τον υλισμό του Φοιερμπαχ.

Η διαφορά ανάμεσα στις κοσμοθεωρίες του Τσερνισέβσκυ και του Φοιερμπαχ χαρακτηρίζεται πρώτα απ' όλα από μία ορισμένη κατεύθυνση στις πολιτικές θέσεις των δύο στοχαστών.

Ο Φοιερμπαχ δεν ήταν επαναστάτης, αν και ζούσε και πραγματοποιούσε την επιστημονική-φιλοσοφική του δράση στα τέλη του χίλια οχτακόσια σαράντα, στα χρόνια όπου έγιναν στην Εύρωπη επαναστατικά γεγονότα, που τράνταζαν τα θεμέλια της τάξης πραγμάτων. Η Γερμανία στην εξέλιξη της καθυστερούσε σημαντικά απ' τις άλλες δυτικο-ευρωπαϊκές χώρες. Ήταν κομματοκρατική, μέσα της κυριαρχούσαν η αντιδραστική άριστοκρατία και ο κληρο. Το 1843 στη Γερμανία έγινε επανάσταση, αλλά προδόθηκε αιοχρά απ' τη διελή μπορούσαζία. Η συντηρητική γερμανική άστική τάξη φοβόυνη την επανάσταση, προσπαθούσε να οιαωνίσει την ολκήρη πραγματικότητα του πρωσικού συνταγματικού-μοναρχικού καθεστώτος.

Η πρωσική πραγματικότητα έθεσε τη σφραγίδα της πάνω στην Ιδεολογία των Γερμανών άστών φιλοσόφων. Απομακρυσμένοι απ' την επαναστατική πρακτική ζωή άποτραβιόταν στη σφαίρα των σκοτεινών, αψηρημένων στοχασμών. Αιότα, αν και σε λιγότερο βαθμό, ήταν χαρακτηριστικό και για τη φιλοσοφία του Φοιερμπαχ. Ο υλισμός του Φοιερμπαχ ήταν μία ορισμένη αντίσκηλαση του μέγεθους των αντιπολιτευτικών διαθέσεων στην παραμονή της επανάστασης του 1848. Ο Φοιερμπαχ ο ίδιος ομολογούσε πως ζει σε τρικυμισμένη εποχή, όπου το ενδιαφέρον στην πολιτική άπορροφά όλα τ' άλλα, και που τα πολιτικά γεγονότα μάς κρατούν κάτω από μία άμεση πίεση και έναν υπερερεθισμό, σε μία τέτοια στιγμή όπου, πρό πάντων σε μάς τούς Γερμανούς που δεν άσχαλούμαστε με την πολιτική, μπαίνει το καθήκον να ξεχάσουμε το πάλι χάρη στην πολιτική» (Λ. Φοιερμπαχ, Έργα του. III, σελ. 3). Μά δεν πήγε πέρα απ' τη διαπίστωση και έμεινε στο περιθώριο της ένεργητικής πολιτικής πάλης, δεν πήρε κανένα μέρος στην επανάσταση του 1848. Ο Λένιν όπογραμμίζει, πως ο Φοιερμπαχ δεν κατάλαβε την επανάσταση του 48» (Φιλοσοφικά τετράδια σελ. 57).

Ο Φοιερμπαχ συνθηκολόγησε με την ολκήρη γερμανική πραγματικότητα. Η φιλοσοφία του δεν είχε σκοπό της την άλλαγή της πραγματικότητας, δε στρέφεται στο μέλλον. Έμεις, έλεγε ο Φοιερμπαχ, πρέπει να αναλύουμε μόνο το παρόν δεν έχουμε καμία δουλειά με το μέλλον. Το μέλλον δεν ποέπει ποτέ να το κάνουμε άμεσο αντικείμενο των στοχασμών μας και των άσχαλιών των. Η λογική άπόλαυση του παρόντος είναι η μόνη λογική ένασχόληση για το μέλλον». (Λ. Φοιερμπαχ «Οι βάσεις της φιλοσοφίας του μέλλοντος», σελ. 152).

Σε αντίθεση με το Φοιερμπαχ, ο Τσερνισέβσκυ δε στεκόταν στο περιθώριο της πολιτικής, αλλά αγωνιόταν για ένα φωτεινό μέλλον. Καυτηρίαζε κάθε λογής αντίδραση, καλούσε στην άνατροπή της άπολυταρχίας, για το επαναστατικό τοάκισμα των φεουδαρχικών θεσμών. Αγαπούσε τη Ρωσία και ήθελε να τη δει ανεξάρτητη, ελεύθερη. «Σήμερα, έγραψε ο Τσερνισέβσκυ — οι πολιτικές θεωρίες δημιουργούνται κάτω απ' την έπίδραση των τρεχόντων γεγονότων και τα σοφά δοκίμια δεν είναι παρά άπηχόσεις της ιστορικής πάλης και έχουν σκοπό να συγκλητήσουν ή να έπιταχύνουν την πορεία των γεγονότων». («Εκλεκτά φιλοσοφικά συγγραμματα», σελ. 43, 1838).

Στον Τσερνισέβσκυ η θεωρία ήταν συνδεδεμένη με τη ζωή, με την επαναστατική πάλη. Χαρακτηρίζοντας την πνευματική κίνηση στη Ρωσία στην εποχή του Τσερνισέβσκυ, ο Μάρξ όποδίζει πως η πνευματική κίνηση της Ρωσίας εμαρτυρεί πως βαθειά μέσα γίνεται μία ζύωση. Τα πνεύματα έπικοινωνούν πάντα, μέσω άοράτων λινών, με το σώμα του λαού».

(Κ. Μ. ά ρ ε και Φ. Έ ν γ κ ε λ ς. Έργα του. XXVI, σελ. 88). Ο Λένιν σημείωνε το ψηλό Ιδεολογικό-πολιτικό επίπεδο του έργου του Τσερνισέβσκυ. «Απ' τα συγγραμμάτα του βγαίνει πνοή ταξικής πάλης», έγραφε ο Λένιν.

Η δραστηριότητα του υλισμού του Τσερνισέβσκυ φανερώνεται πιο χτυπητά όταν συγκρίνει κανείς την κριτική της φιλοσοφίας του Χέγκελ που κάνουν ο Τσερνισέβσκυ και ο Φοιερμπαχ.

Εκχωρίζοντας τη διαλεκτική μέθοδο, ο Τσερνισέβσκυ κατακρίνει τη συντηρικότητα και την αντιδραστικότητα του έγελαινικού Ιδεολογικού συστήματος, πρό πάντων στην έφαρμογή του στην πολιτική. Το σύστημα του Χέγκελ, λέει ο Τσερνισέβσκυ, κατό καθ' έαυτο πιά δεν άναποκρίνεται στη σημερινή κατάσταση των γνώσεων... Ο Χέγκελ απ' τη φύση του, ή ίσως από έξωωτερικό όπολογισμό, έντυνε τις άρχές του με φόρεμα πολύ συντηρητικό, όταν μιλούσε για πολιτική και θεολογικά ζητήματα». («Εκλεκτά και φιλοσοφικά συγγραμματα», σελ. 58—59).

Η άδιαφορολήκη έκδόλωση του Φοιερμπαχ βρίσκεται στο ότι έδωσε την έγελαινή άπόλυτη, αυτοεξελισσόμενη «παντοδύναμη» Ιδέα, άποδείξε πως ο έγελαινικός Ιδεαλισμός είναι το τελευταίο καταφύγιο της θρησκείας. Στην έγελαινή άπόλυτη Ιδέα ο Φοιερμπαχ αντίταξε τη φύση και την ύλη. «Αν δεν υπήρχε η φύση — λέει ο Φοιερμπαχ — η άπολυτη παρθένια, η λογική, ποτέ δε θα την γενούσε». («Βάσεις της φιλοσοφίας του μέλλοντος», σελ. 138, 1836). Αλλά ο Φοιερμπαχ κριτικάρει τον Ιδεαλισμό του Χέγκελ από τις θέσεις του θεωρητικού, μεταφυσικού υλισμού. Έχτος απ' αυτό ο Φοιερμπαχ στην κριτική του για το Χέγκελ δεν στηρίζεται, και χάρη στις άθλιες γερμανικές συνθήκες δεν μπορούσε να στηρίξεται, στα έπιστημονικά έπιχειρήματα των φυσικών έπιστημών εκείνης της εποχής.

«... Οι τρεις μεγάλες άνακαλύψεις, — έγραψε ο Ένγκελς, — η άνακάλυψη των κυττάρων, η διδασκαλία για τη μεταμόρφωση της ένεργειας, η θεωρία της εξέλιξης που είναι γνωστή με το όνομα του Δάρβιν, βρήκαν το Φοιερμπαχ στη ζωή. Αλλά μπορούσε μήπως ο φιλόσοφος αυτός, που ζούσε στη μόνωση του χωριού να παρακολουθεί όσο έπρεπε την έπιστήμη, για να είναι σε θέση να έχτιμά σ' άλη τους την έκταση τέτοιες άνακαλύψεις που συχνά τις άμφισβητούσαν οι ίδιοι οι φυσιοδίφες και που συχνά δεν τις έφάρμοζαν με σωστό τρόπο στην πράξη; Η εύθυνη για τα λάθη του πέφτε άποκλειστικά στις άθλιες γερμανικές συνθήκες, χάρη σ' αυτές οι καθηγητικές έδρες κατέχονταν άποκλειστικά από μωδιονιά, έκλεκτικά περιμαζωμένα, ενώ ο Φοιερμπαχ που ήταν άσυγκριτα άνώτερος απ' αυτά τα περιμαζωμένα άποτραβήχτηκε στο χωριό και λίμναζε μέσα στη μοναξιά». (Φ. Έ ν γ κ ε λ ς «Κριονότιγκ Φοιερμπαχ», σελ. 23, 1838).

Ο υλισμός του Φοιερμπαχ δεν έχει ένεργητικό σκοπό κατεύθυνσης είναι θεωρητικός υλισμός, άπομακρυσμένος από την πράξη, από την πολιτική. Ο Μάρξ σημείωσε για το Φοιερμπαχ: «... Ο Φοιερμπαχ περισσότερο έπιμένει από ό,τι πρέπει στη φύση και λιγότερο απ' ό,τι πρέπει στην πολιτική». (Κ. Μ. ά ρ ε και Φ. Έ ν γ κ ε λ ς. Έργα, τόμ. I, σελ. 532).

Όντας βασικά υλιστής, ο Φοιερμπαχ δεν άπελευθερώθηκε πλήρεια από τα Ιδεαλιστικά δεσμά: ο υλισμός του περιέχει κάμποσα έπικολύμματα Ιδεαλιστικά και θρησκευτικο-ήθικά.

Διαφέροντας από τον υλισμό του Φοιερμπαχ, ο Τσερνισέβσκυ είναι άπελευθερωμένος απ' τα θρησκευτικο-ήθικά έπικολύμματα. Ο Τσερνισέβσκυ άποκάλυπτε με συνέπεια τον Ιδεαλισμό, στηρίζοντας στα έπιχειρήματα των φυσικών έπιστημών. Έβαζε την υλιστική φιλοσοφία στην όπηρεσία του άπελευθερωτικού άγώνα του λαού, της επαναστατικής μεταρρύθμισης στην κοινωνική ζωή.

Η δραστηριότητα του υλισμού του Τσερνισέβσκυ άποκαλύπτεται φανερά και στη θέση του άπέναντι στη διαλεκτική μέθοδο του Χέγκελ. Ο Φοιερμπαχ κριτικάροντας την αντιδραστική όσολα του έγελαινικού συστήματος, τον Ιδεαλισμό και το μυστικισμό του, έβιαζε και τη διαλεκτική μέθοδο. Ο Τσερνισέβσκυ το έναντιον, έδωσε μεγάλη προσοχή στη διαλεκτική μέθοδο: Πλησιάζοντας κριτικά τη διαλεκτική του Χέγκελ, όπογραμμισε τη διαφορά ανάμεσα στο έπαναστατικό περιεχόμενο της έγελαινικής μεθόδου και στα περιορισμένα, αντιδραστικά συμπεράσματα του Χέγκελ.

Ο Τσερνισέβσκυ με περιφάνεια παρατηρούσε πως οι Ρώσοι στοχαστές με τις ίδιες τους τις δύναμεις έπεξεργάζονταν τη διαλεκτική μέθοδο, που στη φιλοσοφία του Χέγκελ άναπτύσσεται Ιδεαλιστικά. Στις «Σημειώσεις της ρωσικής φιλολογίας στην

περίοδο του Γκόγκολ» ο Τσερνισέβσκυ έγραφε:

«Οι άρχές του Χέγκελ ήταν έξαιρετικά δυναμικές και πλατειές, τα συμπεράσματά του — περιορισμένα και άσημαντα... Και όχι μόνον συμπεράσματα απ' τις άρχές του δε μπορούσε να βγάλει, — μα και για τις ίδιες τις άρχές του δεν είχε έντελές έκέαβαρη άντίληψη και που ήταν θολές... η άνάπτυξη συνεισώς θεωριών μέσα από τους διφορούμενους και μη έφαρμοσίμους όπανιγμούς του Χέγκελ πραγματοποιήθηκε σε μάς, εν μέρει κάτω απ' την έπίδραση των γερμανικών στοχαστών, που έμφανίσθηκαν ύστερα απ' το Χέγκελ, και εν μέρει, — με περιφάνεια μπορούμε να το πούμε — απ' τις ίδιες μας τις δύναμεις. Έδω για πρώτη φορά ο ρωσικός ιούς έδείξε την Ικανότητα του σαν συντελεστή στην εξέλιξη της πανανθρώπινης έπιστήμης». («Εκλεκτά φιλοσοφικά συγγραμματα» σελ. 451—452).

Η δημιουργική Ιδιοφύα του Τσερνισέβσκυ τον βοήθησε να διακρίνει τον έσθρολογικό σπόρο στην φιλοσοφία του Χέγκελ — την Ιδέα της γενικής άναποτικής εξέλιξης, αν και ήταν καλυμμένη και παραμορφωμένη απ' τον Ιδεαλισμό και το μυστικισμό.

Ο Φοιερμπαχ έβλεπε την ύλη και τη φύση απ' τις θέσεις του θεωρητικού μεταφυσικού υλισμού — σε μία πηγή, άμετάλητη, μία για πάντα καθωρισμένη κατάσταση. Δεν πήγε πιο πέρα από τη μηχανική άντίληψη της κίνησης. Ο Τσερνισέβσκυ όμως παραδέχονταν την ποικιλομορφία στην εξέλιξη της πραγματικότητας, στην όποια ο γενικός νόμος είναι η συνεχής έναλλαγή των μορφών, η συνεχής κίνηση, η μεταρρύθμιση.

«... Η συνεχής έναλλαγή μορφών — έγραψε ο Τσερνισέβσκυ, — η συνεχής άρνηση της μορφής που γεννήθηκε από όρισμένο περιεχόμενο, η όρισμένη τάση, συνέπεια προσπάθειας της ίδιας αυτής τάσης, της άναπότης εξέλιξης αυτού του ίδιου του περιεχομένου, — όποιος κατάλαβε αυτόν τον μεγάλο, τον άλυστον, τον πάγκοινο νόμο, όποιος συνήθισε να τον εφαρμόζει σε κάθε περίπτωση, — άχ τι ήρεμα άντιμετωπίζει τις πιθανότητες που οι άλλοι φοβούνται... Αιότος δε λυπάται για τίποτα, που άποτελεώνται τις μέρες του, και λέει: «Ας γίνει ό,τι είναι να γίνει, μά όπωσδήποτε στο τέλος τέλος θα γίνει γλέντι στο δρόμο μας» («Εκλεκτά φιλοσοφικά Έργα», σελ. 197).

Η εξέλιξη απ' το κατώτερο στο άνώτερο, η νίκη του προοδευτικού — να που έβρισκε ο Τσερνισέβσκυ το βασικό νόμο της εξέλιξης της ζωής. Εκχωρίζοντας απ' το Φοιερμπαχ που πέταξε έξω τη διαλεκτική μέθοδο, και σε αντίθεση με το Χέγκελ που σμυθίωσε τις αντίθεσεις στην άνάπτυξη σύθεση της εξέλιξης της άπόλυτης Ιδέας, ο Τσερνισέβσκυ κατάλαβε πως η πάλη των αντίθεσεων είναι ο νόμος της εξέλιξης της ζωής. Στο διήγημα «Αλφρέερ» δείχνει πως κάθε ζωή είναι πάλη. Στο μαγνητισμό, στον ηλεκτρισμό... παντού βλέπεις το δίχαλο της δύναμης, που τελει από αντίθετες κατευθύνσεις, και που από αντίθετες κατευθύνσεις ένώνεται σε ένα φαινόμενο...».

Το βασικό σφάλμα της διαλεκτικής του Χέγκελ, ο Τσερνισέβσκυ δε έβλεπε στο ότι αυτή είναι άπομακρυσμένη απ' την υλική ζωή. Το να εφαρμόσει τη διαλεκτική στην υλική ζωή — να πια ήταν η άπατηση του Τσερνισέβσκυ. Γι' αυτό θεωρούσε πως έπρεπε να δημιουργηθεί άλλη φιλοσοφία, γιατί ο Χέγκελ σήμερα πιά άνήκει στην ιστορία, η σημερινή εποχή έχει άλλη φιλοσοφία και βλέπει καλά τις έλλείψεις του συστήματος του Χέγκελ...». («Εκλεκτά φιλοσοφικά συγγραμματα», σελ. 452).

Απ' αυτό βέβαια δε μπορεί κανείς να βγάλει το συμπεράσμα πως ο Τσερνισέβσκυ ήταν συνεπής διαλεκτικός υλιστής. Στην έπεξεργασία της υλιστικής φιλοσοφίας τραβούσε προς την κατεύθυνση όπου άναπτύσσονταν οι άπόψεις του Μάρξ και του Ένγκελς, πού και οι δημιουργοί του διαλεκτικού υλισμού. Ο Τσερνισέβσκυ, έξ αλτίας των περιορισμένων, δε συνθηκών της τοπικής ρωσικής πραγματικότητας, δε μπόρεσε να όψαθεί ως το έπίπεδο του διαλεκτικού ματεριαλισμού, παρά τις ίδιόφρες εικασίες σ' αυτό το πεδίο. Ο υλισμός του Τσερνισέβσκυ είναι άνώτερος απ' τον υλισμό του Φοιερμπαχ. Οι κλασσικοί του μαρξισμού με το δίκιο τους βασούν τη σχολή του Τσερνισέβσκυ-Ντομπρολιούμποφ πάνω από κάθε τι που είχε δημιουργηθεί απ' την έπιστήμη σε κείνη την εποχή στη Γαλλία και τη Γερμανία. Σε γράμμα του προς τη Ρωσία πολιτική φυγάδα Πάπρις ο Ένγκελς σημείωσε:

«Μου φαίνεται πως είστε άδικη προς τους συμπατριώτες σας. Και οι δύο μας, ο Μάρξ και γώ, δε μπορούμε να έχουμε παράπονο απ' αυτούς. Άν μερικές σχολές ξεχώριζαν περισσότερο με την επαναστατική τους ζέση, παρά με τις έπιστημονικές τους

από την πιο δυνατή έπιρροή της κοινωνικής εκείνης κατάστασης, όπου άνηκαν, και ο κάθε φιλόσοφος υπήρξε ο εκπρόσωπος κάποιου πολιτικού κόμματος, που αγωνίζονταν στον καιρό του για την επικράτησή του μέσα στην κοινωνία όπου άνηκε ο φιλόσοφος («Εκλεκτά φιλοσοφικά συγγράμματα» σελ. 44).

Ουσιαστικά, ο Τσερνισέβσκι έλυνε ύλιστικά το ζήτημα για το ρόλο των λαϊκών μαζών μέσα στην ιστορία. Έφτασε στο συμπέρασμα πως ο δημιουργός της ιστορίας δεν είναι οι ξεχωριστές προσωπικότητες, οι άποξενωμένες απ' το λαό, μα ο ίδιος ο λαός: «Η έπιστήμη μιλεί για το λαό και όχι για ξεχωριστά άτομα...» (στο ίδιο, σελ. 110).

Υπερασπιζόμενος τα συμφέροντα του λαού, ο Τσερνισέβσκι μιλούσε κατηγορηματικά ενάντια στην εθνική στενότητα αντίληψης, ενάντια στις προσπάθειες του έθνους έθνους να υποδουλώσει το άλλο, κ.λ.π. Στις περιπτώσεις που ένα έθνος ποδοπατεί για όφελός του τα παναθρώπινα συμφέροντα, είτε που μια κοινωνική τάξη ποδοπατεί τα συμφέροντα άλλων κληρικών έθνους, στο τέλος αποδείχνεται πως αυτό είναι βλαβερό, όχι μόνο για τη χώρα που τα συμφέροντά της θίχτηκαν, μα και για κείνη τη χώρα, που σκέφτηκε να έπωφεληθεί απ' αυτό. Πάντα αποδείχνεται πως ένα έθνος χαντακώνει τον έαυτό του, υποδουλώνοντας την ανθρωπότητα, πως μια ξεχωριστή κοινωνική τάξη βάσει τον έαυτό της σε μειονεκτική θέση όταν θυσιάζει για χατήρι της ολόκληρης του λαού» (στο ίδιο, σελ. 108).

Ο Τσερνισέβσκι δείχνει βάθος και ιστορικότητα στον τρόπο που πλησιάζει την κοινωνική ζωή. Υπογραμμίζει πως κλινασμένοι ήταν ο υπολογισμός του έθνους εκείνου που σκέφτηκε να βγάλει για τον έαυτό του κέρδος, βλάπτοντας την ανθρωπότητα. Οι κατακτητικοί λαοί πάντα τελείωναν έτσι που εξοντώνονταν και υποδουλώνονταν οι ίδιοι» (στο ίδιο σελ. 109).

Η έπαναστατική και θεωρητική δράση του Τσερνισέβσκι είχε μεγάλη έπιδραση στην εξέλιξη του παγκόσμιου πολιτισμού. Αυτό το μαρτυρούν πολυάριθμα άποφθέγματα του Μάρξ και του Έγκελς, που είχαν έχτιμηση πολύ βαθιά τη θεωρητική και έπαναστατικο-πραχτική του δράση.

Μεγάλη έπιδραση στη διαμόρφωση των φιλοσοφικών και κοινωνικο-πολιτικών αντίληψεων του Τσερνισέβσκι είχαν οι εκπρόσωποι της ρωσικής και κοινωνικής σκέψης, ιδιαίτερα ο Μπελίνσκι και ο Γκέρτσεν.

«Από τότες. — λέει ο Τσερνισέβσκι, — που οι εκπρόσωποι της πνευματικής μας κίνησης άρχισαν να κριτικάρουν ανεξάρτητα το έγελειανό σύστημα, αυτό δεν είχε πια κανένα ξένο κύρος.

Ο Μπελίνσκι και οι κυριότεροι του συναγωνιστές έγιναν άνθρωποι τελείως ανεξάρτητοι πνευματικά.

Αυτό το γεγονός, — η ανεξαρτησία, όπου έφτασε η ρωσική σκέψη, στο πρόσωπο του Μπελίνσκι και των κυριότερων συναγωνιστών του, είχε ένδιαφέρον, όχι μόνο γιατί ίκανοποιεί τη λαϊκή μας περηφάνεια: είχε σπουδαίο στην ιστορία των φιλολογικών μας αντίληψεων, γιατί μ' αυτό εξηγούμαστε μερικά χαρακτηριστικά προσόντα των έργων του Μπελίνσκι και των συναγωνιστών του, προσόντα που πριν δεν είχε η κριτική μας φιλολογία...» («Εκλεκτά φιλοσοφικά συγγράμματα», σελ. 474).

Ο Τσερνισέβσκι απορρόφησε ό,τι πιο πολύτιμο είχε η ιστορία της κοινωνικής σκέψης, και έδω έινε η άνωτερότητά του. Είχε δίκιο, όταν έγραφε στη γυναίκα του: «Η ζωή σου και η ζωή μου ανήκουν στην ιστορία. Θα περάσουν εκατοντάδες χρόνια και τα όνόματά μας θα είναι ακόμα αγαπητά στους ανθρώπους, και θα μας θυμούνται με εύγνωμοσύνη, όταν θα έχουν ξεχάσει σχεδόν όλους όσους ζήσαν την ίδια έποχή με μας».

Με τα έργα του Τσερνισέβσκι, μορφώθηκαν ολόκληρες γενιές διανοουμένων κάτω από τις συνθήκες της άπολυταρχίας.

Στην έποχή του Λένιν και του Στάλιν το όνομα του Τσερνισέβσκι, η θεωρητική του κληρονομιά άποχτησαν ακόμα πλατύτερη φήμη, γιατί ο σοβιετικός λαός έινει ο νόμιμος κληρονόμος ό,τι προοδευτικού υπάρχει στην εξέλιξη της έπιστήμης και του πολιτισμού.

Το όνομα του Τσερνισέβσκι, του μεγάλου έπαναστάτη δημοκράτη, και πατριώτη, που είναι ένας από τους προδρόμους της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας, το αγαπά και το τιμά ο λαός μας, που αγωνίζεται κάτω από τη σημαία της μεγάλης διδασκαλίας του μαρξισμού-λενινισμού για την έλευθερία και την ανεξαρτησία της σοσιαλιστικής μας πατρίδας, ενάντια στον άσπονδο έχθρο της ανθρωπότητας και της δημοκρατίας — τον εξαγριωμένο χιτλερικό φασισμό.

(Από το περιοδικό «Μπολσεβίκ» Ν. 22, Νοέμβρης, 1944. Μετάφραση από τα ρωσικά Μ. Ι.).

Γ. ΓΚΑΓΚ

ΓΙΑ ΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΛΑΪΚΩΝ ΜΑΖΩΝ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Ο Στάλιν όπως και ο Λένιν, κατέχει, το μεγάλο χάρισμα, να βλέπει ξεκάθαρα, έχει τη μεγαλοφυά διεισδυτικότητα, την ικανότητα να αντιλαμβάνεται σύντομα και να μαντεύει το βαθύ νόημα των γεγονότων που πλησιάζουν και να χαράζει αλάθητα τη στρατηγική και την ξεκάθαρη καθοδηγητική γραμμή στις ιστορικές καμπές.

Η ιστορική όμυλία του σύντροφου Στάλιν, που πρόλεγε τη νίκη πάνω στη χιτλερική Γερμανία, βασίζονταν πάνω στην προοπτική, πως στην υπεράσπιση της πατρίδας, οι εργάτες, οι αγρότες, οι διανοούμενοι της χώρας μας και όλοι οι λαοί της, θα συσπειρωθούν ακόμα πυκνότερα γύρω απ' την σοβιετική κυβέρνηση, γύρω από το κόμμα των μπολσεβίκων. Στην πρώτη ακόμα περίοδο του πολέμου, ο σύντροφος Στάλιν έδειξε το άπραγματοποίητο των υπολογισμών του έχθρου να κλονίσει τη σταθερότητα των σοβιετικών μετόπισθεν και να προκαλέσει το διχασμό ανάμεσα στους εργάτες και αγρότες της χώρας μας και ανάμεσα στους λαούς της.

Και σ' αυτό ήρθαν τα πράγματα έτσι όπως έλεγε ο σύντροφος Στάλιν. Όλος ο σοβιετικός λαός, υποστήριξε με άταπάρνηση την πολιτική της σοβιετικής κυβέρνησης, που κατευθύνονταν στη συντριβή του έχθρου και στη κατάκτηση της νίκης. Η πρόβλεψη του σύντροφου Στάλιν, έπιβεβαιώθηκε πέρα για πέρα, απ' όλη την πορεία του πολέμου. Σε δεξίωση, που είχε γίνει στο Κρεμλίνο προς τιμή των διοικητών των στρατευμάτων του Κόκκινου Στρατού, ο σύντροφος Στάλιν, κάνοντας πρόποση, στην υγεία όλου του σοβιετικού λαού και πρώτ' απ' όλα του ρωσικού λαού, είπε: «Προπίνω στην υγεία του λαού, όχι μόνο γιατί αυτός είναι ο καθοδηγητής λαός, μα ακόμα και γιατί έχει ξεκαθαρισμένο μυαλό, σταθερό χαρακτήρα και ύπομονή... Άλλος λαός θα μπορούσε να πεί στην κυβέρνηση: ...θα βάλουμε άλλη κυβέρνηση, που θα κλείσει ειρήνη με τη Γερμανία και θα μάς εξασφαλίσει την ήσυχία. Μα ο Ρωσικός λαός δεν τώκανε αυτό, γιατί πίστευε στη σωστή πολιτική της κυβέρνησής του, και πρόσφερε θυσίες, για να εξασφαλίσει τη συντριβή της Γερμανίας. Και αυτή η έμπιστοσύνη του ρωσικού λαού στη Σοβιετική Κυβέρνηση, έγινε η άποφασιστική εκείνη δύναμη, που εξασφάλισε την ιστορική νίκη, πάνω στον έχθρο της ανθρωπότητας — πάνω στο φασισμό».

Η εξαίρετική μεγαλοφυά του σύντροφου Στάλιν, φάνηκε, όχι μόνο στη σωστή προοπτική του πως θα ένεργούσαν οι λαοί της χώρας μας, και του ποια θάνατη ή διάταξη των διεθνών δυνάμεων, όχι μόνο στην άποκάλυψη των δυνατοτήτων της νίκης. Έπρεπε ακόμα να είναι κανείς ικανός να έκμεταλλευθεί σωστά και τις θετικές δυνατότητες της νίκης, που ο σύντροφος Στάλιν ανακάλυψε, για να γίνει η νίκη πραγματικότητα. Έκτός από τη δύναμη της προοπτικής χρειαζόνταν ακόμα και η δύναμη της οργάνωσης.

Η μεγαλοφυά του Στάλιν, εξασφάλισε την πετυχημένη λύση οργανωτικών προβλημάτων, που ήταν πρωτοφανή από άποψη δυσκολίας. Κάτω απ' την ήγεια του σύντροφου Στάλιν, το κόμμα μας έδειξε στον πόλεμο για την πατρίδα, όλη την άεπέραστη ικανότητά του, να οργανώνει τις μάζες κάτω απ' τους πιο δύσκολους όρους.

Ο Λένιν, στον καιρό του, χαρακτηρίζοντας τον οργανωτικό ρόλο του κόμματος στην πάλη ενάντια στη διεθνή επέμβαση και στην έσωτερική άντεπανάσταση στο 1918-1920, έγραφε: «Και μεις προσελκύσαμε προς τη συνειδητή συμπεριφορά, προς τον πόλεμο και προς την ένεργό βοήθεια σ' αυτόν, τέτοια μάζα λαού, όπως ποτέ πρώτα. Το να συμπαθούν πέρα για πέρα όλοι τον πόλεμο, το να τον καταλαβαίνουν οι κομματικοί και οι έξωκομματικοί εργάτες και οι έξωκομματικοί αγρότες... αυτό, σε κανένα πολιτικό καθεστώς δεν έχει γίνει ακόμα, ούτε κατά ένα δέκατο» («Απαντα», Τ. XXVI).

Αυτά τα λόγια του Λένιν, σε μεγαλύτερη ακόμα έκταση ταιριάζουν στον πόλεμο για την πατρίδα του 1941-1945.

Η έμπνευστική και οργανωτική δύναμη του σταλινικού δαιμόνιου, συνένωσε τον πολυεκατομμυριάνθρωπο σοβιετικό λαό, σε μονολιθική δύναμη πρωτόφαντη. Σύμφωνα με το σοφό σχέδιο του Στάλιν και κάτω απ' τη καθοδήγησή του, το μέτωπο και τα μετόπισθεν άποτέλεσαν έναίο πολεμικό στρατόπεδο. Κάτω απ' την καθοδήγηση του μεγάλου ήγέτη, είχαν κατευθυνθεί προς ένα σκοπό, οι προσπάθειες ολόκληρου του σοβιετικού λαού, δυναμωμένου με άνεξάντλητες πηγές άταπάρνησης και ήρωισμού και με γιγάντιες έφεδρείες δραστηκής ένεργειας.

Ο σύντροφος Στάλιν, όπλισε το λαό με μια ξεκάθαρη αντίληψη για τους σκοπούς του πολέμου με μια σωστή ιστορική

Γ. ΑΛΕΞΑΝΤΡΩΦ

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΣΗΜΕΡΙΝΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Η γενιά, μας ζει τώρα σε μία εποχή, που είναι δύσκολο να βρούμε την ομοιά της, σ' ολόκληρη την ιστορική εξέλιξη της κοινωνίας. Την εποχή μας, είναι δύσκολο να τη συγκρίνουμε, μ' οποιοδήποτε άλλο στάδιο, στην εξέλιξη της κοινωνίας και του Κράτους, τόσο από άποψη έκτασης και ταχύτητας των διαδραματιζόμενων στις μέρες μας παγκόσμιων γεγονότων, όσο κι' από την άποψη της ποσότητας των λαών και των κρατών, που συνεργάζονται δραστήρια, στο έργο της δημιουργίας των καινούριων ειρηνικών σχέσεων ανάμεσα στους λαούς, όσο ακόμα και στην άποψη των ιστορικών συνεπειών που ξεπροβάλλουν, απ' την παγκόσμια κατάσταση που δημιουργήθηκε, μετά τη νίκη, πάνω στη χιτλερική Γερμανία.

Μπροστά στους διάφορους κλάδους των κοινωνικών γνώσεων, ορθώθηκαν τώρα, καινούργια μεγάλα προβλήματα. Οι σοβιετικοί επιστήμονες, λύνουν αυτά τα προβλήματα, τώρα όταν η προοδευτική κοσμοθεωρία του λαού μας, κέρδισε τη μεγάλη μάχη ενάντια στη μισανθρωπική ιδεολογία του φασισμού. Ο Σοβιετικός Λαός και ο

λοιός φιλελεύθεροι λαός γιόρτασαν με χαρά, αυτή τη πιο μεγάλη απ' τις μεγάλες νίκες. Μά' έτσι κι' είναι φτιαγμένοι οι μπολσεβίκοι, οι σοβιετικοί άνθρωποι μας: Λύνοντας ένα σοβαρότατο πρόβλημα, ακόμα και παγκόσμιας ιστορικής σημασίας, και όντας οπτιμιστές και άνθρωποι με ζωντάνια και δραστηριότητα, κυττάζουν μπροστά και βρίσκουν τους δρόμους της λύσης, δλο και καινούργιων, απαραίτητων για τη γενιά μας προοδευτικών προβλημάτων.

Στις μέρες μας, ίσως να ζούμε πιο ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη και τη γοργή προώθηση της λενιστικής - σταλινικής επιστήμης, περί κοινωνίας. Αυτό εξηγείται πλείονα. Οι σοβιετικοί επιστήμονες, συνεχίζουν τη δουλειά στον τομέα των κοινωνικών γνώσεων, στις μέρες που η πλειοψηφία των λαών, ανέπνευσε ελεύθερα και χαρούμενα, μετά από τόσα χρόνια τρομερής απειλής ή δουλείας, που προέρχονταν από το μέρος του γερμανικού φασισμού. Οι σοβιετικοί ιστορικοί, φιλόσοφοι, οικονομολόγοι, επιστήμονες του δικαίου, φιλόλογοι, οργανώνουν την επιστημονική τους εργασία στον τομέα των κοινωνικών γνώ-

σεων, μετά απ' την πιο σκληρή δοκιμασία της δύναμης και της ζωτικότητας της σοβιετικής ιδεολογίας, όπως ακόμα, και όλης της πολιτικής του μπολσεβίκικου κόμματος, στον εξωτερικό, έσωτερικό και στρατιωτικό τομέα.

Είναι πέρα για πέρα αναμφισβήτητο, πως δίχως τις απριλιάτικες θέσεις του Λένιν, δίχως το μεγάλο, εμπνευστικό και οργανωτικό ρόλο του Λένιν και του Στάλιν, ή σοσιαλιστική επανάσταση στη Ρωσία, δε θα πραγματοποιούνταν τον Οκτώβρη του 1917, και η Ρωσία, θα εξακολουθούσε για μία ωρισμένη περίοδο, να μένει κάτω απ' την εξουσία των καπιταλιστών και των τσιφλικιδών.

Και στην τωρινή έχταση του μεγάλου αγώνα της χώρας μας, ο εμπνευστικός και οργανωτικός ρόλος του σύντροφου Στάλιν, οδήγησε τον Κόκκινο Στρατό σ' εκείνες τις μεγαλειώδεις νίκες, που χάρις σ' αυτές, δεν πραγματοποιήθηκε η απειλή της πολύχρονης ξένης καταπίεσης και του εξευτελισμού. Η νίκη της Σοβιετικής Ένωσης στον πόλεμο για την πατρίδα του 1941 - 1945, αποτελεί κατάκτηση ενός μεγάλου λαού και του μεγάλου ήγέτη του.

(Μετάφραση από τα Ρωσικά Ν. Σ. Α.)

σεων, μετά απ' την πιο σκληρή δοκιμασία της δύναμης και της ζωτικότητας της σοβιετικής ιδεολογίας, όπως ακόμα, και όλης της πολιτικής του μπολσεβίκικου κόμματος, στον εξωτερικό, έσωτερικό και στρατιωτικό τομέα.

Ο Λενινισμός διδάσκει, πως κάθε θεωρία, κάθε ιδεολογία, μπορούν να δοκιμαστούν πραγματικά, να ελεγχθούν, μόνο στη ζωή, στη δράση των εκατομμυρίων και εκατομμυρίων εργαζομένων, στη ζωή και στην πάλη των τάξεων και των λαών. Ο σύντροφος Στάλιν διδάσκει, πως την κάθε κοσμοθεωρία, τη θεωρία, πρέπει να την κρίνει κανείς πρώτ' απ' όλα, απ' τα πετυχημένα αποτελέσματα. Η ιστορία, έδωσε πολυάριθμες αποδείξεις, του ότι, κάθε θεωρία, οποιοδήποτε σύστημα κοινωνικών απόψεων, περνώντας απ' τη σοβαρή δοκιμασία στη ζωή, τελικά ή έσθονε - άχριστου - ονταν στη πορεία της πάλης - ή επιβεβαιώνονταν απ' την εξέλιξη της κοινωνίας, οπλίζονταν με καινούργιες δυνάμεις, αντλούσε απ' τη ζωή καινούργιες αποδείξεις για την αληθινή της υπόσταση, και την ορθότητά της, και τότε, αποτελούσε το οδηγό αστέρι, που καθοδηγούσε τη πάλη των εκατομμυρίων ανθρώπων για τη πιο προοδευτική και πρωτοπόρα οργάνωση της κοινωνικής ζωής.

Η ιστορία της κοινωνίας, ξέρει πολλά παραδείγματα, της τύχης, που είχαν, οι κοινωνικές απόψεις, που περνούσαν τη σκληρή δοκιμασία της ζωής. Μερικές θεωρίες ελέγχονταν με το πλατεϊά τραβηγμένο πείραμα: Έτσι είχε γίνει με τις γνωστές κομμουνιστικές κοινότητες του "Αουεν". Άλλες θεωρίες, περνούσαν τη σκληρή δοκιμασία με τη πάροδο του χρόνου, με τη πορεία της μακρόχρονης εξέλιξης της κοινωνίας. Και άλλες πάλι, απορρίπτονταν ή επιβεβαιώνονταν, μέσα στη λιγόχρονη ή μακρόχρονη πάλη των κοινωνικών τάξεων και μερίδων. Μά' όπως και να ελέγχονταν οι θεωρίες στις περασμένες εποχές, το αποτέλεσμα ήταν πάντα διπλό: ή γίνονταν το σθύσιμο της θεωρίας, απόρριψη των γερασμένων θεωριών, εξαίτηση των ιδεολογιών που απόζησαν, και όχι σπάνια, μαζί με τα κόμματα και τις τάξεις που τις είχαν γεννήσει ή οι κοινωνικές θεωρίες επιβεβαιώνονταν όποτε αποτελούσαν τη διέξοδο για τη παραπέρα εξέλιξη των ανθρώπινων γνώσεων για τη κοινωνία.

Ένας τέτοιος ολόπλευρος και σκληρός έλεγχος σάν κι' αυτόν που βάσταξε στη πορεία του Μεγάλου για τη Πατρίδα πολέμου, ή Μαρξιστικό - Λενιστική κοσμοθεωρία, σίγουρα δε θα έχει σάβανο οποιουδήποτε άλλου συστήματος θεωρητικών απόψεων.

Σάν αποτέλεσμα του πολέμου που έκανε ο σοβιετικός λαός ενάντια στη χιτλερική Γερμανία, δεν έπρεπε να παρουσιασθεί μονάχα η αντικατάσταση ωρισμένων απόψεων από άλλες, ή διόρθωση ή συγκεκριμενοποίηση της θεωρίας, ήταν ζήτημα ζωής ή θανάτου του σοβιετικού λαού μας, που ήταν ο δημιουργός του καινούργιου συ-

στήματος κοινωνικών σχέσεων και απόψεων. Ο σοβιετικός λαός παλεύει για την εξόντωση του φασιστικού θηρίου, για τη συντριβή της στρατιωτικο - οικονομικής βάσης του φασισμού - της χιτλερικής Γερμανίας, για την εξάλειψη όλων των τάξεων που επιδιώκουν την ανάσταση, τη στερέωση ή θεμελίωση της θηριώδικης ιδεολογίας του φασισμού. Είναι γνωστό το πως τελείωσε ο Μεγάλος για τη Πατρίδα πόλεμος. Στη Γερμανία τούτες τις μέρες, εξαλείφεται πετυχημένα το έδαφος πάνω στο οποίο βλάστανε η φασιστική - αποσυνθετική ιδεολογία της ληστείας. Μά' από δω και μπρός θα χρειασθεί ακόμα παραπολύ να δουλέψει κανείς, για να ξεριζώσει πέρα για πέρα όλες τις εστίες της φασιστικής ιδεολογίας.

Η Λενιστική - Σταλινική διδασκαλία, περί κοινωνίας, ενίκησε πέρα για πέρα - νίκησε σ' όλους τους τομείς. Κατά τη διάρκεια του πολέμου, είχαν επιβεβαιωθεί, όλες οι πλευρές της σοβιετικής κοσμοθεωρίας.

Η σοβιετική κοσμοθεωρία μας, που είναι επεξεργασμένη από τους μεγάλους κορυφαίους των κοινωνικών γνώσεων Λένιν και Στάλιν, όχι μόνο άνθεξε στον έλεγχο της τεράστιας σύγκρουσης με το φασισμό, μά' και πλουτίστηκε με καινούργια πείρα, με καινούργιες απράνταχτες αποδείξεις της της βαθιάς ιστορικής αληθοφάνειάς της, απόκτησε καινούργιες δεκάδες εκατομμυρίων οπαδών και συσπείρωσε κάτω από τις σημαίες της τέτοια δύναμη, που ισχυρότερη απ' αυτήν δεν έχει γνωρίσει ποτέ ως τώρα ο κόσμος.

Ο Λένιν συνήθιζε να επαναλαμβάνει, πως η διδασκαλία του Μάρξ είναι παντοδύναμη γιατί είναι σωστή. Δεν είναι δύσκολο να πεισθεί κανείς, ότι για να είναι ο μαρξισμός - λενινισμός πάντα, μία σωστή, αληθινή και μαχητική διδασκαλία, πρέπει διαρκώς να εξελίσσεται, να πλουτίζεται με καινούργια πείρα, να επαληθεύεται με καινούργια δοσμένα, να συμπληρώνεται όλο με πιο καινούργιες θεωρητικές θέσεις και αποκαλύψεις. Μ' άλλα λόγια, η επιστήμη μας, μένει σωστή, απράνταχτη, στο διάβα των παραπάνω από εκατό κιόλας χρόνων, για το λόγο ακριβώς που τη βασική αρχή της μεθόδου της - να ξεετάζει τη ζωή στο άδιάκοπο, προοδές της προοδευτικής εξέλιξης - αγκλόνητα και με συνέπεια τη προσαρμόζει πάνω στον ίδιο τον έαυτό της.

Όλοι π. χ. βλέπουν, πως μερικές θέσεις, που εκφράστηκαν στον καιρό τους απ' τον Μάρξ και Ένγκελς, στη νέα εποχή, έχουν γεράσει, όπως το απόδειξαν οτά έργα τους οι Λένιν και Στάλιν. Αυτές οι γερασμένες θέσεις, κατά τη πορεία της εξέλιξης της μαρξιστικής για τη κοινωνία διδασκαλίας, είχαν συμπληρωθεί ή αντικατασταθεί από άλλες, αν και όλες οι αρχές του μαρξισμού, όλες οι ριζικές θέσεις, που άποκαλύφθηκαν και στερεώθηκαν απ' τον Μάρξ, διατήρησαν πέρα για πέρα όλη τη δύναμή τους. Αυτή είναι η αδιάκοπη εξέλιξη, ο πλουτισμός της θεωρίας, είναι εκείνα που

αποτελούσαν και αποτελούν, — το δημιουργικό πνεύμα του μαρξισμού. Είναι γνωστό, πώς μερικές θέσεις, που είχαν έπεξεργασθεί και εκφρασθεί απ' το Λένιν, πλουτίστηκαν κατά τη πορεία της εξέλιξης του λενινισμού, με καινούργια πείρα, που άποχτησε το κόμμα, μετά το θάνατο του Βλαδμίρ "Ιλιτς. Ακόμα είναι γνωστό, πώς όλα τα θεμελιακά στηρίγματα και άρχές του λενινισμού, όχι μόνο διατήρησαν και στις μέρες μας την ίδια ισχύ, που είχαν τις μέρες που ζούσε ο Λένιν, μά η σημασία τους μεγάλωσε πιο πολύ ακόμα. "Αν το μπολσεβίκικο κόμμα δεν είχε το θάρρος να αντικαταστήσει τις γερασμένες θέσεις του μαρξισμού με καινούργιες, που ν' ανταποκρίνονται στις διαφορετικές ιστορικές συνθήκες, να προωθεί αδιάκοπα την κοινωνική επιστήμη που δημιούργησαν οι Μάρξ, Λένιν, Στάλιν, ή χώρα μας, θά ήταν άφοπλισμένη μπροστά στα καινούργια συμβάντα, στα καινούργια γεγονότα, στη καινούργια πείρα.

Μιά απ' τις σπουδαιότερες ιδιομορφίες της λενινιστικής - σταλινικής κοινωνικής επιστήμης, αποτελούσαν πάντα ή έτο μόνιμά της και ή Ικανότητα, να λύνει τα πιο πολύπλοκα και επείγοντα επίκαιρα ζητήματα, να δίνει το σωστό ιστορικό χαρακτηρισμό, όχι μόνο στα φαινόμενα που έχουν περάσει, μά και στα γεγονότα την ίδια στιγμή που αυτά ακόμα διαδραματίζονται, να μη καθυστερεί στο όρμητικό ρεύμα της ζωής, να την αντιλαμβάνεται σωστά και να βλέπει μακριά μπροστά. Είναι ευνόητο πλέρια, πώς ή πραγματοποίηση αυτής της ιδιομορφίας της λενινιστικής - σταλινικής κοινωνικής επιστήμης, συνδέονταν πάντα με την ανάπτυξη της άκριτης γνώσης της ιστορικής κατάστασης, που σ' αυτήν, ξεπροβάλλουν καινούργια προβλήματα μπρός στην επιστήμη.

Τί είναι π. χ. εκείνο, που αποτελεί την ιδιομορφία της σημερινής ιστορικής κατάστασης και ποιά είναι τα άμεσα προβλήματα των κοινωνικών επιστημών που γίνονται απ' αυτή; (σ. μ. την ιστορική κατάσταση).

Οι σοβιετικοί επιστήμονες συνεχίζουν το επιστημονικό και παιδαγωγικό έργο τους, σε συνθήκες της πλείστης νίκης του σοβιετικού λαού, πάνω στη χιτλερική Γερμανία. Η νίκη αυτή αποτελεί ένα βασικό γεγονός της σύγχρονης εποχής. Οι δυνάμεις της Σοβιετικής "Ενωσης, φάνηκαν πιο ισχυρές, απ' τις δυνάμεις όλκληρης της Εύρωπαικής αντίδρασης, που ενώθηκαν κάτω απ' την ηγεσία της φασιστικής Γερμανίας, για την ένοπλη έκστρατεια ενάντια στη πατρίδα μας.

Η Σοβιετική "Ενωση, κλείνοντας την περίοδο του πολέμου ενάντια στον γερμανικό ιμπεριαλισμό, καταπιάσθηκε και πάλι με την ειρηνική άνοιξή της σοσιαλιστικής κοινωνίας. Ο λαός μας, με ένα τεράστιο ξεσίκωμα, καταπιάστηκε με την άνορθωση των γκρεμισμένων πόλεων και χωριών, με τη παραγωγή των υλικών α-

γαθών, με τη παραπέρα εξέλιξη του πολιτισμού. "Ολ' αυτά πρέπει, ακόμα πιο πολύ να δυναμώσουν τη στρατιωτικό - οικονομική ισχύ της πατρίδας μας.

Η Σοβιετική "Ενωση, αναπτύσσοντας στον πόλεμο ενάντια στη χιτλερική Γερμανία, πρωτοφανείς ένοπλες δυνάμεις, δημιούργησε ένα άσύγκριτο στρατό, σφυρηλάτησε στον ίδιο καιρό ένα έξαιρετο σώμα "Αξιωματικών, και πρώτης τάξης στρατηγείο (σ. μ. στρατηγική ήγεσία), παρήγαγε τον πιο καλλίτερο όπλισμό. Η στρατηγική και ή τακτική του στρατού μας, βρίσκονταν χόρη στο σύντροφο Στάλιν σε τέτοιο επίπεδο, που δεν έχει φτάσει κανένας στρατός και κανένα κράτος, ούτε στον σύγχρονο πόλεμο, ούτε και σ' όλη τη προηγούμενη στρατιωτική ιστορία.

"Αν προχωρήσει κανείς παραπέρα, στην εξέταση της σύγχρονης κατάστασης απ' την άποψη της έξωτερικής πολιτικής, τότε θά ιδούν όλοι, πώς ή Σοβιετική "Ενωση μαζί με τους συμμάχους της — τις Ε.Π.Α. και την Μεγάλη Βρετανία — εξέλειψε τον κίνδυνο που κρέονταν πάνω απ' τους λαούς της Εύρώπης, και προέρχονταν απ' το μέρος του χιτλερικού ληστρικού ιμπεριαλισμού, εισέφερε στο έργο του στην ύποθεση της δημιουργίας της μεγάλης ένωσης των Δημοκρατικών χωρών που ανάλαβε την προστασία της ειρήνης και την έγυψη της ασφάλειας των λαών. Η θάρρητα και το κύρος του κράτους στις παγκόσμιες υποθέσεις, είναι σήμερα τόσο μεγάλα όσο ποτέ πριν.

Στη κατάσταση που δημιουργούν αυτές οι νίκες, οι επιστήμονές μας — ιστορικοί και φιλόσοφοι, οικονομολόγοι και επιστήμονες του δικαίου — καταπιάνονται με τη λύση των καινούργιων επιστημονικών προβλημάτων. Το Συμβούλιο των "Επιτρόπων του Λαού της ΕΣΣΔ και ή Κ. Ε. του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπολσεβίκων), στο χαιρετιστήριο τους προς την "Ακαδημία των επιστημών, υπογράμμισαν, πώς στα ινστιτούτα μας «καρποφόρα εργάζονται οι σοβιετικοί επιστήμονες — φυσικοί και χημικοί, μαθηματικοί και αστρονόμοι, βιολόγοι και υγειονόμοι, γεωλόγοι και γεωγράφοι, ιστορικοί και φιλόσοφοι, οικονομολόγοι, επιστήμονες του δικαίου και φιλόλογοι». Ο πόλεμος απόδειξε, πόσο καρποφόρα ήταν ή εργασία των σοβιετικών επιστημόνων. Μά για νάναι πέρα για πέρα άξιοι της υψηλής έχτίμησης, οι επιστήμονες είναι υποχρεωμένοι πάντα να θυμούνται, πώς ή επιστήμη έχει ακόμα πολλά όριμα, και ως τώρα άλυτα προβλήματα, είναι υποχρεωμένοι να βαθύνουν και να θεμελιώσουν πιο πλατεί την επιστήμη μας, να επεξεργάζονται τις θέσεις της, να είναι Ικανοί να χρησιμοποιούν τη μαρξιστική - λενινιστική μέθοδό μας, για να φτάσουν σε καινούργια καρποφόρα αποτελέσματα.

"Αν μιλήσει κανείς για το πιο γενικό πρόβλημα, που όρθώνεται τώρα μπροστά στους σοβιετικούς επιστήμονες που ασχολούνται στον τομέα των κοινωνικών επι-

στημών, αυτό είναι: ή με όλα τα μέσα σταθεροποίηση και στερέωση της στρατιωτικής οικονομικής, πολιτικής και ιδεολογικής νίκης, πάνω στο φασισμό ή άνειρήνευτη πάλη με όλα τα υπολείμματα και τις παραλλαγές των φασιστικών θεωριών ή διεύρυνση των βάσεων και ο πλουτισμός της λενινιστικής - σταλινικής επιστήμης για τη κοινωνία ή πιο πλατειά διάδοσή της ανάμεσα στα εκατομμύρια των εργαζομένων. Ο κάθε τομέας γνώσεων, — ιστορία, του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπολσεβίκων), οικονομικές επιστήμες, φιλοσοφία, το δίκαιο, φιλολογία — έχει τα δικά του ειδικά προβλήματα. Η καρποφόρα εξέλιξη όλων των επιστημών, είναι έξ ίσου απαραίτητη, για τη ζωή και τη δράση της σοβιετικής κοινωνίας.

II.

Σήμερα όλοι βλέπουν τις νίκες που πέτυχαν οι σοβιετικές κοινωνικές επιστήμες, πάνω στην αντιδραστική φασιστική κοσμοθεωρία. Επίσης όλοι βλέπουν και τη νίκη που πέτυχε ή ιστορική επιστήμη, πάνω στο πεζοδρομιακό συκοφαντικό σύστημα των ιστορικών ψευτοερευνητών της φασιστικής Γερμανίας. Η νίκη αυτή επιτεύχθηκε πέρα για πέρα. Οι ιστορικοί μας, ξεσέπασαν πετυχημένα τη γερμανική ψευδοιστοριογραφία και ιστορία.

Κι όμως στις εργασίες μερικών ιστορικών μας, υπάρχουν ακόμα σοβαρές έλλειψεις.

"Ας πάρουμε για παράδειγμα μερικές απ' αυτές τις έλλειψεις.

Δεν είναι δύσκολο να πεισθεί κανείς, ότι σε μάς ή ιστορία της ΕΣΣΔ και ή γενική ιστορία, εκθέτονται και διδάσκονται στα ανώτατα μορφωτικά ιδρύματα με τέτοιο τρόπο, που φαίνονται σαν να άλληλοεξαιρούνται έντελως και να αποτελούν δυο άνεξάρτητους κλάδους. Π. χ. ούτε ένα διδακτικό βιβλίο της ιστορίας του μεσαίωνα, δε μιλάει για το ρόλο του κράτους του Κιέβου στην ιστορία της Εύρώπης. Το διδακτικό βιβλίο «Ιστορία του μεσαίωνα» (Τ. Ι. έκδ. 1938), αφιερώνει λίγες γραμμές στους σλαύους της δύσης, μιλάει λεπτομερειακά για τους "Αραβες, μά δε λέει λέξη για τους ανατολικούς σλαύους. Συνεπώς, ο ρόλος των ανατολικών σλαύων, που σταμάτησαν και ανάντρεψαν τα μογγολικά στίφη, και έωσαν έτσι τον πολιτισμό της Εύρώπης, μένει άξεκαθάριστος. "Ενας τέτοιος άποκλεισμός των ανατολικών σλαύων απ' την ιστορία του μεσαίωνα, δεν επιτρέπει να γίνει, ή επιστημονική επεξεργασία της ιστορίας της ΕΣΣΔ.

Σε μερικά βιβλία της ιστορίας της ΕΣΣΔ, παρουσιάζεται συχνά ή αντιεπιστημονική άποψη, που μπήκε στη Ρωσία απ' τους γερμανούς, για την έλλειψη άνεξάρτησας στο ρωσικό ιστορικό προτσές. Έδώ πρέπει να έχει κανείς υπόψη του την αντιεπιστημονική «θεωρία» της νορμανδικής προέλευσης του ρωσικού Κράτους. Αυτή ή θεωρία της προέλευσης της Ρωσίας και της

διαμόρφωσης του Ρωσικού Κράτους είχε βγει στην επιφάνεια τον ΧVΙΙΙ αιώνα, απ' το γερμανό ιστορικό Μάιερ, και ύποστηρίχθηκε και αναπτύχθηκε απ' τους γερμανούς ιστορικούς Μιούλερ και Σλέτερ. Η νορμανδική θεωρία ύποστηρίζει ότι οι σλαύοι ήταν άνικανοι να δημιουργήσουν δικό τους κράτος. Οι μεγαλύτεροι έπρόσωποι της ρωσικής επιστήμης — ο Λομονόσωβ, ο Γεντένωβ, ο Ζάμπελιν, ο Κλίοντσεβσκυ, ο Μάρ — απόδειξαν το άνυπόστατο αυτής της θεωρίας. Κι όμως αυτή εξακολουθεί να κυκλοφορεί ως τις μέρες μας, βρίσκοντας την ύποστηρίξη και την ύπερράσπιση, από μερικούς ιστορικούς. Στο μεταξύ είναι γνωστό, ότι άκριτως με τη «νορμανδική θεωρία» είναι άμεσα συνδεδεμένη ή ύποστήριξη, του ότι ή ρωσική ιστορία άρχίζει μόλις απ' την «π ρ ο σ κ λ η σ η τ ω ν Β α ρ ι ά γ ω ν». Ο γερμανός ιστορικός Σλέτερ έγραφε: «Η ρωσική ιστορία άρχίζει απ' τον έρχομό του Ριούρια και τη θεμελίωση του ρωσικού βασιλείου... Αυτό έγινε στο μέσο της ΙΧ έκτονταετηρίδας» πώς και δεν ξεγείρονται οι πατριώτες, γιατί ή ιστορία τους δεν άπλώνεται ως την εποχή των πυργοδοεποτών, γιατί δεν είναι τόσο άρχαία όπως ή "Ελληνική και ή Ρωμαϊκή, και μάλιστα νεώτερη ακόμα και απ' τη Γερμανική και τη Σουηδική» (Σλέτερ «Ο Νέστορ». Τ. Ι. σελ. 418-419, 1809). Κατά τη γνώμη του Σλέτερ, πριν απ' το Ριούρια, είναι δυνατή μόνο ή γεωγραφική και έθνογραφική εισαγωγή στη ρωσική ιστορία.

Δεν ύπάρχει λόγος ν' αποδείξει κανείς, πόσο άνυπόστατες και βλαβερές είναι αυτές οι άπόψεις. Το πρόβλημα των ιστορικών μας είναι, να ανάντρεψουν πέρα για πέρα αυτή τη γερμανική παραποίηση της ρωσικής ιστορίας και πλέρια να αναδημιουργήσουν με τις επιστημονικές έρευνες, όλη τη πολύπτυχη πολύπλευρη ιστορία του ρωσικού λαού απ' την άρχαία εποχή ως τις μέρες μας.

Είναι επίσης γνωστό, ότι οι γερμανοί πλαστογράφοι της ρωσικής ιστορίας, για να στηρίξουν τις αντιδραστικές τους θεωρίες και την καταχτητική τους πολιτική προς "Ανατολάς, διδάσκανε με κάθε τρόπο μια συκοφαντική κατάσταση για το δουλικό χαρακτήρα των σλαβικών φυλών, που δέθεν βρήκε την έκφρασή του στη ψυχολογία, στο πολιτισμό και στη κρατικοποίηση των σλαβικών λαών.

Δεν θά ύπήρχε λόγος να μνημονεύσει κανείς έδώ γιαυτά, άν μερικοί ιστορικοί μας δεν επέτρεπαν να γίνουν σ' αυτό το ζήτημα λάθη και μπερδέματα.

"Ετσι, σ' ένα έργο που παρουσιάσθηκε στον τύπο δυο χρόνια πριν, διαβάσαμε τ' ακόλουθα: «... Καί στην άνατολή και στη δύση, σαν προαγορευτικός ύρος για τον προσδιορισμό του σκλάβου γενικά, έγινε ή φυλετική όνομασία, συγκεκριμένα «σλάβος», που πέρασε από μια σειρά μεταμορφώσεις και ριζώθηκε με διάφορες παραλλαγές, σχεδόν σ' όλους τους δυτικοευρω-

παίκους λαούς». Αμφίβολες φιλολογικές έρευνες του συγγραφέα που υποστήριζε αυτά, έπρεπε να αποδείξουν πως δήθεν το «καλαύος», σ' όλες τις γλώσσες της λατινικής και γερμανικής ομάδας, σημαίνει «σκλάβος». Προσπαθώντας ο συγγραφέας να στηρίξει την άντεπιστημονική του θεωρία για τη δουλική προέλευση των σλαύων, γράφει ότι, οι σλαυικές φυλές άποτελούσαν το βασικό ντεπόζιτο των σκλάβων «για όλο τον αρχαίο κόσμο απ' τις Ινδίες ως το Γιβραλτάρ». «Όμως τα γεγονότα μάς λένε όλωσδιόλου άλλα. Πολυάριθμες έρευνες των ιστορικών μας άπόδειξαν, πως στην Άττική ήταν περισσότεροι οι δοῦλοι, θρακικής και μικρασιατικής προέλευσης και όχι των περιοχών της μαύρης θάλασσας. Άνάμεσα στις έκατοντάδες χιλιάδες δοῦλους — καρθαγένιους, γάλλους, Έλληνες, γερμανούς — οι φυγάδες απ' τους σλαύους δεν κατείχαν θέση τέτοια, που να φαίνεται έστως και λίγο.

Δέν υπάρχει λόγος να άποδείχνει κανείς, τί ζημία φέρνει, ή διάδοση παρομοίων ιστορικών άθεσίων άπόψεων. Το πρόβλημα των ιστορικών μας είναι — να ξεσκεπάσουν πέρα για πέρα τίς γερμανική παραποίηση, της θεωρίας της προέλευσης των σλαύων, να αναδημιουργήσουν μία ολοκληρωμένη εικόνα της ιστορίας και της πολύπλευρης πνευματικής και πολιτικής ζωής των σλαυικών λαών, πράμα που προσφέρει μεγάλη ύπηρεσία, στην υπόθεση της ενότητας και της προόδου των σλαυικών λαών, στον καιρό μας.

Άρκετή ζημία κάνουν άκόμα και οι άποψεις, που προσπαθούν ν' ανατρέψουν τη γνωστή θέση της μαρξιστικής - λενινιστικής ιστορικής έπιστήμης, για το ότι, ή τσαρική Ρωσία ήταν ο χωροφύλακας της Εὐρώπης και φυλάκι των λαών. Όπως είναι γνωστό όλη ή ιστοριογραφία των καντέ και των μενσεβίκων, ξεκινώντας από πλαστή προϋπόθεση για την ενότητα κράτους και λαού στις συνθήκες της τσαρικής Ρωσίας, κέρηρυτε, κάθε έπαναστατικό κίνημα σαν απρεφόμενο ενάντια στο κράτος και κατά συνέπεια, άντιστορικό. Κι' αυτή ή άποψη θρήκε τους όπαδούς της. Σ' ένα απ' τα άρθρα που στάλθηκαν στο «Ιστορικό περιοδικό», προτείνονταν να παραιτηθούν απ' την εξέταση των ιστορικών γεγονότων κάτω απ' το πρίσμα της ταξικής πάλης' ο συγγραφέας, θεωρούσε αυτό το τρόπο σαν «παδική άρρώστεια του άριστορισμού». Αυτός πρότεινε να άναθεωρήσουν τά σχετικά με το ζήτημα της έπαναστατικής πάλης των λαών της Ρωσίας και καθόριζε τις έπαναστατικές έξεγέρσεις σαν άντιδραστικές, έπειδή οι έξεγέρσεις αυτές ύπόσκαπαν τη δύναμη άπολυταρχικής έξουσίας της Ρωσίας. Μ' αυτό το τρόπο, στις άντιδραστικές έξεγέρσεις είχαν κατάταχθεί, του Ράζιν, έξεγέρσεις του Μπολόνικωβ, του Ράζιν, του Πουγκασώβ, και άκόμα το κίνημα των Δεκεμβριστών. Θα ρωτήσετε: Γιατί; Ο συγγραφέας του άρθρου άπαντάει: «Θέ-

λοντας να έκφράσει το δημιουργικό ρόλο του λαού μας, ή σάφρων ιστοριογραφία μας προσηλώθηκε στις μορφές του Ράζιν, του Μπολόνικωβ, του Πουγκασώβ, Ραντισέβ, των Δεκεμβριστών και άπόφειγε τις πράξεις του Δημήτρη Δονσκού, του Άλεξάντρ Νιέβσκυ, του Ίβάν Γκρόζνυ, του Πέτρου Ι, του Σουβόροβ και άλλων. Γιατί; Γιατί οι πρώτοι έκδηλώνονταν ενάντια στο κράτος, ενώ οι δεύτεροι άντίθετα άγωνιζόντουσαν για τη στερέωση και το μεγαλῶμα του κράτους. Οι πρώτοι γκρέμιζαν ενώ οι δεύτεροι έχτιζαν». Για την έξεγερση του Πουγκασώβ, το ίδιο άρθρο γράφει: «Η νίκη του ήταν ικανή να έκθέσει σε κίνδυνο την πολιτική ισχύ της Ρωσίας, θα μπορούσε να την έξαιρέσει απ' την ομάδα των παγκόσμιων δυνάμεων, έξ αιτίας της έλλειψης ενός ίκανού και όριμου διάδοχου του κράτους των Ρομανώβ. Σε περίπτωση νίκης του Πουγκασώβ, ή Ρωσία θα βούλιαζε στο τέλμα μιας αίματηρης άγριότητας».

Το πρόβλημα των ιστορικών μας συνίσταται στο να ύποβάλλουν σε βομβαρδισμό, παρόμοιες νοτοπρίες για τη ρωσική ιστορία, που δέν έχουν τίποτε το κοινό με το μαρξισμό, να διαφυλάξουν στο μέλλον την καθαρότητα των λενινιστικών άπόψεων, για το ρωσικό ιστορικό προτσές.

Η ιστορία των λαών της ΕΣΣΔ, άποτελεί ένιαίο όργανικό προτσές. Η ιστορία ενός ξεχωριστού λαού, μπορεί να έξεξεργασθεί όσώτα και να γίνει άντιληπτή, μόνο όταν συσχετισθεί με την ιστορία των άλλων λαών κα στη πρώτη γραμμή με την ιστορία του Ρωσικού λαού.

Τά τελευταία χρόνια, έχει γίνει άρκετή δουλειά, στον τομέα της έξεξεργασίας της ιστορίας των λαών της ΕΣΣΔ. Γράφηκαν και έκδόθηκαν οι πρώτοι τόμοι, της «Ιστορίας της Ούκρανίας», της «Ιστορίας της Άρμενίας», της «Ιστορίας των Τατάρων», της «Ιστορίας των Γεωργιανών», της «Ιστορίας της Σ.Σ.Δ. των Καζάχων». Έτοιμάζεται για έκτύπωση ή «Ιστορία του Ούζμπεκιστάν», ή «Ιστορία του Άρζμπαϊτζάν» κ. ά. Η σοβιετική ιστορική έπιστήμη άνάπτυξε τη μελέτη της ιστορίας.

Όμως πρέπει να σημειώσουμε, έπίσης, και τά σοβαρά λάθη και έλλειψεις, στον τομέα της δημιουργίας της ιστορίας, των ξεχωριστών λαών της Σοβιετικής Ένωσης. Βασική έλλειψη των έργων που άφιερώνονται στην ιστορία των ξεχωριστών λαών της ΕΣΣΔ, άποτελεί το τεχνητό ξεχώρισμα ενός λαού, απ' το γενικό ιστορικό προτσές των λαών της ΕΣΣΔ. Τέτοια λάθη, στην «Ιστορία της Σ.Σ.Δ. των Καζάχων», στην «Ιστορία της Ιακουτίας» έχουν κιάλας σημειωθεί απ' τον τύπο μας' τέτοια λάθη είναι στις έτοιμαζόμενες για έκτύπωση «Σημειώσεις για την ιστορία της Βασκρίας», στο βιβλίο για την ιστορία των Τατάρων. Στα έργα για την ιστορία των ξεχωριστών λαών της ΕΣΣΔ, κατά την όλόπλευρη και ιστορικά σωστή έκθεση του όλικού, είναι άπαραίτητο να ξεκαθαρί-

ζει, κανείς, τί ήταν εκείνο, που ένωνε τους λαούς της πολυεθνικής Ρωσίας, στην πάλη τους ενάντια στους έξωτερικούς και έξωτερικούς έχθρους (στους ένένους καταχτητές και στον τσαρισμό, στους τοιφλικάδες, στους μπεύδες και στους μανάπ). Συχνά οι ιστορικοί μας περιγράφανε μόνο εκείνο, που χώριζε τους λαούς. Η έχθρα άνάμεσα στα Έθνη, που τεχνητά άνάπτυσσε ο τσαρισμός, έπαίξε βέβαια άρκετά σημαντικό ρόλο. Όμως ή ιστορία των λαών της Ρωσίας, είναι ιστορία της ύπερ ν ι κ η σ η ς αυτής της έχθρας και της βαθμιαίας αποπείρωσής τους γύρω απ' τον ρωσικό λαό.

Οι ιστορικοί δέν έξεξεργάζονται άρκετά την έξωτερική ιστορία των ξεχωριστών λαών της ΕΣΣΔ. Τελικά, ή ταξική πάλη στο έξωτερικό του λαού σβύνει ενώ μερικοί φεουδάρχες και δοῦκες μεταβάλλονται σε λαϊκούς ήρωες. Για παράδειγμα θα μπορούσε κανείς να έπικαλεσθεί, το δημοσιευμένο στο Καζάν έπος «Ίντεγκέι». Στο τέλος του 1940 στο ταταρικό περιοδικό «Τό Σοβιέτ της Έντεμπάτ», είχε δημοσιευθεί μία παραλλαγή προσαρμῶν της του έπους «Ίντεγκέι», προετοιμασμένη για τον τύπο, από τον τάταρο συγγραφέα Ν. Ίσανμέτ. Ο ήρωας του έπους Ίντεγκέι, άρχισε να έκλαίκεται σαν ήρωας του Ταταρικού λαού.

Ο Ίντεγκέι, είναι ένας από τους μεγάλους φεουδάρχες της Χρυσής Όρδης, διακεκριμένος στρατιωτικός διοικητής της, μεγιστάνας και φύλακας των χάνηδων Ταχτάις και Ταμερλάνου και συνέχεια, έμίση της Χρυσής Όρδης: Έκανε έπιδρομές πάνω στις ρωσικές πόλεις και χωριά και τις έέρημωνε. Είναι γνωστό ότι το 1408 ο Ίντεγκέι, ήταν έπικεφαλής των ταταρομογγόλων, στην έκστρατεία — πογκρόμ, ενάντια στη Μόσχα, έκαψε το Νίζνυ - Νόβ- Σεργιόβωβ, μία σειρά από πόλεις κοντά στη Μόσχα, πήρε απ' τους Μοσχοβίτες έστη Μόσχα, γκρέμισε στο γυρισμό το Ριάζαν και πήρε δοῦλους, χιλιάδες ράσων.

Σύμφωνα προς τις πηγές της Άνατολής, ο Ίντεγκέι «καθιέρωσε τέτοια έθιμα και μεγάλους νόμους, και οι άνθρωποι βρέθηκαν σε κατάπηση». Όντας τυπικός φεουδάρχης και στηριζόμενος πάνω στους δικούς τους κύκαους (οῦλους), αυτός άγωνιζονταν με τη σειρά, ενάντια σ' όλους τους χάνηδες, για την κατάκτηση της έξουσίας. Μή όντας ο ίδιος εύγενής (τοιγκιζίντ), δέν μπορούσε να άξιώσει τον τίτλο του χάνη, όμως μέσα στην Όρδη είχε την ίδια θέση που είχε πριν απ' αυτόν ο διοικητής (τεμνίκ) της Κριμαίας, Μαμάι και οῦσιαστικά καθόλου δέν ξεχώριζε απ' αυτόν. Ο Ίντεγκέι, όπως ο Μαμάι και ο Ταχτάις, έπιδίωκε ν' άνορθώσει τη παλιά ισχύ της Χρυσής Όρδης, κάνοντας έπιδρομές πάνω στη ρωσική γή, άν και με τους φεουδάρχη πολέμους του, συντελούσε στη παρέρρα άποσύνθεση του Χρυσού Όρδικού κράτους. Στην οῦσία έτσι τον παριστάνει

το έπος. Τά ιδανικά που απ' το έπος άποδίδονται στον Ίντεγκέι, είναι ιδανικά περιπλανόμενου — φεουδάρχη: «Όταν για τον Χάνη θα διατηρώ φίλια, βγαίνοντας (σ. μ. για έπιδρομές) θα γκρεμίσω τις πολιτείες, φέρνοντας απ' τά θησαυροφυλάκια τους θησαυρούς, θα ίκανοποιώ τον χάνη μου», — λέει αυτός στον ταχτάι. Η περιφρόνηση προς τους «μαῦρους» άνθρωπους, έκφράζεται στα λόγια που βγαίνουν απ' το στόμα του Ίντεγκέι όταν άπευθύνεται στον Ζανμπάι: «Ο πατέρας σου μαῦρος άνθρωπος ήταν, ήταν δοῦλος εκείνου που έδινε πλοῦτο' ή μητέρα σου μαῦρος άνθρωπος ήταν, ήταν δοῦλα εκείνου, που έδινε τροφή». Στο έπος του «Ίντεγκέι» έκφράζονται έθνικιστικές ιδέες, ξένες προς το ταταρικό λαό. Ένας μεγάλος φεουδάρχης της Χρυσής Όρδης, έχθρος του ρωσικού λαού, παριστάνεται σαν έθνικός ήρωας. Ένας τατάρος ιστορικός, έφτασε στο σημείο να ύποστηρίξει, πως «χάρη σ' αυτόν (τον Ίντεγκέι), οι διάφοροι λαοί, που με τη βία ένώθηκαν με τη Χρυσή Όρδη, ξεχώρισαν σε ξεχωριστά έδάφη». Άκόμα και ή δημιουργία του άνεξάρτητου κράτους της Μόσχας, έξετάζεται απ' αυτόν τον συγγραφέα, σαν άποτέλεσμα της δράσης του Ίντεγκέι.

Δέν είναι δύσκολο να πεισθεί κανείς, ότι το έπος «Ο Ίντεγκέι», δέν ήταν λαϊκό μά χάνικο - αῦλικό. Η δίχως κρίση υπερίτιμηση αυτού του έπους, άποτελεί όλοφάνερο σφάλμα.

Οι σοβιετικοί ιστορικοί, είναι ύποχρεωμένοι να διατηρούν σαν κόρη του ματιού τους, τη καθαρότητα της λενινιστικής - σταλινικής διδασκαλίας για το έθνικό ζήτημα, να άγωνίζονται για την έθνική πολιτική του υπολεσθίκου κόμματός μας, για τη σωστή έκθεση της ιστορίας των ξεχωριστών λαών. Ο για την πατρίδα πόλεμος, του σοβιετικού λαού έδειξε, πόσο άδιάσπαστη είναι ή φίλια των λαών της Σοβιετικής Ένωσης και πόσο μεγάλη σημασία είχε αυτή ή σφρηλατημένη με αίμα φίλια των άδελφικών φυλών. Νά, γιατί οι έπιστήμονες μας — ιστορικοί, έθνογράφοι, — λογοτέχνες — πρέπει με τά έργα τους, να συντελέσουν στην άνάπτυξη της φίλας των λαών, που κατοικούν στη Σοβιετική Ένωση, να αναδημιουργούν πάνω σε άλλθινές βάσεις την ιστορία τους.

Πρέπει να πούμε άκόμα, ότι το «Ιστορικό περιοδικό» προσέφερε διπλά απ' αυτά τά ζητήματα, δέν συσείρωσε τριγύρω του τους ιστορικούς, δέν στάθηκε ικανό, να βάλει σωστά, μπροστά τους τά προβλήματα. Η Κ. Ε. του κόμματος, κρίνοντας τη δουλειά του περιοδικού, στην άπόφαση που πάρθηκε σημείωσε: «ότι το «Ιστορικό περιοδικό» δέν λειτουργεί ίκανοποιητικά και δέν άνταποκρίνεται στον προορισμό του. Η συντακτική ύπηρεσία του περιοδικού, δέν καταγίνεται με τά προβλήματα που της έπιφορτίζονται και δέν έξασφαλίζει τη λειτουργία του περιοδικού, πάνω στο πρεπούμενο έπιστημονικό έπίπεδο. Το

περιοδικό δεν έπεξεργάζεται σπουδαιότατα προβλήματα της σοβιετικής ιστορικής έπιστήμης συχνά γεμίζει από άρθρα και ύλικό, που δεν έχουν καμιά σχέση με την ιστορία ή στερούνται ιστορικής σημασίας. Η σύνταξη του «Ιστορικού περιοδικού» συνδέεται πολύ χαλαρά με τα έπιστημονικο-έρευνητικά ιδρύματα και δεν προσελκύει αρκετά για συμμετοχή στο περιοδικό τους πιο ειδικευμένους ιστορικούς. Η Κ. Ε. του κόμματος καθώρισε να αναδιοργανωθεί το «Ιστορικό περιοδικό», σε μηνιαίο έπιστημονικό περιοδικό «Ζητήματα της Ιστορίας» — όργανα του Ινστιτούτου της Ιστορίας της Ακαδημίας των έπιστημών της ΕΣΣΔ — και υποχρέωσε τη συνταχτική υπηρεσία «κατά τρόπο ριζικό να βελτιώσει τη δουλειά του περιοδικού, να σταματήσει τη δημοσίευση άρθρων που δεν έχουν καμιά σχέση με την ιστορική έπιστήμη, να συγκεντρώσει τη προσοχή και τις δυνάμεις των ιστορικών, πάνω στην έπιστημονική έπεξεργασία των ζητημάτων της Ιστορίας της ΕΣΣΔ και της γενικής Ιστορίας. Το περιοδικό όφειλε να καταχωρεί συστηματικά τις επικρίσεις και τις απηχτήσεις, για τα ιστορικά έργα, που δημοσιεύονται στην ΕΣΣΔ και στο έξωτερικό, και να έχει γιαυτό το σκοπό, ένα καλά οργανωμένο τμήμα κριτικής και βιβλιογραφίας».

Ιδιαίτερα πρέπει να μιλήσει κανείς, για την ανάγκη να δυναμώσει μ' όλα τα μέσα η έπιστημονική εργασία στον τομέα της Ιστορίας του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπολσεβίκων). Μιά απ' τις μεγαλύτερες έλλειψεις της τωρινής διδασκαλίας του κόμματος, αποτελεί το ότι αυτοί που τη διδάσκουν, συχνά αποσπούν την ιστορία του κόμματος απ' το γενικό ιστορικό προτσές της εξέλιξης της Ρωσίας. Κι όμως η ιστορία του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπολσεβίκων), αποτελεί κομμάτι της ιστορικής έπιστήμης και γενικά της Ιστορίας, και δεν είναι δυνατό να τη διδάσκει κανείς και να την έπεξεργάζεται έπιστημονικά, δίχως να στηρίζεται πάνω σε γενικό-ιστορικά θεμέλια.

Πολύ σπουδαίο πρόβλημα των ιστορικών του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπολσεβίκων), αποτελεί η έκτελεση της απόφασης της Κ.Ε. του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπολσεβίκων), για τη κομματική προπαγάνδα, στην όποια οι ιστορικοί είχαν κληθεί να δημιουργήσουν μονογραφίες, να γράψουν μελέτη για ξεχωριστές περιόδους της Ιστορίας του κόμματος. Είναι απαραίτητο, να γραφούν έργα, αφιερωμένα στη δράση του κόμματός μας κατά τις παραμονές του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου και στη περίοδο του Μεγάλου για την πατρίδα πόλεμου.

Πρέπει από δω και πέρα να βελτιωθεί σοβαρά η διδασκαλία του μαρξισμού-λενινισμού, στα άνωτάτα μορφωτικά ιδρύματα.

Εδώ και λίγο καιρό η Κεντρική Έπιτροπή του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπολσεβίκων) πήρε απόφαση για τις έλλειψεις στην όργανωση της διδασκαλίας του μαρξισμού-λενινισμού στο Κρατικό πανεπιστήμιο του Σαράτωφ. Στην απόφαση αυτή αναφέρονταν τα ακόλουθα: «Η Κ. Ε. του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπ) παίρνει υπό σημείωση, ότι η διδασκαλία των βάσεων του μαρξισμού-λενινισμού στο Κρατικό Πανεπιστήμιο του Σαράτωφ, δεν έχει καθόλου οργανωθεί ικανοποιητικά. Οι διαλέξεις και τα φροντιστηριακά μαθήματα, για τις βάσεις του μαρξισμού-λενινισμού, διεξάγονται πάνω σε χαμηλό θεωρητικό επίπεδο. Στις διαλέξεις και στα φροντιστηριακά μαθήματα, δεν ξεκαθαρίζεται επαρκώς η ριζική αντίθεση της αστικής και της προλεταριακής κοσμοθεωρίας, δεν ξεκαθαρίζεται αρκετά έντονα η ύπεροχη του σοβιετικού σοσιαλιστικού καθεστώτος πάνω στο καθεστώς του καπιταλισμού. Σπουδαιότερες θέσεις της μαρξιστικής-λενινιστικής θεωρίας, εκτίθενται χωρίς τα προεπόμενα στηρίγματα και αποδείξεις, ξερά και δίχως ενδιαφέρον. Στη διδασκαλία του μαρξισμού-λενινισμού, παρουσιάζονται περιπτώσεις να απασχολούνται με τη σοσιαλιστική μελέτη του γράμματος και όχι με το πνεύμα του θέματος. Συχνά οι διαλέξεις γίνονται με μορφή ύπαγορεύσεων και ύπερφορτώνονται με τσιτάτα. Τα φροντιστηριακά μαθήματα γίνονται τυπικά — με την μορφή έρωτήσεων και απαντήσεων, και καταλήγουν σε τυπική πληροφορία των φοιτητών».

Στην απόφαση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπ), σημειώνονταν ακόμα, ότι «ένα μέρος των διδασκόντων τις βάσεις του μαρξισμού-λενινισμού στο Πανεπιστήμιο, δεν έχει την ειδικότητα που είναι απαραίτητη για τη διδασκαλία στα άνωτάτα πνευματικά ιδρύματα. Η έδρα του μαρξισμού-λενινισμού, σαν έπιστημονική κολεκτίβα, δεν λειτουργεί, δεν κατευθύνει το περιεχόμενο των διαλέξεων και των φροντιστηριακών μαθημάτων. Ο έλεγχος της ποιότητας των παραδόσεων, από μέρος της έδρας, είναι οργανωμένος άσχημα. Δεν γίνεται έπιστημονική εργασία στην έδρα, πολλοί διδάσκοντες δεν προσπαθούν να ξεσηκώσουν το θεωρητικό τους επίπεδο. Στα τελευταία 4 χρόνια ούτε ένας απ' τους διδάσκοντες τον μαρξισμό-λενινισμό στο πανεπιστήμιο, δεν υποστήριξε ούτε μία διατριβή».

Η Κ.Ε. του ΚΚΣΕ (μπ), υποχρέωσε «την έπιτροπή για τις υποθέσεις των άνωτάτων σχολών, το Λαϊκό έπιτροπάτο παιδείας της Ρ.Σ.Φ.Σ.Δ. και τον πρότανη του πανεπιστημίου του Σαράτωφ, να συμπληρώσουν όλες αυτές τις έλλειψεις των παραδόσεων των βάσεων του μαρξισμού-λενινισμού στο πανεπιστήμιο του Σαράτωφ, να εξασφαλίσουν την παράδοση του μαρξισμού-λενινισμού, πάνω σε ψηλό ιδεολογικό-θεωρητικό επίπεδο και τη βαθειά κατανόηση και άφοσίωση απ' τους φοιτητές, της «Σύντομης διδασκαλίας της Ιστορίας του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπ)» και των έργων του μαρξισμού-λενινισμού, των όποιων η εκμάθηση προβλέπεται απ' το μορφωτικό

σχέδιο των Άνωτάτων μορφωτικών ιδρυμάτων να βελτιωθεί αποφασιστικά η μέθοδος των παραδόσεων του μαρξισμού-λενινισμού τελειώνοντας μιά για πάντα με τον τυπικισμό και τον σχολαστικισμό κατά τις παραδόσεις της μαρξιστικής-λενινιστικής θεωρίας. Είναι απαραίτητο, οι διαλέξεις να δίνουν μιά αναπτυγμένη έκθεση των βασικών ιδεών που περιέχονται στη «Σύντομη διδασκαλία της Ιστορίας του ΚΚΣΕ (μπ)» και στα έργα των κλασικών του μαρξισμού-λενινισμού. Η παράδοση της μαρξιστικο-λενινιστικής θεωρίας, πρέπει να γίνεται με την χρησιμοποίηση καλοδιαλεγμένου ύλικου απ' την ιστορία των διεθνών σχέσεων, της οικονομικής ζωής» είναι απαραίτητο, οι θέσεις της μαρξιστικο-λενινιστικής θεωρίας, ή όρθότητα και η δύναμή τους, να άποσαφηνίζονται με πλούσιο ύλικό απ' τη πραγματικότητα.

III

Το νικηφόρο τέλος του για την πατρίδα πολέμου του σοβιετικού λαού ενάντια στη χιτλερική Γερμανία, σπρώχνουν στην πρώτη γραμμή τα ζητήματα της οικονομικής μας όργανωσης. Ο σοβιετικός λαός καταπιάσθηκε με όλη του την ένεργητικότητα, με την άνόρθωση της οικονομίας στις άπελευθερωμένες περιφέρειες, με την θεραπεία των πληγών που άνοιξε στη χώρα ο πόλεμος, με το παραπέρα δυνάμωμα της στρατιωτικο-οικονομικής ισχύς της πατρίδας μας. Σε σχέση μ' αυτό, μπροστά στην έπιστημονική έπιστήμη μας όρθώνονται σοβαρά προβλήματα.

Η περιορισμένη έπεξεργασία απ' τους οικονομολόγους μας, των θεωρητικών ζητημάτων, δημιουργεί εύνοϊκές συνθήκες για να γεννιούνται και να διαδίδονται, ένα βλαβερό μπερδεμα και άμεσες διαστρεβλώσεις, πάνω σε μερικά σπουδαία ζητήματα της οικονομικής έπιστήμης.

Ένδεικτικό απ' αυτή την άποψη είναι ένα περιεκτικό χειρόγραφο κάποιου Σαζόνωφ, «Εισαγωγή στην θεωρία της οικονομικής πολιτικής της ΕΣΣΔ» που παρουσιάσθηκε απ' αυτόν το 1943 στο Ινστιτούτο των οικονομικών, σαν θέμα για ύποστήριξη διδακτορικής διατριβής. Κεντρική σκέψη του συγγραφέα άποτελεί η ύποστήριξη της άποψης ότι η λειτουργία του Νόμου της Άξίας στην ΕΣΣΔ δεν διαφέρει κατά τίποτε απ' τη λειτουργία αυτού του νόμου στις άσυνθηκες του καπιταλισμού. Ο συγγραφέας δεν βλέπει τις διαφορές άνάμεσα στις σοσιαλιστικές και καπιταλιστικές έπιχειρήσεις.

Απ' τις θέσεις αυτές, ο Σαζόνωφ εξέταζε τη πολιτική των τιμών, το έξωτερικό έμπόριο κ.τ.λ. Ο Σαζόνωφ υπεραμύνεται του έμπορίου πάνω στις βάσεις του έλευθέρου παιχνιδιού των τιμών της άγοράς κλπ.

Σπουδαιότατο πρόβλημα των οικονομολόγων μας άποτελεί η εκμάθηση και η γενίκευση της πείρας της σοβιετικής πολε-

μικής οικονομίας, της ουσίας της, της δύναμης και της ζωτικότητας της, της νομοτέλειας της εξέλιξής της. Τα ζητήματα της πολεμικής οικονομίας, έπεξεργάζονταν έντελως άνεπαρκώς, στην οικονομική μας λογοτεχνία γενικά. Σε όρισμένα σημεία, είναι έντελως άνεπαρκής η εκμάθηση της πείρας του πρώτου παγκόσμιου και του έμφύλιου πολέμου. Ιδιαίτερη σημασία έχει η έρευνα της σοβιετικής οικονομίας του 1941-1945, έπειδή σ' αυτή τη περίοδο, στο μεγαλύτερο απ' όλους τους πολέμους που γνώρισε ποτέ η ιστορία, μιά απ' τις κυριότερες νικήτριες — χώρες ήταν η χώρα των Σοβιετών — χώρα της σοσιαλιστικής οικονομίας. Το να δώσει κανείς την άνάλυση αυτής της νέας, πολεμικής οικονομίας, το ν' άποκαλύψει τις πηγές της δύναμής της, το να υποδείξει κανείς τη πορεία της εξέλιξής της και το ρόλο της στη συντριβή του έχθρου, το να πάρη ύπόψη του τη πείρα της για την έπιτάχυνση των ρυθμών της άνάπτυξης της λαϊκής οικονομίας κατά τη περίοδο της ειρηνικής εξέλιξής, — είναι ένα μεγαλειώδες έπιστημονικό πρόβλημα.

Σπουδαίο πρόβλημα των οικονομολόγων μας άποτελεί, η εκμάθηση και η άποκάλυψη των πλεονεκτημάτων του σοσιαλιστικού συστήματος οικονομίας. Ο πόλεμος ξεσκέπασε έξαιρετικά όλοφάνερα και ξεκάθαρα, την ύπεροχη της σοσιαλιστικής όργανωσης στην παραγωγή και στην εργασία, της σοσιαλιστικής κοινωνικής ιδιοκτησίας. Όχι μόνο οι σοβιετικοί άνθρωποι μα και οι κάτοικοι των έξω απ' τα όρια μας χωρών, είχαν τη δυνατότητα να ιδούν την άναμφισβήτητη ύπεροχη του δικού μας οικονομικού συστήματος. Μπροστά στους σοβιετικούς οικονομολόγους όρθώνεται ένα έπιβλητικό πρόβλημα: πάνω στη βάση της έπιμελημένης εκμάθησης των γεγονότων, να άποκαλύψουν την ύπεροχη μας, ν' άναλύσουν το μηχανισμό της λειτουργίας της, για να έξοπλίσουν τα στελέχη μας να έκμεταλλεύονται αυτή την ύπεροχη ως το τέλος. Οι άστοι οικονομολόγοι της περιόδου της έμβρυοποίησης και της άνάπτυξης του καπιταλισμού, κουράσθηκαν άρκετά, για να άποδείξουν την ύπεροχη του καπιταλισμού πάνω στη φεουδαρχία. Οι δικοί μας οικονομολόγοι, έχουν άμέτρητα περισσότερες βάσεις, για να άποδείξουν την τεράστια ύπεροχη του σοβιετικού μας συστήματος, σε σύγκριση με το καπιταλιστικό. Αυτό είναι ένα μεγαλειώδες και έπιβλητικό πρόβλημα!

Το τέλειώμα του πολέμου της Σοβιετικής Ένωσης ενάντια στη φασιστική Γερμανία υποχρεώνει τους έπιστήμονές μας να άσχοληθούν με τη μελέτη του προτσές για το πέραςμα της οικονομίας μας στο δρόμο της ειρηνικής εξέλιξης, όπως ακόμα και των πρακτικών ζητημάτων της άνόρθωσης της οικονομίας και της άνάπτυξης των ξεχωριστών της κλάδων κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Ο πόλεμος διάκωψε κατά ένα σημαντικό μέρος το τεράστιο

έκεينو έργο πού δημιουργούσε ό σοβιετικός λαός κάτω απ' τή καθοδήγηση του μπολσεβίκικου κόμματος γιά τή πραγματοποίηση της Ιστορικής αποστολής, πού τήν καθόρισε τό ΧVΙΙΙ συνέδριο του κόμματος — νά φθάσει και νά ξεπεράσει τις καπιταλιστικές χώρες από οικονομική άποψη. Τώρα πού στην Εύρώπη ό πόλεμος τέλειωσε, μπροστά στο σοβιετικό λαό άρθώνεται ξανά τό πρόβλημα της σύντομης παραπέρα ανάπτυξης της σοσιαλιστικής οικονομίας της ΕΣΣΔ, — της βιομηχανίας, των μεταφορών της άγροτικής οικονομίας.

Σπουδαιότατη προϋπόθεση γιά τήν πετυχημένη λύση αυτών των προβλημάτων, άποτελεί ή ανάπτυξη των θεωρητικών έρευνών, στον τομέα της πολιτικής οικονομίας και ιδιαίτερα της πολιτικής οικονομίας του σοσιαλισμού. Κι' όμως σ' αυτόν άκριβώς τον τομέα οι οικονομολόγοι μας δέν έχουν κάνει ακόμα αρκετά. Οι ύποδειξεις πού έκανε ό σύντροφος Στάλιν τον Γενάρη του 1941, πάνω στο ζήτημα της έπεξεργασίας της οικονομικής θεωρίας, στην πραγματικότητα ακόμα ως τώρα δέν έφαρμόθηκαν στις έρευνητικές εργασίες. Τέτοια σπουδαιότατα θεωρητικά προβλήματα της σοσιαλιστικής οικονομίας, όπως ό οικονομικός ρόλος του σοβιετικού κράτους, ή σοσιαλιστική σχεδιοποίηση, ή λειτουργία του Νόμου της Αξίας στην ΕΣΣΔ με διαφορετική μορφή, ή σοσιαλιστική άρχή της κατανομής (σ. μ. των άγαθών) ανάλογα με τήν εργασία, τό πρόβλημα της σοσιαλιστικής αναπαραγωγής, τό σοβιετικό νόμισμα και ή πίστωση και άλλα, περιμένουν ακόμα τήν έπεξεργασία τους.

Η περιορισμένη έπεξεργασία αυτών των ζητημάτων, δυσκολεύουν σοβαρά τήν έρευνα σπουδαιότατων ζητημάτων της συγκεκριμένης οικονομίας, τήν διδασκαλική εργασία στα Άνωτ. Μορφωτικά Ιδρύματα και δημιουργεί τή βάση γιά νά γεννιούνται και ως ένα όρισμένο σημείο νά διασπείρονται άνυπόστατες και μερικές φορές βλαβερές «θεωρίες», σχετικά με τους μελλοντικούς δρόμους πού θ' ακολουθήσει, ή οικονομική εξέλιξη του κράτους μας.

Ο πόλεμος έφερε σοβαρότατους κλονισμούς στον καπιταλιστικό κόσμο.

Υποχρέωση των οικονομολόγων μας είναι νά μελετήσουν τά βασικά έκείνα πρότεσά και κλονισμούς, πού έγιναν στον καιρό του πολέμου και εξακολουθούν νά γίνονται και τώρα στην οικονομία των καπιταλιστικών χωρών. Μελέτη της πολεμικής οικονομίας των καπιταλιστικών χωρών και των μορφών του στρατο-κρατικού μονοπωλικού καπιταλισμού, τό πρόβλημα του περάσματος των καπιταλιστικών χωρών στο δρόμο της ειρηνικής οικονομίας, τά οικονομικά προβλήματα των χωρών πού άπελευθερώθηκαν απ' τή χιτλερική κατοχή, οι μεταπολεμικές οικονομικές σχέσεις της ΕΣΣΔ, με τις χώρες του έξωτερικού — νά, ένας αρκετά λειψός

κατάλογος ζητημάτων, πού απαιτούν απ' τους σοβιετικούς οικονομολόγους μας, τήν άμεση και βαθειά έπεξεργασία.

IV

Η πορεία του Μεγάλου γιά τήν πατρίδα πολέμου, διαδήλωσε πέρα γιά πέρα, τή νίκη της σοβιετικής μας ιδεολογίας, της ιδεολογίας του μαρξισμού-λενινισμού, πάνω στην αντιδραστική ιδεολογία του φασισμού. Στα χρόνια αυτά ξεσκεπάστηκαν οι αυτοδίδακτοι φασίστες «θεωρητικοί», της ύπεροχής της ράτσας, των φασιστικών παραποιήσεων και των άμοιβαίων έθνικών σχέσεων χτυπήθηκε κατακέφαλα ή ρατσιστική μισανθρωπική ιδεολογία.

Σοβαρό φρένο στην έπεξεργασία της φιλοσοφικής επιστήμης μας, άποτελέσαν οι μεγάλες έλλειψεις πού άποκαλύφθηκαν πριν ένα χρόνο, σε μία γνωστή άπόφαση της Κεντρικής έπιτροπής του κόμματος «Γιά τις έλλειψεις της έπιστημονικής εργασίας στον τομέα της φιλοσοφίας». Στην άπόφαση αυτή ή Κεντρική έπιτροπή ύπόβαλε σε άσπληρη κριτική, τά λάθη πού παρουσιάστηκαν στον ΙΙΙ Τόμο της «Ιστορίας της φιλοσοφίας». Η ούσια των λαθών αυτών βρίσκονταν στο ότι στον ΙΙΙ Τόμο δέν είχε γίνει σωστή έκτίμηση στην Ιστορία της γερμανικής φιλοσοφίας, και ιδιαίτερα στην φιλοσοφία του Κάντ, του Φίχτ, του Έγκελου. Στην άπόφαση της Κ.Ε. του Κ.Κ.Σ.Ε. (μπ) σημειώνονταν: «Στον ΙΙΙ Τόμο ή φιλοσοφία του Κάντ, του Φίχτ, του Έγκελου, παρουσιάζεται μάλλον σάν προοδευτική, πού γιά τό λόγο αυτό τό συντηρητικό τους φιλοσοφικό σύστημα, έπισκιαζεται. Οι κλασικοί του μαρξισμού-λενινισμού, κριτικάρισαν τσουχερά τις αντιδραστικές πολιτικές νοοτροπίες των γερμανών φιλοσόφων και υπογράμμισαν τήν επικράτηση στη κοσμοθεωρία τους της αντιδραστικής πλευράς... Στον ΙΙΙ τόμο της «Ιστορίας της φιλοσοφίας», δέν έχουν ληφθεί ύπόψη οι ύποδείξεις αυτές του Μάρξ και Έγκελς, δέν έχουν ύποβληθεί σε κριτική, τέτοιες αντιδραστικές κοινωνικό-πολιτικές ιδέες της γερμανικής φιλοσοφίας όπως ή έξύμνηση του πρωσικού μοναρχικού κράτους, ή έξύψωση των γερμανών, σάν «διαλεχτού» λαού, ή περιφρονητική συμπεριφορά προς τους σλαβικούς λαούς, ή άπολογία του πολέμου, ή δικαιολόγηση της άποικιακής άρπαχτικής πολιτικής κ.ά. Κατά τον ίδιο τρόπο, εξαλείφεται τό γεγονός ότι οι ιδεολόγοι της γερμανικής Ιμπεριαλιστικής μπορζουαζίας, χρησιμοποιούν τις αντιδραστικές πλευρές της φιλοσοφίας του Κάντ, του Φίχτ, και του Έγκελου».

Είναι γνωστό ότι οι κλασικοί του μαρξισμού-λενινισμού, διακρίνουν στη φιλοσοφία του Έγκελου δύο πλευρές: τή διαλεκτική του μέθοδο, πού διατηρεί στο έσωτερικό της τον «όρθολογιστικό πυρήνα» — διδασκαλία γιά τήν εξέλιξη — και τό δογματικό ιδεαλιστικό σύστημα του Χέγκελ,

πού απαιτεί τό σταμάτημα της εξέλιξης και πού βρίσκεται σε όξεία αντίθεση με τή διαλεκτική μέθοδο.

Κι' όμως στον ΙΙΙ τόμο της «Ιστορίας της φιλοσοφίας, παραβλέπονταν ή αντίθεση ανάμεσα στην προοδευτική πλευρά της φιλοσοφίας του Έγκελου — της διαλεκτικής μεθόδου του — και της συντηρητικής πλευράς — του δογματικού συστήματός του.

Είναι επίσης γνωστό, πώς ό Μάρξ και ό Έγκελς, άπόρριψαν τό αντιδραστικό σύστημα της φιλοσοφίας του Έγκελου, όμως χρησιμοποιήσαν κάθε τί τό προοδευτικό πού περιέχονταν στη διαλεκτική του μέθοδο. Στη περίπτωση αυτή δέν ήταν δυνατό, ό Μάρξ και ό Έγκελς νά χρησιμοποιήσουν άπλά τή διαλεκτική του Έγκελου, γιατί ή διαλεκτική του συνδεότανε άρρηκτα με τό ιδεαλιστικό φιλοσοφικό σύστημα του. Ο Μάρξ και ό Έγκελς, έπεξεργάστηκαν ριζικά τή μέθοδο του Έγκελου, τήν στήριξαν στα πόδια της από κεί πού στηρίζονταν στο κεφάλι, πράμα, πού είχε σάν άποτέλεσμα, ή ιδεαλιστική διαλεκτική του Έγκελου νά παραχωρήσει τή θέση της στην ύλιστική διαλεκτική του Μάρξ και Έγκελς.

Η Κεντρική Έπιτροπή του Κόμματος, ύπόβαλε επίσης σε σοβαρή κριτική τή προηγούμενη εργασία του Ινστιτούτου της φιλοσοφίας της Ακαδημίας των Έπιστημών της ΕΣΣΔ. Στην άπόφαση έγραφε: «Τό Ινστιτούτο της φιλοσοφίας της Ακαδημίας των Έπιστημών της ΕΣΣΔ, δέν ρίχνει φως στα έπίκαιρα ζητήματα της μαρξιστικής-λενινιστικής φιλοσοφίας, δέν έπεξεργάζεται τή φιλοσοφική κληρονομία του Β. Ι. Λένιν, δέν έδημιούργησε έργα πού νά ξεσκεπάσουν τή ληστρική φασιστική ιδεολογία, δέν προετοίμασε διδακτικά συγγράμματα γιά τό διαλεκτικό και ιστορικό ύλισμό, γιά τή λογική, γιά τή ψυχολογία. Τό Ινστιτούτο δέν συσπειρώνει, δέν προωθάει δέν προωθεί τά νέα στελέχη των θεωρητικών, έχει άποσπασθεί απ' τήν έπιστημονική κοινωνία και απ' τά έπιστημονικά ιδρύματα, δέν όργανώνει τήν έξέταση των φιλοσοφικών έργων και μελετών, πάνω στα θεωρητικά ζητήματα».

Μετά απ' αυτή τήν άπόφαση της Κ.Ε. του ΚΚΣΕ (μπ), είχε γίνει όρισμένη εργασία στον τομέα της φιλοσοφίας. Στη διεύθυνση του Ινστιτούτου της Φιλοσοφίας της Ακαδημίας των Έπιστημών, ανέθηκαν καινούργιοι άνθρωποι. Τό Ινστιτούτο άρχισε ν' αναπτύσσει τήν εργασία στον τομέα της φιλοσοφίας. Όμως τά προβλήματα πού καθωρίστηκαν απ' τή Κεντρική Έπιτροπή έδώ κι' ένα χρόνο, διατηρούν τήν ισχύ τους και σήμερα.

Τά προβλήματά μας, είναι, νά πραγματοποιήσουμε πέρα γιά πέρα τις απαιτήσεις της Κεντρικής Έπιτροπής του κόμματος πού αυτή διατύπωσε στους εργαζόμενους πάνω στη φιλοσοφία. Στο μεταξύ όμως, στην έπιστημονική και έκδοτική εργασία πάνω στα ζητήματα της φιλοσοφίας, όπως επίσης και στην εργασία των

διαλέξεων, των παραδόσεων και της προπαγάνδας, εξακολουθούν ως τώρα ακόμα νά υπάρχουν πολύ σοβαρές έλλειψεις.

Συχνά οι έλλειψεις και τά λάθη στις γενικεύσεις στον τομέα της φυσιογνωμίας, εξαγούνται με τό ότι ό ένας ή ό άλλος έπιστήμονας εργαζόμενος στον τομέα της μαρξιστικής φιλοσοφίας, είναι άσέβητος ή άπροετοίμαστος. Έξ άλλου, οι σύντροφοι πού άπασχολούνται με τήν έπιστημονική εργασία στον τομέα της φιλοσοφίας, ξεχωρίζουν πολύ λίγη προσοχή, στα ζητήματα της φυσιογνωμίας. Η φιλοσοφική γενίκευση των τελευταίων κατακτήσεων των φυσικών έπιστημών, άποτελεί τό πρωταρχικό έπιστημονικό πρόβλημα των φιλοσόφων.

Συχνά, τό μπερδεύει πάνω στα στοιχειώδη φιλοσοφικά ζητήματα, παρατηρούνται και στη διδακτική δράση μερικών παιδαγωγών και των διηγητών μας.

Πριν από λίγο καιρό, ένας καθηγητής ενός απ' τά Άνωτ. μορφ. Ιδρύματα της Μόσχας έκανε διάλεξη στο νυχτερινό πανεπιστήμιο του μαρξισμού-λενινισμού, γιά τά βασικά χαρακτηριστικά της μαρξιστικής διαλεκτικής μεθόδου. Η διάλεξη αυτή στο σύνολό της, άποτελεί πέρα γιά πέρα χυδαιοποίηση και σαχλοποίηση του μαρξισμού.

Και γιά παράδειγμα χαρακτηρίζοντας ό διηγητής τήν κίνηση της εξέλιξης στη φύση και στη κοινωνία, δίνει τήν εικόνα αυτής της θέσης με τό παρακάτω παράδειγμα: «Μερικοί σπουδαίοι διευθυντές μας, κάνουν εκθέσεις γιά τήν εργασία τους, και μετά ένα χρόνο βρίσκόμεστε στην άνάγκη νά τις αλλάζουμε, γιατί ό άνθρωπος έμεινε πίσω απ' τή πρόοδο, άποσάσθηκε απ' τή ζωή. Κατά συνέπεια όλα κινούνται, όλα αλλάζουν. Είχε δίκιο ό Έλληνας φιλόσοφος Ηράκλειτος, λέγοντας, ότι δέν μπορεί κανείς νά βάλει τό πόδι του δύο φορές στο ίδιο ποτάμι, γιατί ρέουν πιά καινούρια νερά».

Ακόμα πιο καταπληκτικό παράδειγμα άδιακρισίας και χυδαιοποίησης, έδωσε αυτός ό διηγητής, κάνοντας τό συλλογισμό γιά τό πέραςμα των ποσοτικών μεταβολών σε ποιοτικές. Δήλωσε π.χ.: «Ένας άνθρωπος βρέθηκε τυχαία κάτω από τό τραίνο και έχασε τό πόδι του. Ο άνθρωπος έχασε ποσοτικά, αυτό δέν αποτελεί ριζική μεταβολή, όπως θα ήταν αν αυτός έχανε τό κεφάλι του».

Είναι φυσικό νά ρωτήσει κανείς, δέν έχασε τάχα αυτός ό διηγητής τό κεφάλι του, δηλώνοντας στους φοιτητές, παρόμοια άθλια άνοησία;

Είναι άναμφισβήτητο, ότι σπουδαίο πρόβλημα των σοβιετικών εργαζομένων στον τομέα της φιλοσοφίας, άποτελεί ή παραπέρα μελέτη των προβλημάτων της κοινωνικής νομοτέλειας στη σύγχρονη εποχή. Δέν έχουμε σχεδόν καθόλου ακόμα έπεξεργασθεί τά ζητήματα πού άφορούν τις καινούριες μορφές της κοινωνικής και πολιτικής ζωής, πού ξεπρόβαλαν σε μία σειρά

από χώρες κατά την πορεία του πολέμου και μετά απ' αυτόν, ιδιαίτερα στις χώρες που απελευθερώθηκαν απ' τη χιτλερική τυραννία. Πρέπει να δημιουργήσουμε μαρξιστικο-λενινιστικά έργα, που να φωτίζουν σωστά αυτά τα προβλήματα.

Οι φιλόσοφοι μας δεν καταγίνονται αρκετά με τη θεωρητική γενίκευση της πείρας του σύγχρονου πολέμου, δεν παίρνουν μέρος στην έπεξεργασία της σοβιετικής πολεμικής ιδεολογίας. Η έπεξεργασία αυτών των ζητημάτων είναι σπουδαίο πρόβλημα όχι μόνο για τους στρατιωτικούς συντρόφους, αλλά και για τους επιστήμονες εργαζόμενους, που ασχολούνται με τα ζητήματα της μαρξιστικο-λενινιστικής φιλοσοφίας.

Οι λογοτέχνες και οι διηγητές μας πάνω στα ζητήματα της φιλοσοφίας, καταπιάνονται κυρίως με τη δημοσιευτική δράση. Η εργασία αυτή είναι πολύ σπουδαία και πρέπει με κάθε τρόπο να την συνεχίζει κανείς. Όμως δεν επιτρέπεται να περιορίζεται κανείς μόνο σ' αυτά. Είναι απαραίτητο, στην επιστημονική δουλειά μας και στην εργασία των εδρών της φιλοσοφίας να μπει η έπεξεργασία των προβλημάτων της φιλοσοφικής θεωρίας, πράγμα που αναμφισβήτητα θα εκδηλωθεί, πάνω στο ιδεολογικό επίπεδο της διδασκαλίας της μαρξιστικής-λενινιστικής φιλοσοφίας και της προπαγάνδας της μαρξιστικής-λενινιστικής θεωρίας. Χρειάζεται μια αναπτυγμένη έρευνητική εργασία, βαθειά έπεξεργασία όλων των ζητημάτων, που αφορούν την μαρξιστική-λενινιστική διαλεκτική σαν επιστήμη, τη σημασία της για τη πρακτική δράση του κόμματος των μπολσεβίκων. Πρέπει να συνταχθούν έργα πάνω στον μαρξιστικό φιλοσοφικό όλισμό, που μέσα στο βάθος τους να γενικεύονται φιλοσοφικά οι τελευταίες κατακτήσεις της φυσιογνωσίας. Είναι απαραίτητες σοβαρές εργασίες για τη λογική. Πρέπει να συνταχθεί η μαρξιστική-λενινιστική ιστορία των κοινωνιολογικών διδασκαλιών. Η ιστορία της κοινωνιολογίας έχει σπουδαία φιλοσοφική σημασία για τη κατανόηση της κοινωνικής ζωής στις διάφορες εποχές της εξέλιξής της και στις σύγχρονες συνθήκες.

Οι σοβιετικοί φιλόσοφοι, είναι υποχρεωμένοι να συνεχίζουν την εργασία για τη βασική κριτική των σύγχρονων αντιδραστικών άστικων φιλοσοφικών και κοινωνιολογικών θεωριών. Τα επιστημονικά και διδακτικά στελέχη μας τα τελευταία χρόνια έκαναν πολύ λίγες ανακοινώσεις για τη κατάσταση του φιλοσοφικού και κοινωνιολογικού πνεύματος, του έξωτερικού. Στο μεταξύ, η πάλη ενάντια στην ιδεολογία της άστικής αντίδρασης, πάνω στα πιο επίκαιρα πολιτικά ζητήματα, δεν είναι δυνατή δίχως το ξεσκέπασμα των σύγχρονων αντιδραστικών άστικων φιλοσοφικών και κοινωνιολογικών θεωριών.

Πρέπει να συντάξουμε έρευνητικές μελέτες πάνω σ' όλα τα βασικά προβλήματα του ιστορικού όλισμού. Το μέρος αυτό της

μαρξιστικής-λενινιστικής φιλοσοφικής έπιστήμης είχε ιδιαίτερα πλουτιστεί μέσα στις τελευταίες δεκαετηρίδες απ' το κόμμα μας, με έργα του σύντροφου Στάλιν. Κι όμως στο μεταξύ έχουμε εξαιρετικά λίγους έρευνητές που απασχολούνται με ζητήματα του ιστορικού όλισμού.

Τέλος, πρέπει να συνθέσουμε και μονογραφίες και γενικά έργα, για την ιστορία της ρωσικής φιλοσοφίας, που όπως ξέρουμε, αποτελεί πολυτιμώτατο κομμάτι της παγκόσμιας φιλοσοφίας, ενώ οι κατακτήσεις της ρωσικής φιλοσοφίας στο διάστημα των XVIII, XIX και XX αιώνων, την προώθησαν στη πρώτη γραμμή απ' όλα τα έθνικά ρεύματα της παγκόσμιας φιλοσοφικής σκέψης. Αν εξαιρέσει κανείς τα όνόματα, Μάρξ και Ένγκελς, τότε οι XIX και XX αιώνες δεν έδωσαν όνόματα ισάξια με τον Γκέρτσεν και Μπιελίνσκυ, με τον Τσερνισέβσκι και Ντομπρολύνσκι, με το μεγάλο πρόσωπο του μαρξισμού στη Ρωσία τον Πλεχάνωφ, με τους μεγαλοφυείς επιστήμονες και κορυφαίους της πρωτοπόρας έπιστήμης του XX αιώνα—Λένιν και Στάλιν.

Αυτός είναι ένας πολύ λειψός κατάλογος των ζητημάτων, που πάνω σ' αυτά είναι υποχρεωμένοι σήμερα να εργασθούν, τα στελέχη μας της φιλοσοφίας.

V

Στην ιστορία της κοινωνικής έπιστήμης σπάνια γεννιόντουσαν συνθήκες, όπου μια μεγάλη συλλογή από ιστορικούς, φιλοσόφους, οικονομολόγους, επιστήμονες του δικαίου, ενός μεγάλου κράτους, θα ενώνονταν και θα έμπνέονταν στη δράση της, απ' τον ήγέτη του λαού και τον μεγαλύτερο έπιστήμονα όλκληρης της εποχής. Έμεις βρισκόμαστε κάτω απ' αυτούς τους ευτυχείς σε μέγιστο βαθμό όρους. Έμεις, ζούμε και δημιουργούμε κατά την εποχή του Στάλιν, παρουσιάζομαστε σαν σύγχρονοί του, εργαζόμαστε κάτω απ' την καθοδήγηση του κόμματος που αυτός μαζί με τον Λένιν δημιούργησε και μεγάλωσε, εργαζόμαστε για το λαό τον οποίο αυτός οδηγεί προς τις καινούριες νίκες του σοσιαλισμού.

Δεν μπορεί κανείς να γίνει μορφωμένος μαρξιστής-λενινιστής αν δε μελετήσει βαθειά και δεν χωνέψει όλο εκείνο που δημιουργήθηκε απ' τον Λένιν και τον σύντροφο Στάλιν, στον τομέα της κοινωνικής έπιστήμης. Κάθε θεωρητικός του κόμματος, καθηγητής της κοινωνικής έπιστήμης, διηγητής και προπαγανδιστής πρέπει να ναι πέρα για πέρα εξοπλισμένος με τη γνώση του λενινισμού, στην πιο ανώτερη, πολύπλευρα αναπτυγμένη, λεπτομερειακά θεμελιωμένη βαθμίδα της εξέλιξής του, φτασμένη στα έργα του σύντροφου Στάλιν.

Θα πάρουμε για παράδειγμα τα έργα του σύντροφου Στάλιν στην εποχή του Μεγάλου για την πατρίδα πόλεμου, που μέ-

ρος απ' αυτόν καταχωρήθηκε στο βιβλίο «Για το Μεγάλο για την πατρίδα πόλεμο της Σοβιετικής Ένωσης». Στους λόγους και στα ντοκουμέντα του ήγέτη μας, που δημοσιεύονται σ' αυτό το βιβλίο, γενικεύεται όλη η πορεία της εξέλιξης της πάλης του λαού για το γκρέμισμα του φασισμού, αθροίζεται η ιστορική πείρα της κοινωνικής εξέλιξης των πιο θελωδικών και δύσκολων χρόνων της εποχής μας. Όπως ο Λένιν στον καιρό του έδειχνε στο κόμμα τη ξεκάθαρη γραμμή της συμπεριφοράς, τους δρόμους της επικείμενης πάλης, φωτίζε τους βαθείους νόμους της κοινωνικής εξέλιξης, έτσι στην δική μας εποχή ο σύντροφος Στάλιν, αποκαλύπτει όλη την ιδιομορφία της εξέλιξης της κοινωνίας στη σύγχρονη εποχή και οδηγεί πετυχημένα το κόμμα και το σοβιετικό λαό, πάνω στο δρόμο που υπόδειξε ο Λένιν. Στο βιβλίο του σύντροφου Στάλιν αποκαλύπτονται και θεμελιώνονται, οι δύσκολοι και άλλοι λοσυγκρουόμενοι νόμοι της εξέλιξης της κοινωνικής ζωής, κατά την εποχή του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, παρέχεται ο τρόπος προσαρμογής στο κόμμα μας και σ' όλους τους λαούς της Σοβιετικής Ένωσης στον αγώνα τους για τη λευτεριά, τη τιμή και την ανεξαρτησία της πατρίδας τους. Το βιβλίο αυτό αποτελεί ένα ξεχωριστό υπόδειγμα της δημιουργικής αντίληψης και της παραπέρα εξέλιξης του μαρξισμού-λενινισμού. Το βιβλίο αυτό διδάσκει κάθε πρωτοπόρο άνθρωπο, πώς να εξετάζει σωστά τη πορεία της ιστορικής εξέλιξης στη σύγχρονη εποχή και να καταλαβαίνει τους νόμους της.

Στο βιβλίο αυτό φωτίστηκαν όλοπλευρα, όλα τα βασικά ζητήματα του σημερινού, τελειωμένου νικηφόρου για τη Σοβιετική Ένωση, πολέμου. Φωτίζεται η ήρωική δράση των λαών της Ε.Σ.Σ.Δ. για την εξασφάλιση της νίκης πάνω στους γερο-μαυροφασίστες καταχτητές. Εξετάζονται οι εξωτερικές πολιτικές αμοιβαίες σχέσεις των κρατών, που μετέχουν στον αντιχιτλερικό συνασπισμό όπως επίσης των χωρών του φασιστικού μπλόκ. Φωτίζονται απ' την άποψη των ανωτάτων κατακτήσεων του λενινισμού, οι πηγές και ο χαρακτήρας του σύγχρονου πολέμου, η ανατροπή του συσχετισμού των αγωνιζόμενων δυνάμεων κατά τη διεξαγωγή του πολέμου και οι αιτίες της αναπόφευκτης ήττας του φασισμού.

Πάνω στη βάση της εξαίρετης γνώσης των νόμων της εξέλιξης της κοινωνίας ο σύντροφος Στάλιν, λίγο καιρό μετά την έχθρική επίθεση πάνω στην Ε.Σ.Σ.Δ., αποκάλυψε κιόλας τις προοπτικές, όπως επί- κάλυψε και τους σπουδαιότερους συντελεστές του πολέμου, που παρ' όλες τις δυσκολίες και τις περιπέτειες του αγώνα, έπρεπε να εξασφαλίσουν τον θρίαμβο της δικαίας υπόθεσής μας να σώσουμε τον πολιτισμό της Ευρώπης από τους φασίστες υποδουλωτές. Ανάμεσα σ' άλλα, στα έργα αυτής της εποχής του σύντροφου Στάλιν, έντυ-

πώνεται η τεράστια δημιουργική, συνθετική δράση του κόμματος των μπολσεβίκων, η συσπείρωση και η επιστράτευση απ' αυτό, των λαϊκών μαζών για την από- κρουση του έχθρου, για την εξόντωση του, πράγμα που τόσο λαμπρά πραγματοποιήθηκε απ' τον Κόκκινο Στρατό και απ' τον σοβιετικό λαό. Οι σταλινικές ιδέες, ξεσηκώσαν εκατομμύρια ανθρώπους για την πάλη με τον έχθρο, πολλαπλασίασαν τη πνευματική και υλική τους δύναμη, τους όπλισε με την ακλόνητη πεποίθηση στον θρίαμβο της δικαίας υπόθεσής μας.

Θα πάρουμε για παράδειγμα μερικά ζητήματα που έπεξεργάστηκε ο σύντροφος Στάλιν στα χρόνια του πολέμου και που χρησίμευσαν σαν βάση, για τη δράση του λαού μας και όλκληρης της πολιτικής του σοβιετικού κράτους.

Στην έκθεση, για την 27η επέτειο της Μεγάλης Οχτωβριανής Σοσιαλιστικής Επανάστασης, στις 6 Νοέμβρη 1944, ο σύντροφος Στάλιν αποκάλυψε και εξήγησε, μια απ' τις σπουδαιότερες νομοτέλειες της εξέλιξης της κοινωνίας, μέσα στις τελευταίες δεκαετηρίδες. Ο XX αιώνας, έδωσε απεπλάλληλα παραδείγματα της διατάραξης της ειρήνης από μερικά κράτη ή ομάδες κρατών, που είχαν κοινότητα σκοπών για τη μεταρρύθμιση του κόσμου.

Ο σύντροφος Στάλιν έδειξε, για πρώτη φορά στην κοινωνική έπιστήμη, ότι τα επιθετικά έθνη, σαν έθνη επιτιθέμενα, είναι συνήθως προετοιμασμένα για ένα καινούριο πόλεμο, παρά τα φιλειρηνικά έθνη, γιατί τα τελευταία δεν ενδιαφέρονται για ένα νέο πόλεμο και συνήθως βραδύνουν να προετοιμαστούν για αυτόν. Στον παρόντα πόλεμο, έλεγε ο σύντροφος Στάλιν, τα επιθετικά έθνη είχαν κιόλας έτοιμο το στρατό της εισβολής, τότε όταν τα φιλειρηνικά έθνη δεν είχαν ούτε στρατό κ α λ υ ψ η ς της επιστράτευσης». Είναι εύνοητο πώς ο τέτοιος συσχετισμός των ένοπλων δυνάμεων στην αρχή του πολέμου, δεν μπορούσε να εξηγηθεί με κάτι πλάγιες, δευτερεύουσας σημασίας πλευρές της ζωής ή με τις προσωπικές ιδιότητες των εκπροσώπων μερικών έθνων και λαών. Ο σύντροφος Στάλιν έδειξε, πώς αυτό αποτελεί την «ιστορική νομοτέλεια την οποία να παραβλέπει κανείς θάταν επικίνδυνο».

Δεν υπάρχει ανάγκη να πούμε εδώ, το πόση μεγάλη είναι η σημασία αυτής της καινούριας αποκάλυψης στον τομέα της κοινωνικής έπιστήμης. Η γνώση αυτής της ιστορικής νομοτέλειας, δυνάμει τα φιλειρηνικά έθνη, τα κάνει πιο μακρόβληπα και διορατικά, δίνει στους φιλειρηνικούς λαούς τη δυνατότητα, έγκαιρα να προετοιμαστούν για οποιαδήποτε απρόοπτα, για οποιοσδήποτε απειλητικός των επιθετικών έθνων, να διαταράξουν την ειρήνη. Από άλλη άποψη, η γνώση αυτής της νομοτέλειας, αδυνατεί τα επιθετικά έθνη που ετοιμάζονται να ανήψουν και-

νούργιους πολέμους, δίνει στους φιλειρηνικούς λαούς, να ενώσουν τις προσπάθειές τους, για τη διατήρηση της γενικής ειρήνης ανάμεσα στους λαούς και της οργάνωσης της σταθερής ασφάλειάς.

Αυτή είναι η σπουδαία πρακτική σημασία για τη ζωή των λαών και κρατών μιας απ' τις εξέχουσες θεωρητικές αποκαλύψεις της εποχής μας.

Η αποκαλυφθείσα απ' τον Ιστάλιν ιστορική νομοτέλεια της υπεροχής της επιθετικής δύναμης στην αρχική περίοδο του πολέμου, δεν είναι δυνατό να κατανοηθεί πλήρεια δίχως να ληφθεί υπόψη, μια άλλη, λιγώτερο σημαντική και βαθειά σταλινική αποκάλυψη. Ο λόγος γίνεται για μια απ' τις σπουδαιότερες νομοτέλειες του Μεγάλου για τη πατρίδα πολέμου — για τη μελέτη των παροδικών, προσωρινών — και μόνιμα δρόμων συντελεστών του πολέμου. Ο σύντροφος Στάλιν αποκαλύπτοντας αυτή τη χαρακτηριστική ιδιομορφία του σύγχρονου πολέμου, έδειξε πώς τα επιθετικά έθνη, όντας πάντα καλλίτερα προετοιμασμένα για πόλεμο από τα φιλειρηνικά έθνη, στο πρώτο στάδιο του πολέμου, μετά χάνουν κατά τη διεξαγωγή του πολέμου αυτή την υπεροχή τους, αν στον τομέα των μόνιμα δρόμων συντελεστών: η σταθερότητα των μετόπισθεν, ψηλό ήθικό του στρατού, η ποιότητα και ποσότητα των μεραρχιών, εξοπλισμός του στρατού, οργανωτικές ικανότητες των διοικητικών στελεχών των στρατιών — τα φιλειρηνικά έθνη έχουν την υπεροχή πάνω στα επιθετικά έθνη. Απ' εδώ προκύπτει ένας αναλλοίωτος Νόμος, τον οποίο έβγαλε ο σύντροφος Στάλιν απ' τη πείρα της ιστορίας των πολέμων, που το νόημά του βρίσκεται στο ότι η έκβαση του πολέμου δεν μπορεί να καθορισθεί απ' τη παροδική, προσωρινή υπεροχή του ενός απ' τα αγωνιζόμενα κράτη. Μόνο εκείνα τα κράτη άντεχαν ως το τέλος στις δύο πλευρές δοκιμασίες όλων των υλικών και πνευματικών δυνάμεων του λαού στον πόλεμο, «τα οποία παρουσιάζονταν πιδ δυνατότα απ' τον αντίπαλό τους απ' την άποψη της ανάπτυξης και οργάνωσης της οικονομίας πάνω στην πείρα, στη μαστοριά και στο μαχητικό πνεύμα των στρατευμάτων τους, πάνω στην άνοχη και την ενότητα του λαού, σ' όλη τη διάρκεια του πολέμου. Ένα τέτοιο ακριβώς κράτος είναι το δικό μας Κράτος». (Στάλιν).

Η αποκάλυψη αυτού του Νόμου της εξέλιξης του πολέμου, προβάλλει στην ίδια γραμμή με τις σπουδαιότερες κατακτήσεις της κοινωνικής μαρξιστικής-λενινιστικής επιστήμης. Η αποκάλυψη αυτή όπλισε το λαό μας με τη πίστη στη νίκη της Σοβιετικής Ένωσης, οδήγησε την ενεργητικότητά του στη στερéωση και εξέλιξη εκείνων των συντελεστών του πολέμου, που έδωκαν τη νίκη στην πατρίδα μας.

Αυτή είναι η ανεκτίμητη ζωτική σημασία, αυτής της μεγάλης θεωρητικής αποκάλυψης στην κοινωνική επιστήμη.

Μέσα στα χρόνια της σοβιετικής εξου-

σίας, είχε συσσωρευθεί τεράστιο υλικό, που χαρακτηρίζει τον βαθύ και άρρηκτο δεσμό του κράτους και της κυβέρνησής μας με όλο το λαό. Δεκάδες εκατομμύρια άνθρωποι, εργάτες της σοσιαλιστικής κοινωνίας, πραγματικοί και με απόλυτη εξουσία ρυθμιστές της τύχης τους, αδιάκοπα υποστηρίζουν και δυναμώνουν εκείνη τη βαθειά εμπιστοσύνη ανάμεσα στην κυβέρνηση και το λαό, που ήταν πάντα χαρακτηριστικό για ολόκληρη την ιστορία της σοβιετικής εξουσίας. Σ' αυτό το σημείο είναι πολύ σπουδαίο να έχει κανείς διαρκώς υπόψη του, μια εξαιρετικά χαρακτηριστική ιδιομορφία αυτού του άρρηκτου δεσμού του λαού μας με την κυβέρνησή του.

Η ιστορική πείρα τριών σχεδόν δεκαετιδών εξέλιξης του σοβιετικού κράτους, έδειξε ότι, σε αντίθεση προς τη νομοτέλεια της εξέλιξης όλων των παλαιότερων και σύγχρονων κοινωνιών το εξωτερικό, στις συνθήκες της σοβιετικής κοινωνίας, η εμπιστοσύνη του λαού προς την κυβέρνησή του στις δύσκολες για το κοινωνικόν καθεστώς μέρες δοκιμασίας παραμένει ακλόνητη. Αυτό γινόταν στα χρόνια του εμφύλιου πολέμου, όταν οι εισβολείς και οι λευκοφρουροί κατέλαβαν μεγάλο μέρος της σοβιετικής γης. Με ακόμα μεγαλύτερη δύναμη παρουσιάσθηκε αυτή η ανεξάντλητη εμπιστοσύνη του λαού προς τη σοβιετική κυβέρνηση, στα χρόνια του Μεγάλου για την Πατρίδα πολέμου, όταν πάνω απ' την Πατρίδα μας κρέμονταν κίνδυνος θανάτου. Ο σύντροφος Στάλιν αποκάλυψε ολόπλευρα αυτή τη χαρακτηριστική γραμμή της εξέλιξης της κοινωνικής κοινωνίας.

Αυτός έδειξε ότι το σοσιαλιστικό καθεστώς που είναι γεννημένο απ' την Οχτωβριανή επανάσταση έδωσε στο λαό μας και στο στρατό μας, τη μεγάλη ακατάβλητη δύναμη.

Η ιστορία της κοινωνίας δεν έχει δώσει ακόμα παρόμοια παραδείγματα άσθυστου πατριωτισμού εκατομμυρίων ανθρώπων που δεν λυπούνται να δώσουν τη ζωή τους και το αίμα τους για το αγαθό και την ευτυχία της πατρίδας. Μπορεί ο καθένας να παρατηρήσει στην εξέλιξη των άλλων κρατών πολυάριθμα παραδείγματα του πώς ο λαός της μιας ή της άλλης χώρας στις εξαιρετικά περίπλοκες και δύσκολες μέρες της εξέλιξης της κοινωνίας, παύει να εμπιστεύεται στην πολιτική της κυβέρνησής του. Ο σύντροφος Στάλιν έδειξε ότι ο Σοβιετικός Λαός και πρώτ' απ' όλα ο Ρωσικός λαός σ' όλη την διάρκεια του πολέμου, στις πιο δύσκολες μέρες του: «πίστευε στην ορθότητα της πολιτικής της κυβέρνησής του και δέχθηκε τις θυσίες για να εξασφαλίσει τη συντριβή της Γερμανίας. Και αυτή η εμπιστοσύνη του Ρωσικού λαού στη Σοβιετική Κυβέρνηση, αποτέλεσε την αποφασιστική εκείνη δύναμη που εξασφάλισε την ιστορική νίκη πάνω στον έχθρο της ανθρωπότητας — πάνω

στο φασισμό. Τον ευχαριστώ — έλεγε ο σύντροφος Στάλιν — τον Ρωσικό λαό γι' αυτή την εμπιστοσύνη!».

Δεν υπάρχει αμφιβολία, για το ότι η αποκάλυψη αυτής της σπουδαιότητας πλευράς της εξέλιξης της Σοβιετικής κοινωνίας, των αμοιβαίων σχέσεων του λαού με την κυβέρνηση του, έχει εξαιρετικά μεγάλη σημασία, όπως για την επιστήμη περί του σοβιετικού μας κράτους, περί της σοσιαλιστικής ανοικοδόμησης, περί των νόμων της εξέλιξης της σοβιετικής κοινωνίας, έτσι και για ολόκληρη την πρακτική έσωτερική, εξωτερική και πολεμική πολιτική του κράτους μας. Αυτή η νομοτέλεια που θεμελιώθηκε απ' τον σύντροφο Στάλιν, προσθέτει καινούργιες δυνάμεις στο καθεστώς μας, ο λαός μας, στην πολιτική της κυβέρνησής μας, δυναμώνει την ισχύ της Σοβιετικής Ένωσης, και αντίστροφα εξασθενίζει τα μέτωπα των έχθρων μας.

Αυτή είναι η σημασία για τη ζωή και την εξέλιξη της σοβιετικής κοινωνίας, μιας απ' τις πιο εξέχουσες θεωρητικές γενικότητες των ημερών μας.

Ο σύντροφος Στάλιν έδειξε στα έργα του, ότι η μεγάλη κατάκτηση της κοινωνίας μας — η ενότητα του λαού και της κυβέρνησής του — δεν βασιζεται πάνω σε τίποτε συμπτωματικούς, παροδικούς, προσωρινούς συντελεστές. Βασιζεται πάνω στην ίδια την ουσία, πάνω στον χαρακτήρα των νόμων της ζωής και της εξέλιξης της σοβιετικής κοινωνίας, γιατί το σοβιετικό καθεστώς, όπως το μαρτυρεί ολόκληρη η ιστορία της σοβιετικής εξουσίας, αποτελεί σε σύγκριση μ' όλες τις παλαιότερες και σύγχρονες μορφές οργάνωσης της κοινωνίας, την πιο καλή μορφή οργάνωσης οικονομικής και εκπολιτιστικής ανόδου μιας χώρας σε ειρηνικές συνθήκες και την πιο καλή μορφή επιστράτευσης όλων των δυνάμεων του λαού για την απόκρουση του έχθρου, κατά την πολεμική περίοδο.

Το σοβιετικό καθεστώς κατά τη διάρκεια μιας σύντομης ιστορικής προθεσμίας, αποκάλυψε και ανέπτυξε μέσα στο λαό μας, τις δυνάμεις εκείνες που προώθησαν το σοβιετικό κράτος, την πατρίδα μας μακριά μπροστά, το έκανε μια απ' τις πιο πρωτοπόρες χώρες του κόσμου, και άνοιξε μια λαμπρή προοπτική μιας πρωτόφαντης ως τώρα ανθίσης, όλων των υλικών και πνευματικών δυνάμεων του λαού. Μέσα σ' αυτό βρίσκεται εκείνη η πηγή του ως τώρα ανυπάρχοντος πατριωτισμού, που ξεπρόβαλε με καινούργια δύναμη κατά τον πόλεμο στους σοβιετικούς ανθρώπους, της άρρηκτης εκείνης φιλίας των λαών που εξασφάλισε την πετυχημένη διεξαγωγή του πολέμου.

Με την επεξεργασία αυτού του ζητήματος ο σύντροφος Στάλιν προώθησε τη μαρξιστική-λενινιστική επιστήμη περί της σοβιετικής κοινωνίας, μακριά μπροστά. Η σταλινική διδασκαλία περί της σοβιετικής κοινωνικής οργάνωσης, αποκάλυψε

σ' όλο τον κόσμο, τα πετυχημένα απ' το σοβιετικό λαό ασύγκριτα κοινωνικά και πολιτικά αποτελέσματα. διάψευσε πέρα για πέρα τις αναριθμητές φαντασίες και παραμύθια για την κατάρθεια του σοβιετικού συστήματος, που επινοήθηκαν μέσα σ' ένα τέταρτο του αιώνα από λογής-λογής έχθρους της σοβιετικής εξουσίας. αποκάλυψε την απεριόριστη ισχύ του κοινωνικού καθεστώτος μας που άντλεί τις ζωτικές του δυνάμεις μέσα απ' τον λαό.

Αυτή είναι στην πραγματικότητα η ιστορική σημασία για τη ζωή των λαών, μιας απ' τις μεγάλες θεωρητικές γενικότητες περί της εξέλιξης της σοβιετικής κοινωνίας.

Είναι γνωστό, ότι μέσα στα τελευταία χρόνια, παρουσιάσθηκαν στις διάφορες χώρες πολλοί κάθε λογής σκεπτικιστές, που αρνιόντουσαν τη δυνατότητα της ενότητας των στρατιωτικο-πολιτικών προσπαθειών των δημοκρατικών χωρών, στην πάλη τους ενάντια στον κοινό έχθρο — τον φασισμό. Είχαν βγει σ' όφους αρκετές δεκάδες από μαχητικά ελαφρόμυαλα και κομικά επιχειρήματα, για να αποδειχθεί ότι οι λαοί των δημοκρατικών κρατών γενικά δεν έχουν ελπίδες να πετύχουν την ενότητα των προσπαθειών τους, αν όμως πραγματοποιηθεί τελικά μια τέτοια ενότητα, αυτή θα είναι πολύ λιγόχρονη. Δεν υπάρχει λόγος να πει κανείς από ποιες θολές πηγές άντλούσαν αυτοί οι σκεπτικιστές τα επιχειρήματά τους ενάντια στην ενότητα των Ένωμένων Έθνων. Άν λάβει κανείς πρόσθετα υπόψη του, το ότι κατά τη διάρκεια πολλών ετών πολλά εξωτερικά κράτη, ακολουθούσαν εξωτερική και έσωτερική πολιτική, έχθρική απέναντι στο δικό μας κράτος, και κατά καιρούς κάνανε ακόμα και απόπειρες στρατιωτικής ανάμιξης στις έσωτερικές μας υποθέσεις, τότε θα γίνουν αντιληπτές οι δυσκολίες εκείνες που αντιμετώπιστηκαν απ' τους φιλελεύθερους λαούς κατά την οργάνωση της ενότητας δράσης, ενάντια στον κοινό έχθρο.

Τη μεγαλύτερη υπηρεσία του σύντροφου Στάλιν στην υπόθεση της ενότητας των δημοκρατικών χωρών για την πάλη ενάντια στον κοινό έχθρο, αποτελούσε ότι αυτός εμφάνισε όλους τους θετικούς όρους και τα γενικά συμφέροντα των Ένωμένων Έθνων, που πάνω στη βάση τους θα μπορούσαν να συμπέσουν οι συντονισμένες ενέργειές τους και η αμοιβαία εμπιστοσύνη. Αυτός ακούραστα έχαραξε τη γραμμή για τη δημιουργία της διεθνούς οργάνωσης ασφάλειας, για τη στερéωση της αλληλεγγύης και ενότητας των Ένωμένων Έθνων που έκλεισαν συμμαχία για την εξόντωση του φασισμού. Ο σύντροφος Στάλιν έδειξε, ότι η συμμαχία των φιλελεύθερων λαών έχει ζωτικές βάσεις, στη βάση της βρίσκονται τα διαρκή συμφέροντα των λαών και ότι αυτή (σ. μ. η συμμαχία) μπορεί να είναι στερéρη και καρποφόρα σ' ό,τι αφορά για τα Ένωμένα Έθνη. Η αιτία του βρίσκεται στην προοδευτικότητα των σκοπών που καθορίστηκαν απ' ένω-

θεάτρων — του βόρειου (Βαλτική, περιοχή του Λένινγκραντ και βορειότερα), του Κεντρικού και του Νότιου (Ουκρανία). Στο καθένα απ' αυτά τα θέατρα, η επίθεση έπρεπε να διεξάγεται σε πλάτο μέτωπο και σε διαφορετικές κατευθύνσεις, με την ύποδειξη της κύριας κατεύθυνσης — του στρατηγικού σκοπού. Έτσι προέβαιναν, τρεις στρατηγικοί σκοποί.

Με τη τερματική κλίμακα των σημερινών πολέμων, μπορούν κάποτε να καθορίζονται ταυτόχρονα, περισσότεροι από ένας, στρατηγικοί σκοποί. Ένα είναι το κυριότερο: να πραγματοποιηθεί το αποφασιστικό αποτέλεσμα — η νίκη που θα έχει στρατηγική σημασία. Όμως είναι πέρα για πέρα φανερό, ότι ο καθορισμός των σκοπών συνδέεται με ένα βασικότατο ζήτημα — το συζητημένο των δυνάμεων. Ο αναγκαστικός θυμώτης, σε τί συνίσταται το βασικό νόημα του καθορισμού του στρατηγικού σκοπού — συγκέντρωση των δυνάμεων, ώστε στη γενική μάχη να είναι δυνατόν να κερδηθεί η νίκη.

Όμως είχαν τάχα οι γερμανοί αρκετές δυνάμεις, για να εξασφαλίσουν και τις τρεις στρατηγικές κατευθύνσεις; Ασφαλώς όχι. Ξέρουμε πως οι χιτλερικοί επιτελείοι πάνω σε μία χώρα, πού συμμαχούν ακόμα και μ' ένα άλλο στατιστικό ύπολογισμό, θα μπορούσε να παρατάξει στα πεδία των μαχών, διπλάσιες αριθμητικά δυνάμεις απ' τη Γερμανία. Για τη γερμανική ακριβώς διοίκηση, πού θα είχε αυτό υπ' όψη της, θα ταίριαζε λιγότερο απ' όλα, το να καταστρώνει ακατόρθωτα σχέδια σκορπίζοντας τις δυνάμεις σ' ολόκληρο το άχανές θέατρο, χωρίς να δημιουργήσει το κέντρο βάρους των επιχειρήσεων. Θα μπορούσε να πετύχει μία προσωρινή υπεροχή των δυνάμεων, αλλά η πείρα των αιώνων μάς λέει, πως γιαυτό, χρειάζεται η υπεροχή τους σε μία απ' τις κατευθύνσεις. Μα τί τους ένοιωσε τους παινευμένους χιτλερικούς, για τη πείρα και για τη στρατιωτική επιστήμη; Τα αντικαθιστούσαν οι παραληρηματικές «φαντασίες» ενός έκφυλου, σχιζοφρενούς και πάσχοντος από μανία του μεγαλειώδους.

Πρίν απ' τον πόλεμο, ήταν δυνατό να συναντήσες κανείς σχεδόν σε κάθε άρθρο των γερμανικών στρατιωτικών δημοσιολογιών τα λόγια: «κέντρο βάρους». Και νά, πού κατά την επίθεση, όπου ο Χίτλερ τάρριζε όλα στο χαρτί, δεν παρουσιάστηκε πουθενά το «σβέρπουκτ». Αν κρίνει κανείς απ' τη πραγματική πορεία των επιχειρήσεων, θα ιδεί πως το πιο πιθανό είναι ότι υπήρχε πάντως τέτοιο πλάνο, πού, με ακριβώς αυτή η κατεύθυνση, όπως τώδεξε ο πόλεμος, δεν ήταν, από στρατηγική άποψη, αποφασιστική.

Κι' αν όμως οι γερμανοί θα συγκέντρωναν πολύ περισσότερες δυνάμεις στον κεντρικό τομέα, καλυπόμενοι απ' τα πλεονεκτήματα, αριθμητικά μικρότερα απ' ότι ήταν στη πραγματικότητα, — θα μπορούσε τάχα αυτό να οδηγήσει σε αποφασιστικό, από στρατηγική άποψη, αποτέλεσμα; Όχι, δεν μπορούσε. Γιατί ο Βόρας και ο Νότος, στο δικό μας θέατρο, έχουν τερματική στρατηγική σημασία: τα γερμανικά στρατεύματα εισδύοντας στο κέντρο, θα βρίσκονταν κάτω από απειλή, θα μπορούσαν να πέσουν σε παγίδα. Η εποχή του 1812, όποτε ο Ναπολέωντας μπορούσε να επιτίθεται με τις κύριες δυνάμεις του, πάνω στη Μόσχα, καλύπτοντας με αδύνατα σχετικά αποσπασματα τα πλευρά του, πέρασαν αγύριστα. Μα και ο Ναπολέωντας τότε, δεν πέτυχε αποφασιστικό αποτέλεσμα.

Όπου κι' αν ριχτεί, παντού θα σφηνωθεί. Νά επιτεθεί πάνω σε μία, στρατηγική κατεύθυνση στην Ε.Σ.Σ.Δ., θα είχε μεγάλο βάθος, σε τρεις — θάταν τρέλλα. Όπως και νάκαναν, οι χιτλερικοί είχαν πέσει σε αντίθεση με τις απαιτήσεις της στρατιωτικής επιστήμης, της στρατηγικής. Και αυτό είναι εδωκονόητο: Η Γερμανία δεν είχε τέτοιες δυνάμεις και μέσα, πού να υποπεί ακόμα και να σκεφτεί μωνάχα, για κατάκτηση της μεγάλης της δύναμης σοβιετικής χώρας. Από δω βγαίνει το βασικό μειονέκτημα όλων των στρατηγικών σκοπών της χιτλερικής διοίκησης.

Όμως θάταν πέρα για πέρα παράλογο, αν κανείς ξεκινώντας απ' αυτό, υποτιμούσε την έκταση του απειλητικού κινδύνου πού κρέμονταν πάνω απ' τη χώρα μας μετά την επίθεση των χιτλερικών ορδών. Με τους πιο εύνοικους συντελεστές πού προσδιόριζαν τη πολεμική πρόθεση της Σοβιετικής Ένωσης, η έκταση της γιγαντιαίας μάχης αποφαιζόνταν πρώτ' απ' όλα στα πεδία των μαχών.

Έξαιρετικά άβιανη παρουσιάζεται η κατάσταση, ότι οι τεράστιοι χώροι της Ε.Σ.Σ.Δ., αυτοί καθ' έαυτο, παρέχουν αρκετή προστασία απ' τον κίνδυνο της κατάληψης από τον εχθρό, της απέραντης πατρίδας μας. Η έκταση του θεάτρου των πολεμικών επιχειρήσεων είναι, βέβαια, μία πολύ σπουδαία και χαρακτηριστική ιδιομορφία, πού εκδηλώθηκε κατά τη πορεία του Μεγάλου για τη Πατρίδα πολέμου. Όπως είπαμε, η ιδιομορφία αυτή παρουσιάστηκε άμεσως, στο ζήτημα πού άφορα των καθορισμό των στρατηγικών σκοπών. Έκτός απ' αυτό οι εκτάσεις δεν μάς σώζανε ούτε μπορούσαν να μάς σώσουν. Η θέση για τη σωτήρια ικανότητα των εκτάσεων δεν είναι σωστή, ούτε ακόμα και για το παρελθόν της χώρας μας.

Μήπως εμπόδιζαν αυτές την εγκαθίδρυση της ταταρικής τυραννίας; Το 1812, ούτε οι εκτάσεις ούτε οι παγωνιές έσωσαν τη Ρωσία απ' τη συντριβή, αλλά το θάρρος, η ήθικη ίσχυς της Ρωσικής στρατιάς και η άριστοτεχνική κουτουζώβικη στρατηγική. Σε ακόμα μικρότερο βαθμό, οι απέραντες εκτάσεις θα μπορούσαν να μάς σώσουν στη σημερινή εποχή, όπότε η τεχνική, δημιούργησε εξαιρετικά εξελιγμένα μέσα, για τη σύντομη υπερίσχιση τους.

Οι ύπολογισμοί των χιτλερικών στηρίζονταν πάνω στη γνώμη τους, ότι θα τα καταφέρουν ν' αποκτήσουν τον όφελιμο συσχετισμό των δυνάμεων στην αρχή του πολέμου και να την εκμεταλλευτούν ταχύτατα για την επιτυχία του αποφασιστικού αποτελέσματος. Δεν θάταν σωστό να υποστηρίξει κανείς ότι οι τέτοιοι ύπολογισμοί ήταν έντελως άδυστοιχοι. Η χιτλερική κλίκα, πέτυχε πραγματικά την αριθμητική υπεροχή των δυνάμεων και ξέροντας πως αυτή ήταν προσωρινή, ποντάριζε στο «κεραυνοβόλο πόλεμο».

Το «κεραυνοβόλο» των επιχειρήσεων και η επιτυχία του αποφασιστικού σκοπού, δεν αποτελούσαν δευτερεύοντα παράγοντα, αλλά την ουσία του στρατηγικού σχεδίου των γερμανών, στην εκστρατεία του 1941. Μόνο μ' αυτή τη προϋπόθεση, μπορεί να κατανοήσει κανείς το καθορισμό απ' τη χιτλερική διοίκηση τριών στρατηγικών σκοπών: όλοι οι ύπολογισμοί είχαν γίνει πάνω στη πραγματοποίηση τους με σύντομους ρυθμούς, με τη διατήρηση της υπεροχής των δυνάμεων σ' όλη τη πορεία της επίθεσης. Και δεν είναι μόνο αυτό: μόνο υπό τον όρο του κεραυνοβόλου, ήταν δυνατό να κάνει κανείς υποθέσεις για τον αποφασιστικό χαρακτήρα των υποδειγμένων τριών σκοπών.

Οι χιτλερικοί λογάριζαν ότι με τη κατάληψη του Λένινγκραντ, Μόσχας και του Ροστόβ, μέσα στις κεραυνοβόλες προθεσμίες, όχι μόνο θα τσάκιζον οι σοβιετικές στρατίες πού καλύπτουν αυτές τις κατευθύνσεις, αλλά και ότι δεν θα υπάρχει στη διάθεση της σοβιετικής διοίκησης αρκετός χρόνος, για την επιστράτευση και συγκέντρωση των εφεδρειών. Μ' αυτό το τρόπο θα κερδηθεί ο πόλεμος.

Κι' έτσι οι σκοποί — Λένινγκραντ, Μόσχα, Ροστόβ — ήταν στρατηγικοί, δηλ. αποφασιστικοί, μόνο υπό τον όρο της πραγματοποίησής τους μέσα στις κεραυνοβόλες προθεσμίες, μέσα σε μερικές βδομάδες. Ποντάριζαν στο «μπλιντς - κρίγκ». Ας περάσουμε σ' αυτό το βασικό ζήτημα — για το ρυθμό των επιχειρήσεων.

(Συνέχεια στο επόμενο)

Γραφεία: Έδουάρδου Λω 106

Τηλέφ. 31-021

Τιμή δρ. 600